

LEIÐARVÍSIR UM UPPLESTUR, LÆSI OG LESTRARADFERÐIR

ÍSLENSK ÞÝÐING: DAVÍÐ HÖRGDAL STEFÁNSSON

MENNTAMÁLASTOFNUN

LESID UPPHÁTT – ARFURINN

ISBN 978-9979-0-2637-2

© 2014 Natur og kultur. Heiti á frummálinu: Strategier för läsförståelse -
utifrån höglesning

© 2014 Gunilla Ulefors, Charlotta Lövbrand

© 2020 Íslensk þýðing og staðfæring: Davíð Hörgdal Stefánsson

© 2020 Arndís Þórarinsdóttir höfundur sögubókar

© 2020 myndhöfundur: Heiða Rafnsdóttir

Ritstjóri: Sigríður Wöhler

Málfarslestur: Ingólfur Steinsson

Faglegur yfirlestur og álitsgjöf: Brynhildur Þórarinsdóttir dósent í
íslensku við Kennaradeild HA, Guðbjörg Rut Þórisdóttir læsisráðgjafi MMS

1. útgáfa 2020

Menntamálastofnun

Kópavogi

Umbrot: Menntamálastofnun

Bók þessa má eigi afrita með neinum hætti, svo sem með ljósmyndun,
prentun, hljóðritun eða á annan sambærilegan hátt, að hluta til eða
í heild, án skriflegs leyfis höfunda texta, myndhöfunda og útgefanda.

EFNISYFIRLIT

VELKOMIN Í UPPLESTUR, LÆSI OG LESSKILNINGSAÐFERÐIR	4
INNGANGUR	6
LESSKILNINGSAÐFERÐIR— YFIRLIT	8
AÐ YFIRHEYRA HÖFUNDINN	12
GAGNVIRKNI Í KENNSLUSTOFUNNI	13
AÐFERÐAÐFRÆÐIN	14
HEIMILDASKRÁ	15
LEIÐBEININGAR	16
EFNISYFIRLIT	17
KYNNING: 1. HLUTI	18
BRÉF FRÁ HÖFUNDI FYRIR LESTUR BÓKAR	19
KYNNING: 2. HLUTI	20

VELKOMIN Í

UPPLESTUR, LÆSI OG LESTRARADFERÐIR

Erum við búnar að skrifa hina endanlegu handbók um læsi? Nei, því ætlum við ekki að halda fram. Það er heldur ekki hægt að afrita og fjölfalda hina fullkomnu kennsluaðferð, enda verður besta læsiskennslan til í gagnvirkni og samskiptum á milli þín sem kennara og nemenda þinna. Besta læsiskennslan verður til með þinni eigin þekkingu á læsi og eigin rannsóknarvinnu. Hún mótast af persónuleika þínum og þörfum nemenda og er útfærð með fjölbreytilegri og skilmerkilegri aðferðafræði. Með þessari kennsluhandbók um söguna „Arfinn“ setjum við hins vegar fram leiðsögn um þann fjölbreytta heim sem felst í kennslu lesskilningsaðferða.

Prófaðu að nota þessa umgjörð okkar og líttu á handbókina sem dæmi um það hvernig hægt er að vinna með læsi. Með því að nota Leiðarvísinn geturðu stytt undirbúningstímann fyrir kennsluna, en við vonum samt öðru fremur að þú vinnir á frjálsglegan hátt með leiðbeiningar okkar og tillögur – að þú prófir að nota þær og meta og þróir þannig smám saman þínar eigin kennsluaðferðir. Kannski kveikir þetta hjá þér áhuga á fræðiskrifum og rannsóknum um lestrar-kennslu. Á bls. 15 er að finna heimildaskrá með athugasemdum. Ef þú ert nú þegar að kenna lesskilningsaðferðir vonumst við til að þú lítir á þessa bók sem samstarfsfélaga sem veitir þér innblástur og gefur góð ráð um hvernig hægt er að kenna lesskilningsaðferðir með því að lesa upphátt með nemendum.

Upplestur er afar mikilvægur. Lestrarsérfræðingurinn Barbro Westlund heldur því fram að kennarar eigi að lesa fyrir nemendur sína á hverjum einasta degi á skólagöngunni (Westlund 2009). Við gerum mikið af því að lesa fyrir yngri börnin; þegar best lætur er það bæði gert heima og í leikskólanum eða skólanum. En síðan er eins og eitthvað breytist. Eftir því sem barnið lærir sjálf að umskrá bókstafi og orð færir lesturinn meira og meira í hendur barnsins. Að sjálfsgöðu þurfa nemendur sjálfir að spreyta sig á því að lesa en mörg rök hníga að því að við höldum áfram að lesa fyrir börnin, langt fram eftir aldri.

Upplesturinn rænir nemendur ekki eigin lestrarupplifun heldur bætir við hana. Hann gerir nemendum kleift að upplifa frásagnir sem eru flóknari en þeir ráða við að lesa upp á eigin spýtur. Upplesturinn kveikir lestrarþörf, þrá í fleiri frásagnir og hann dregur nemendur dýpra inn í heim hins ritaða orðs. Með því að nota þekkingu okkar á undirstöðuaðferðum í lestri og úthugsaðri aðferðafræði getum við kennarar beint sjónum nemenda að þessum aðferðum og æft þær meðan á upplestri stendur.

Í bók sinni *Mellan raderna* (Á milli línanna) skrifar Britta Stensson, kennari og rithöfundur, að frumskilyrði fyrir vandaðri bókaumræðu sé að kennarinn hafi sjálfur lesið bókina sem lesin er upphátt, velt fyrir sér hvaða tengingar kviknuðu, hvaða innri myndir birtust og hvaða spurningar vöknúðu hjá kennaranum (Stensson, 2006). Það er því mikilvægt að þú sem kennari lesir bókina *Arfinn* áður en þú lest hana fyrir nemendur. Þetta auðveldar þér að öðlast meðvitund um þinn eigin lestur og ímyndunarafl, auk þess að gera þér kleift að lesa bókina upphátt af innlifun sem fangar athygli nemenda. Gefðu þér líka tíma til að lesa inngangs-

kaflann í leiðbeiningunum. Þar er að finna stutta og skýra bakgrunnslýsingu á kjarnanum í þessu kennsluefni, *Lesið upphátt* – en þar er því lýst með nákvæmum hætti hvernig unnið er með lestraraðferðir og spennandi upplestrarbók.

Þetta kennaraefni er þýtt úr sænsku. Í þeirri útgáfu var stuðst við bókina *Bakom masken* eftir Kerstin Lundberg Hahn. Ákveðið var að fá íslenskan höfund sem skrifaði skáldsögu til að nota í þessu námsefni. *Arfurinn* eftir Arndísi Þórarinsdóttur var því frumsamin með þetta verkefni sérstaklega í huga.

Kennarararnir og fyrirlesararnir Charlotta Lövbrand og Gunilla Ulefors skrifuðu Leiðarvísinn. Íslenska þýðingu og staðfærslu gerði Davíð Hörgdal Stefánsson.

INNGANGUR

Til að geta lesið þarf lesandinn fyrst og fremst að geta umskráð orð, en án lesskilnings verður þessi umskráning orða hins vegar merkingarlaus. Hugtakið „lesskilningur“ samanstendur af ótal ólíkum þáttum: skilningur á orðum og merkingu þeirra, reynslu, samfélagsþekkingu og færni í því að nota ólíkar lestraraðferðir á ólíkan texta í ólíkum tilgangi. Félagslegir þættir og viðhorf hafa einnig sitt að segja. Í síbreytilegum heimi tekur hugtakið „læsi“ einnig stöðugum breytingum í takt við breyttan heim og breyttar miðlunaraðferðir (Westlund, 2009).

Í þessum stutta inngangi gefst ekki rúm til að útskýra nákvæmlega rannsóknir á hverjum þætti læsis. Þess í stað höfum við valið að vísa í heimildaskránni til fræðiefnis á þessu sviði, til rannsakenda og höfunda sem hafa veitt okkur innblástur við gerð þessarar bókar og til allra sem hafa komist að sömu niðurstöðu og við: Kennarinn þarf að fjalla á nákvæman og skýran hátt um þær lestraraðferðir sem góðir lesendur nota. Við viljum vekja sérstaka athygli á ítarefni um þær aðferðir sem hafa verið rannsakaðar á vísindalegan hátt, Reciprocal Teaching (RT- Gagnvirkur lestur) og Questioning the Author (QTA- Höfundur yfirheyrður), en uppsetning kennslustunda í þessum leiðbeiningum byggir fyrst og fremst á þeim.

LESSKILNINGUR

Rannsóknir sýna að þegar kennari byrjar að kenna á nákvæman hátt um lesskilningsaðferðir eykst læsi hjá öllum nemendum, líka þeim sem voru góðir lesendur fyrir (Westlund, 2009). Í hæfnimarkmiðum aðalnámskrár grunnskóla frá árinu 2011 segir m.a. að við lok 7. bekkjar eigi nemendur að geta

- notað þekkingu og reynslu ásamt ríkulegum orðaforða við lestur og skilning á texta
- greint og fjallað um aðalatriði í texta og helstu efnisorð og notað mismunandi aðferðir við lestur og skilning á texta
- lesið sér til ánægju og fróðleiks og gert öðrum grein fyrir þeim áhrifum sem texti hefur á hann

(Aðalnámskrá grunnskóla almennur hluti 2011 bls. 101–102)

Það leikur sem sagt enginn vafi á því að nemendur þurfa á markvissri kennslu í lestraraðferðum að halda. En hverjar eru þessar lestraraðferðir? Hvernig getum við á skýran hátt kennt og leiðbeint nemendum um þessar lestraraðferðir og hvernig bæta þær læsi og lesskilning þeirra?

HINN FLÓKNI VEFUR AÐFERÐA

Góðir lesendur nýta sér ótal ólíkar aðferðir að sökkva sér ofan í texta og skilja hann til fulls. Að mestu leyti gerist þetta alveg sjálfkrafa meðan á lestri stendur, til dæmis með því að við gerum okkur í hugarlund, tengjum saman ólíka þætti, spyrjum spurninga og túlkum textann, spáum fyrir um framvindu hans og drögum af honum ályktanir. Almennt séð kunnum við einnig aðferðir til að bregðast við tilteknum aðstæðum, til dæmis þegar við skiljum ekki textann eða höfum gleymt hvað gerðist í fyrri köflum.

Lesskilningsaðferðir ganga gjarnan undir ólíkum heitum og eru flokkaðar á ólíkan hátt, en þegar upp er staðið eru aðferðirnar þær sömu. Hvernig þú velur að nefna og flokka aðferðirnar fer eftir því hvað þú sem kennari telur líklegast til árangurs með þínum bekk. Sem kennari ákveður þú hvaða leiðir henta bekknum best, út frá aldri nemendanna og jafnvel fyrri reynslu þeirra af kennslu í lestraraðferðum. Í gagnvirkum lestri (RT), sem Palinscar og Brown (1984) þróuðu, kemur fram að góður lesandi noti fjórir meginaðferðir við lestur.

Góður lesandi:

- **spáir fyrir um framvindu textans/setur fram tilgátur um hann** (Spákonan)
- **spyr spurninga úr textanum** (Spurningaapinn)
- **reynir að leysa úr vafaatriðum** (Spæjarinn)
- **tekur efni textans saman.** (Kúreki með slönguvað)

Stundum eru þessar aðferðir auðkenndar með fjórum myndtáknum eða „lestrarfígúrum“ eins og Barbro Westlund kallar þær (2009). Heitin á þessum lestrarfígúrum koma fram í svigunum hér að ofan. Við höfum að hluta til valið aðra nálgun sem felur í sér að við nefnum líka til sögunnar aðferðirnar:

- **að draga ályktanir**
og
- **að gera sér í hugarlund eða sjá fyrir sér**

Okkar flokkun er ekki í mótsögn við fjórar meginaðferðirnar í gagnvirku lestraraðferðinni; þetta er einfaldlega spurning um flokkun og heiti. Samspil ólíkra lesskilningsaðferða er flókið vegna þess að þær vinna saman á ólíkan hátt. „Að draga ályktanir“ og „að skapa innri myndir“ eru aðferðir sem er í sjálfu sér að finna í fjórum meginaðferðum RT-aðferðarinnar. Til að geta spáð fyrir um hvað gerist næst í textanum þarf lesandinn til dæmis að draga ályktanir með því að tengja aðstæðurnar við eigin reynslu, komast að niðurstöðu og skapa innri myndir af því sem gæti hugsanlega átt sér stað í komandi atburðarás. Meginaðferðirnar eru einnig samtengdar. Það skiptir sem sagt ekki höfuðmáli hvað þú sem kennari ákveður að kalla aðferðirnar. Það mikilvægasta er að þú hafir sjálf(ur) þekkingu á þeim, að þú kennir aðferðirnar á skýran og markvissan hátt og að nemendurnir skilji sjálfir tilganginn með aðferðunum.

Við höfum valið að nefna aðferðirnar með bókstaflegum hætti: að spá fyrir um textann, að spyrja textann spurninga, að leysa lestrarhnúta, að taka saman textann, að draga ályktanir og að sjá fyrir sér. Kosturinn við þetta er að þessi heiti á aðferðunum er hægt að nota á öllum aldurstigum og líka fyrir utan kennslustofuna.

LESTRARAÐFERÐIRNAR – YFIRLIT

Hér er að finna umfjöllun um lestraraðferðirnar, rökstuðning fyrir þeim og dæmi sem sýna hversu flókið samspilið er á milli aðferðanna.

AÐ SPÁ FYRIR UM TEXTANN

Til að auðvelda skilning á texta getur lesandinn spáð fyrir um framvindu textans eða sett fram tilgátur um hann, bæði fyrir lestur og meðan á honum stendur. Þetta virkjar bakgrunnsþekkingu lesandans. Vísbendingar um slíka spádóma er bæði að finna í texta og myndum bókarinnar, en fyrirbyggjandi þekking og reynsla lesandans hefur einnig mikil áhrif.

Þegar þú þjálfar nemendur þína í að spá fyrir um textann getið þið til dæmis skoðað bókarkápuna, lesið bókartitilinn og baksíðutextann saman og spjallað um hvað bókin gæti fjallað. Meðan á lestrinum stendur getið þið staldrað við og velt því fyrir ykkur hvað gæti hugsanlega gerst næst í frásögninni. Gættu þess að draga athygli að því í upplestrinum þegar í ljós kemur að spáin ykkar var rétt. Önnur leið til að spá fyrir um textann er að nota kaflaheiti sem segja til um atburðarásina.

AÐ SPYRJA SPURNINGA

Á meðan lestri stendur eiga lesendur í samtali við höfund og texta. Hægt er að spyrja ótal ólíkra spurninga til að skilja textann betur. Sum svörin við spurningunum er að finna í sjálfum orðunum í textanum. Önnur svör þarf að leita uppi með því „að lesa á milli línanna“, s.s. með því að leita vísbendinga á fleiri stöðum í textanum og draga ályktanir út frá þeim. Stundum þarf lesandinn að nota eigin þekkingu og reynslu til að finna svör við spurningum. Þetta kallast „að lesa út fyrir textann“.

Þegar þú æfir þig og nemendur þína í að spyrja spurninga úr textanum geturðu staldrað við í upplestrinum og orðað spurninguna upphátt, til dæmis: „Af hverju ætli hann/hún segi þetta? Hvað ætli hann/hún meini með þessu?“ Þú getur bæði hugsað spurninguna upphátt eða hreinlega spurt bekkinn beint og látið hann um að svara. Stundum þurfið þið kannski að fletta til baka og lesa tiltekinn kafla aftur til að finna svarið; stundum þarf að lesa áfram til að gera það.

Til að læra að hugsa með gagnrýnum hætti og nálgast texta gaumgæfilega geta góðir lesendur einnig spurt rithöfundinn spurninga, bæði hvað varðar innihald textans og formgerð hans, t.d. hvernig textinn er uppbyggður. Nánar er fjallað um þetta á bls. 12 undir fyrirsögninni „Að yfirheyra höfundinn“.

AÐ LEYSA LESTRARHNÚTA

Við lesturinn geta komið upp vafaatriði af ýmsum orsökum, t.d. ef orðaforði er takmarkaður, samfélagsþekking er ekki nægileg eða vegna gleymsku – þegar lesandinn hefur einfaldlega gleymt því sem áður kom fram í textanum.

Til að leysa úr vafaatriðum með nemendum geturðu sýnt þeim hvernig lesandinn fer til baka og les aftur til að öðlast betri skilning út frá samhenginu eða hvernig hann les áfram til að athuga hvort skýringuna sé að finna síðar í text-

anum. Ef vafinn snýst um erfitt orð sem ekki skýrist þótt lesið sé áfram geturðu flett orðinu upp eða spurt nemendur þína um merkingu þess. Stundum dugir að greina orðið til að komast að merkingu þess. Þegar þú sýnir nemendunum hvernig þú notar ólíkar aðferðir til að leysa úr vafaatriðum gefurðu þeim skýra mynd af því hvernig þeir geta sjálfir farið að við svipaðar aðstæður.

AÐ GERA SAMANTEKT

Til að gleyma ekki því sem lesið er – eða til að draga ályktanir – er gott að taka reglulega saman efni textans svo meginefni hans og boðskapur séu í öndvegi.

Til að byrja með geturðu þjálfað ykkur í samantekt á styttri textum og notað t.d. tímatengd orð til aðstoðar, s.s. *fyrst, síðan, þar á eftir og að lokum*. Byrjaðu á því að hugsa upphátt til að sýna fram á hvernig samantekt fer fram; leyfðu síðan nemendunum að leggja eigin atriði inn í samantektina og láttu þau smám saman gera samantektir á lengri og erfiðari textum upp á eigin spýtur.

AÐ DRAGA ÁLYKTANIR

Þegar rætt er um að „draga ályktanir“ er átt við þann skilning sem lesandinn fær út úr þeim hluta textans sem ekki er orðaður bókstaflega. Til að geta dregið ályktanir þarf lesandinn að nýta sér ályktunarhæfni sem felur í sér að hann þarf bæði að nýta bakgrunnsþekkingu sína og reynslu og draga ályktanir af ólíkum hlutum textans.

Til að geta nýtt sér aðrar lestraraðferðir er nauðsynlegt að geta dregið ályktanir, til dæmis þegar lesandi spáir fyrir um framvindu textans: „Ég hef lesið svipaða bók og þess vegna held ég að ...“ Þetta er líka mikilvægt þegar leysa þarf úr vafaatriðum og finna svör við spurningum sem lesandinn hefur fundið „á milli línanna“ eða „fyrir utan textann“. Þú notar líka ályktunarhæfnina þegar þú sigtar aðalatriði textans út til að gera samantekt.

Þegar þú leitar að tengingum og túlkunum með nemendum og þið dragið ályktanir í sameiningu fer fram þjálfun í því að samþætta upplýsingar úr textanum og eigin bakgrunnsþekkingu til að geta sett fram tilgátur um hann.

AÐ GERA TENGINGAR

Það ýtir undir læsi að notast við textatengingar þar sem textinn er borinn saman við önnur þekkt fyrirbæri. Með því verður auðveldara að staðsetja sig í atburðarásinni og skilja hana. Lesandinn getur myndað tengingar á ólíkum forsendum: Tengingar við aðra hluta í sama texta, við aðra texta, við eigin reynslu eða við nærumhverfið.

Þegar þú lest upphátt geturðu staldrað við og orðað þínar eigin tengingar upphátt, til dæmis: „Að lesa þetta minnir mig helst á hvernig það var ...“ Gefðu nemendunum einnig færi á að mynda sínar eigin tengingar með því að setja sig í samhengi við það sem þú lest: „Hafið þið einhvern tímann ...?“ eða „Munið þið þegar ...?“

AÐ TÚLKA OG DRAGA ÁLYKTANIR

Hægt er að túlka textann út frá vísbendingum og ályktunum sem dregnar hafa verið af textanum sjálfum, eigin reynslu og innri myndum.

Þegar þú æfir þig og nemendur þína í að túlka í sameiningu geturðu byrjað á því að orða þínar eigin spurningar og svara þeim upphátt: „Hm, ég velti því fyrir mér hvort þetta muni ekki hafa eitthvað að segja fyrir ...?“ Síðar geturðu látið nemendurna velta spurningum þínum fyrir sér og svara þeim: „Af hverju ætli höfundurinn hafi orðað þetta svona?“ Gættu þess að umorða spurningarnar. Taktu gjarnan saman vísbendingar fyrir nemendur og deildu með þeim þínum eigin innri myndum eða reynslu áður en þú lætur þau um að draga sínar eigin ályktanir. Þegar síðar kemur í ljós hvort ályktanir ykkar voru réttar skaltu velta vöngum yfir því upphátt.

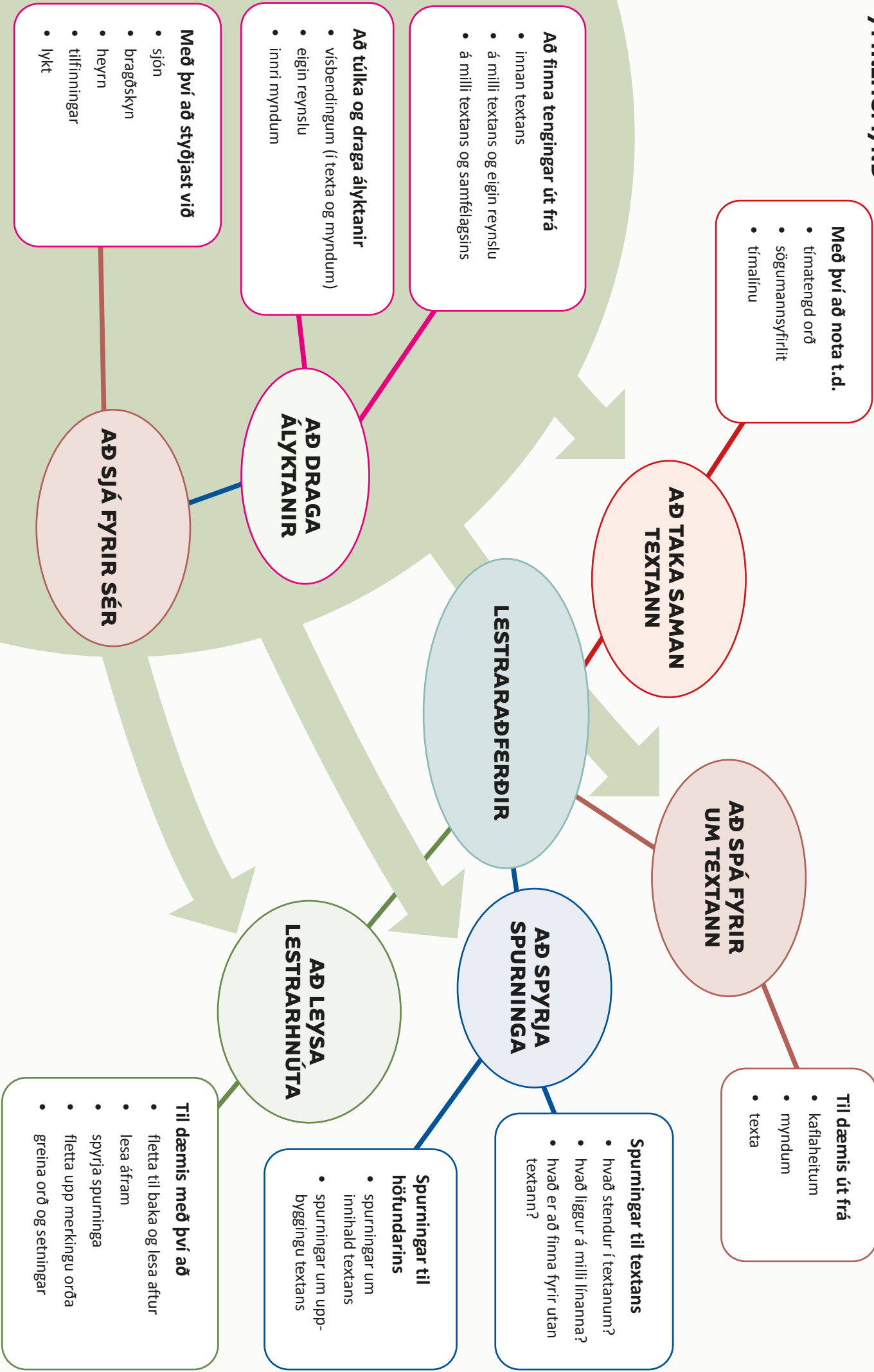
Þjálfaðu nemendur þína smám saman í því að túlka textann upp á eigin spýtur með því að bjóða upp á samtal og rökræður um hann. Þannig eykst túlkunargeta þeirra jafnt og þétt og færi gefast á því að skoða hlutina frá nýjum sjónarhornum.

AÐ SJÁ FYRIR SÉR/AÐ GERA SÉR Í HUGARLUND

Með því að sjá fyrir sér innri myndir lifnar textinn við og nemendur öðlast bæði betri skilning á honum og tengingu við hann. Eigin reynsla hvers lesanda hefur áhrif á það hvernig hann sér textann fyrir sér og því skapa allir ólíkar innri myndir. Í öllum lesskilningsaðferðunum er mikilvægt að geta séð innri myndir fyrir sér. Þegar gera þarf samantekt á textanum eða spá fyrir um framvindu hans er til að mynda gagnlegt að geta séð fyrir sér efni hans sem kvikmynd eða myndskreið; það hjálpar til við að muna mikilvæg atriði.

Þegar þú æfir nemendur í að sjá fyrir sér innri myndir geturðu varpað fram spurningum sem hvetja þau til að nota eigin skynfæri, til dæmis: „Hvað sérðu? Hvað heyrirðu? Hvaða lykt finnurðu? Hvaða bragð finnurðu?“ Með undirbúningi er einnig hægt að vinna með innri myndir á skapandi hátt, t.d. með teikningum eða hlutverkaleikjum.

YFIRLITSMYND

AÐ YFIRHEYRA HÖFUNDINN

Til að skilja texta til fulls þarf lesandinn ekki aðeins að geta nýtt sér þær lestrar-aðferðir sem hér eru til umfjöllunar; hann þarf líka að nota gagnrýna hugsun og geta nálgast texta almennt á gagnrýninn hátt. Hægt er að nota yfrheyrsluaðferðina (Questioning the Author) (Beck ofl., 1997) til að þróa þessa færni. Aðferðin felst í textasamtali þar sem lesandinn setur fram spurningar til höfundarins og textans sem valdhafa.

Með því að æfa sig í að orða spurningar til rithöfundarins og reyna að skilja forsendur hans geta nemendurnir bætt lesskilning sinn. Spurningarnar geta snúist um tilganginn með frásögninni, atburðarásina eða þróun sögupersóna, til dæmis:

- Ég velti því fyrir mér hvers vegna rithöfundurinn skrifaði þennan texta – hvað lá höfundinum á hjarta?
- Hvers vegna ætli rithöfundurinn hafi látið þessa sögupersónu gera þetta?
- Hvers vegna valdi rithöfundurinn að byrja eða enda frásögnina með þessum hætti?

Spurningarnar geta einnig snúist um sjálft handverkið við ritunina:

- Hvernig tókst höfundinum að gera þennan kafla svona spennandi – hvaða aðferðir notaði hann?
- Hvað ætli hafi orðið til þess að rithöfundurinn notaði einmitt þetta orð?
- Af hverju valdi höfundurinn að lýsa þessum atburðum einmitt svona?

Tilgangurinn með slíkum spurningum er að vekja athygli lesandans á því að á bak við alla texta er að finna rithöfund (Reichenberg, 2008). Með því að beina sjónum sínum að hugsanagangi höfundarins á bak við textann fá nemendur einnig á tilfinninguna að þeir geti sjálfir skrifað; að einnig þeir séu rithöfundar. Með því að greina texta rithöfundarins og spyrja hann spurninga fræðast nemendurnir um það hvernig þeir sjálfir geta skrifað og geta fengið innblástur til að láta reyna á eigin ritun.

- Hefði rithöfundurinn getað gert þetta á annan hátt? Hvernig?
- Hvernig hefði ég lýst því þegar ... ?

Að láta sér detta í hug spurningar til rithöfundarins getur verið gagnlegt fyrir og eftir lestur og á meðan honum stendur. Í kaflanum Leiðbeiningar er að finna dæmi um spurningar af þessu tagi. Taktu vel eftir því að þessi aðferð snýst í raun ekki um að komast að því hvernig rithöfundurinn hugsaði hlutina heldur virkja þankagang sem gerir lesandann enn gagnrýnni en áður.

GAGNVIRKNI Í KENNSLUSTOFUNNI

Sem kennarar er á okkar ábyrgð að raddir allra nemenda fái að heyrast, ekki aðeins þeirra sem eru fljótir að rétta upp hönd eða eru snöggir til svars. Það er mikilvægt að hver og einn nemandi sé meðvitaður um eigin hlutverk í kennslustofunni þegar kemur að umræðum og vangaveltum. Það er á okkar ábyrgð að allir taki eins mikinn þátt og hægt er.

Til að allir fái tækifæri að mynda sér eigin skoðanir á ólíkum spurningum er gott að leyfa nemendum að byrja á því að hugsa málið. Hægt er að skrifa hugleiðingar sínar í lestrardagbók eða á minnismiða áður en nemendum gefst færi á umræðum í þörum eða smærri hópum. Í umræðunum geta nemendur borið saman hugleiðingar sínar og tilgátur, sem aftur gerir þeim kleift að þróa og endurhugsa eigin vangaveltur. Næsta skref í þessu getur verið að tjá hugleiðingar sínar fyrir framan allan bekkinn.

Í bekkjarumræðum er mjög mikilvægt að allir fái tækifæri til að tjá sig.

Það eru skilaboð til hópsins að hugleiðingar allra séu jafnmikilvægar. Ein leið til að deila tímanum jafnt á milli er að skrifa t.d. nöfn allra nemenda á spjöld og draga síðan spjald af handahófi. Með þessum hætti fá allir að tjá sig og verða þannig virkir þátttakendur í kennslustundinni.

Til að geta myndað gagnvirka og skapandi kennslustund er mikilvægt að nemendur skilji að stundum er ekki um rétt eða rangt svar að ræða, að það megi „stela“ hugleiðingum annarra og að það sé í lagi að geta ekki svarað öllum spurningum. Í slíkum tilfellum getur nemandinn prófað að orða það hvað hann heldur. Þannig er svarið „ég veit það ekki“ fyllilega gjaldgengt ef „en ég held að ...“ fylgir í kjölfarið.

Með því að nota þetta vinnulag þjálfast nemendurnir í því að hlusta athugasemdalaust hver á annan, án þess að dæma það sem sagt er sem rétt eða rangt. Þess í stað meðtaka nemendurnir það sem er sagt, velta því fyrir sér og flétta svo við eigin tengingar:

- Ég er sammála/ósammála þessu sem þú varst að segja, vegna þess að ...
- Það sem þú varst að segja minnir mig á ...
- Ég myndi vilja bæta því við að ...

Þegar nemendur geta „fléttað við“ innlegg annarra í umræðunum virkjast þeir betur og meira rými skapast fyrir tjáningu þeirra.

AÐFERÐAFRÆÐIN

Lesskilningsaðferðirnar eru aðferðir til að skilja texta; þekking á þeim er aldrei markmiðið í sjálfu sér. Þess vegna teljum við gagnlegast að kynna aðferðirnar smátt og smátt, hugsa upphátt og leyfa nemendum smám saman að spreyta sig á notkun þeirra í samhengi við upplestur – sérstaklega upplestur á bók þar sem löngunin til að vita hvað gerist næst og þörfin á að skilja sögupersónur er sterk.

Í bókinni vinnum við okkur skipulega og endurtekið í gegnum lestraraðferðirnar. Við höfum valið að setja mál okkar fram með skýrum hætti – hugsanlega of skýrum. Þetta er aðferðafræði sem þér er frjálst að endurskoða; þú getur notað hana eins og lagt er upp með eða útfært aðferð sem hentar bæði þér og nemendahópnum.

Þú munt einnig sjá að við höfum valið að fara hægt í hlutina. Í hverjum kafla notum við ólíkar aðferðir en höfum þó tilteknar áherslur í forgrunni í hverri kennslustund, yfirleitt eina aðferð. Þetta er meðvitað val til að halda í það jafnvægi sem nauðsynlegt er þegar unnið er með lestraraðferðir, án þess að glata efnisinnihaldi lestrarupplifunarinnar.

Í upphafi hvers kafla er megintilgangur hans kynntur til sögunnar. Þar á eftir er að finna hlutann **Fyrir lesturinn**, en þar er yfirleitt að finna einhvers konar samantekt á fyrri köflum sem hægt er að nota til að velta upp spurningum og spá fyrir um það hvað gæti gerst næst í frásögninni.

Í upplestrinum ert þú fyrirmynd fyrir nemendur með því að sýna þeim hvernig þú notar ólíkar aðferðir til að skilja textann, t.d. með því að hugsa upphátt eða varpa spurningum út í bekkinn. Þú getur stýrt því hversu mikið þú velur að virkja nemendur inn í umræður meðan á lestri stendur, allt eftir því hvernig nemendahópurinn er hverju sinni. Þó er mikilvægt að hlé á lestrinum trufla ekki lestrarupplifunina um of til að nemendur tapi ekki þræðinum í frásögninni.

Eftir lesturinn eru spurningar og umræður notaðar til að vinna með textann og þar geta nemendur æft sig í ólíkum lesskilningsaðferðum og velt textanum fyrir sér, þar á meðal í lestrardagbækur sínar. Hægt er að nota hefðbundnar stílabækur fyrir lestrardagbækur; þar geta nemendur velt fyrir sér ýmsum spurningum á skriflegan hátt og undirbúið þátttöku í umræðum í minni hópum. Lestrardagbókin nýtist líka til að skoða eigin vangaveltur síðar meir og athuga eigin forspá um framvindu textans. Hverri kennslustund er síðan lokað með samantekt sem skapar tengingu við megintilgang kennslustundarinnar.

Mikilvægt er að þú sem kennari kynnir þér vel yfirlitsmyndina yfir lestraraðferðirnar sem er að finna á netinu og á bls. 11 áður en þú byrjar að vinna með bókina. Á myndinni er að finna yfirlit yfir lesskilningsaðferðirnar sem veitir þér stuðning í kennslunni. Hægt er að líma eintak af yfirlitsmyndinni inn í lestrardagbækur nemenda áður en þeim er dreift.

Aftast í bókinni er að finna sniðmát af yfirlitsmyndinni til fjölföldunar. Staf-ræna útgáfu af henni er einnig að finna **hér** ef þú vilt birta yfirlitsmyndina á skjá í kennslustofunni eða prenta hana út.

HEIMILDASKRÁ

Beck, I.L., McKeown, M.G., Hamilton, R.L. & Kucan, L. (1997), *Questioning the Author. An Approach for Enhancing Student Engagement with Text*. Newark, Delaware: International Reading Association

Hattie, J. (2012), *Synligt lärande för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.

Lundahl, C. (2011), *Bedömning för lärande*. Stockholm: Norstedts.

Molloy, G. (2007/08), *När pojkar läser och skriver*, Stockholm: Studentlitteratur AB.

Reichenberg, M. (2008), *Vägar till läsförståelse. Texten, läsaren och samtalet*. Stockholm: Natur & Kultur.

Um þessa heimild: Höfundurinn lýsir því hvernig hægt er að nota meðvitaða læsiskennslu sem útgangspunkt í umræðuaðferðinni *Questioning the Author*. Umræður sem eru vel uppbyggðar ýta undir að nemendur velti því fyrir sér sem þeir lesa.

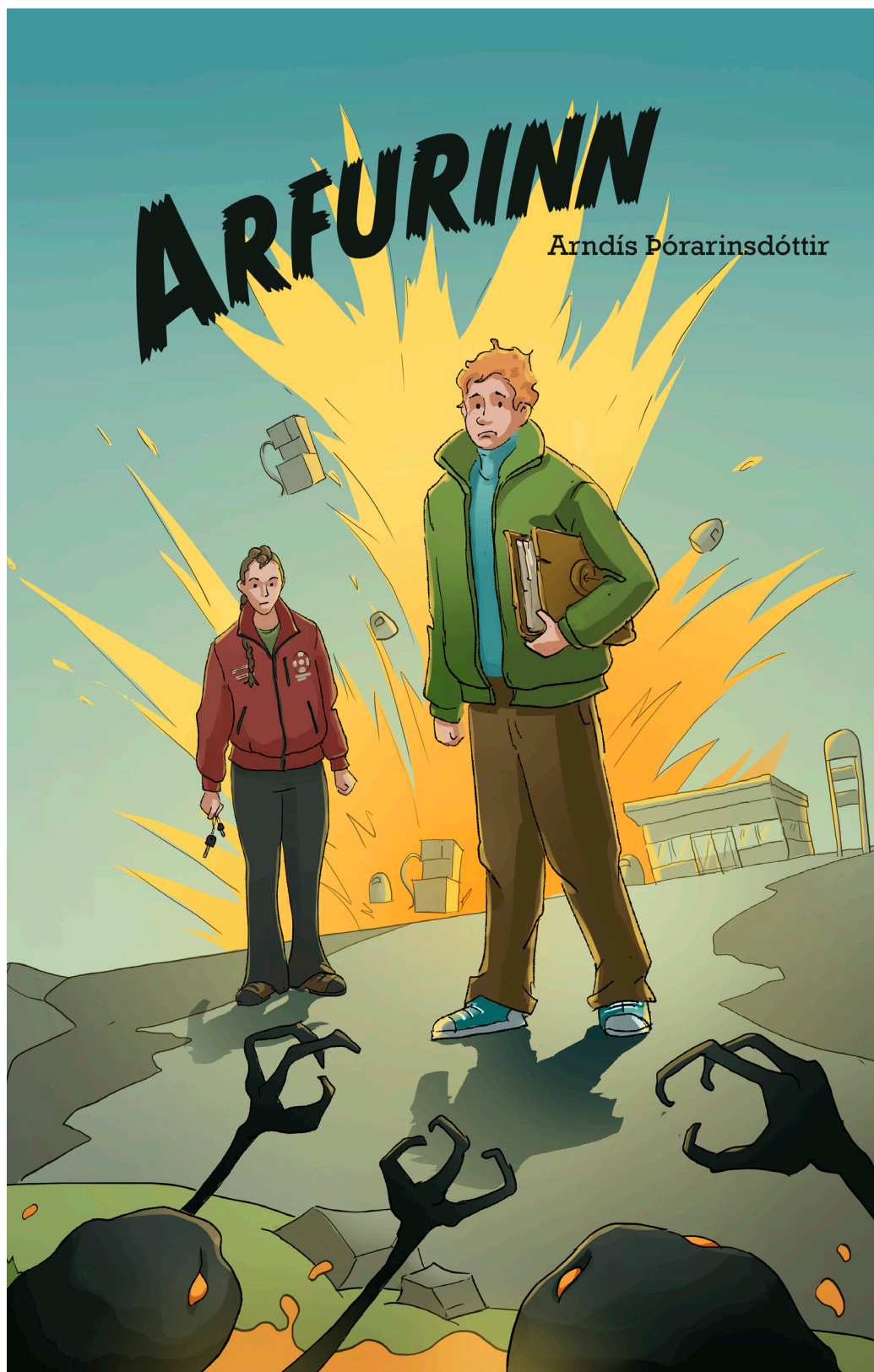
Skolverket (2011), *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket.

Stensson, B. (2006), *Mellan raderna. Strategier för en tolkande läsundervisning*. Göteborg: Daidalos.

Um þessa heimild: Höfundurinn leggur fram skýrar tillögur um uppbyggingu á heildrænni kennslunálgun í bókmenntalestri. Úr innihaldslýsingu: Hvað getur skólinn gert til að gera lesendur úr nemendum? Hvernig myndum við lestrar-menningu í kennslustofunni? Hvernig er hægt að byggja kennslustundir upp? Leshringir og fleira.

Westlund, B. (2009), *Att undervisa i läsförståelse. Lässtrategier och studieteknik*. Stockholm: Natur & Kultur.

Um þessa heimild: Rithöfundurinn og vísindamaðurinn Barbro Westlund fjallar fyrst um hugmyndafræðilegan bakgrunn nýjustu rannsókna á læsi og útskýrir síðan þrjár aðferðir sem þróa læsi og hafa verið rannsakaðar. Því næst fjallar hún um hlutverk læsiskennslu, allt frá leikskóla og á öðrum skólastigum, og leggur til raunhæfar aðferðir í kennslustofunni. Einn kaflanna fjallar um muninn á lestri heimildatexta og fagurbókmennta.

EFNISYFIRLIT

KYNNING 1. HLUTI	18
BRÉF FRÁ HÖFUNDI	19
KYNNING 2. HLUTI	20
LOFORÐIÐ – 1. KAFLI	22
ÓVINNANDI VERK – 2. KAFLI	34
SKJÁLFTI – 3. KAFLI	42
LÍFIÐ HELDUR ÁFRAM – 4. KAFLI	47
GESTIR – 5. KAFLI	52
KLÆKJABRÖGÐ – 6. KAFLI	68
ÁLFRÚN – 7. KAFLI	76
LEYNDARMÁL GUÐVARÐAR – 8. KAFLI	82
KAPPAKSTUR – 9. KAFLI	93
RÆKJUSAMLOKA – 10. KAFLI	106
SKILNAÐURINN – 11. KAFLI	110
RIFRILDIÐ – 12. KAFLI	119
HEL FÆR SITT – 13. KAFLI	126
BÓKAVÖRÐUR ÚR UNDIRDJÚPUNUM – 14. KAFLI	138
SKÁLHOLTSBARDAGI – 15. KAFLI	144
ÞYRLAN – 16. KAFLI	149
SÓNATA AÐ LEIÐARLOKUM – 17. KAFLI	158
AÐ LEIÐARLOKUM 1. HLUTI	166
AÐ LEIÐARLOKUM 2. HLUTI	167
BRÉF FRÁ HÖFUNDI EFTIR LESTUR	168
YFIRLITSMYND	169
TÍMALÍNA	170-171
TVÆR STJÖRNUR OG EIN ÓSK	172

KYNNING: 1. HLUTI

Megintilgangur: Að ræða almennt um lestur, kynna bókina, rithöfundinn og lesskilningsaðferðirnar.

- **Umræða:** Hvers vegna er nauðsynlegt að kunna að lesa?

Tilgangurinn með lestri er að skilja það sem lesið er. Ef lesandinn skilur ekki lesefnið er nauðsynlegt að læra aðferðir til að geta skilið það. Tilgangurinn með lestri er að geta tekið þátt í samfélaginu dags daglega.

Hvað get ég lesið og hvaða ólíku gerðir af texta eru til?

Ræddu við nemendur um ólíkar tegundir texta og tilganginn með lestri.

Hvernig fer lesturinn fram og hvernig verður lesskilningur til?

Láttu nemendur velta fyrir sér þeirri staðreynd að hvernig sem lesandinn upplifir texta (með sjón, snertingu eða heyrn) sé hugsunin sjálf alltaf nauðsynleg til að skilja hvað textinn fjallar um – að heilinn þurfi alltaf að vinna.

Hvaða hugsanaferli eru nauðsynleg til að skilja texta? Eru til einhverjar góðar aðferðir til þess?

Taktu saman efni umræðunnar.

- Sýndu nemendunum yfirlitsmyndina og segðu þeim frá lesskilningsaðferðunum.

Útskýrðu að vísindamenn hafi rannsakað góða lesendur og komist að því að þeir noti vissar aðferðir, svokallaðar lesskilningsaðferðir, til að skilja texta sem þeir lesa. Lykillinn að því að verða góður lesandi er að skilja þessar lestraraðferðir og kunna að nota þær. Ræddu um aðferðirnar, eina í einu, og leyfðu nemendum að deila sinni eigin reynslu.

- Sýndu nemendunum kápumynd bókarinnar sem þú ætlar að lesa.

Útskýrðu að þú ætlir að lesa bókina *Arfinn* upphátt fyrir bekkinn; að við og við í upplestrinum munir þú gera hlé á lestrinum til að ræða um aðferðir sem góðir lesendur nota til að öðlast betri lesskilning; að þið ætlið að æfa ykkur í sameiningu og ræða um ólík viðfangsefni og spurningar, bæði fyrir, á meðan og eftir upplesturinn. Tilgangurinn er sá að nemendur öðlist þekkingu á lesskilningsaðferðunum og skilji sjálfir hvernig þeir geti notað þær.

- Kynntu rithöfundinn Arndísi Þórarinsdóttur fyrir nemendunum með því að lesa upp „Bréf frá rithöfundinum“ á næstu blaðsíðu.

- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að tengja aftur við megintilgang hennar.

Útskýrðu að lestur hafi ólíkan tilgang hverju sinni, en það sé enginn tilgangur með lestrinum ef lesandinn skilur ekki það sem hann les. Skoðaðu ólíkar lesskilningsaðferðir með nemendunum og útskýrðu að þið munið æfa ykkur saman í aðferðunum með því að lesa bókina *Arfinn* eftir Arndísi Þórarinsdóttur.

YFIRLITSMYND

BRÉF FRÁ HÖFUNDI

Halló!

Ég heiti Arndís og ég er rithöfundurinn sem skrifaði *Arfinn*. *Arfurinn* er níunda bókin mín og ég er núna að vinna að þeirri tíundu. Stundum skrifa ég bækur um unglinga í vandræðum, stundum ljóð fyrir fullorðna og stundum bækur sem gerast í gamalli nærbuxnaverksmiðju.

Ég held að flestir rithöfundar reyni að skrifa bækur eins og þeim finnst sjálfum skemmtilegast að lesa. Það væri að minnsta kosti skrítið að vinna við að skrifa leiðinlegar bækur!

Oftast þegar mig langar til að lesa eitthvað sem ég er alveg viss um að sé skemmtilegt þá vel ég mér ævintýrabók. Galdrar, ævintýri, aðrir heimar – það kann ég vel að meta. Flest kvöld sofna ég út frá upplestri á Harry Potter bókunum (ég tilheyri Slytherin-heimavistinni).

Ég ætla bara að kjafta frá því strax að það koma galdrar við sögu í *Arfinum*.

Eða að minnsta kosti eitthvað yfirnáttúrulegt.

Annað sem mér finnst skipta máli í bókum sem ég les er að þær séu myndar. Og þá meina ég ekki bara að það gerist myndir hlutir, heldur líka bara að orðunum í sögunni sé raðað saman á spaugilegan hátt. Það skiptir sem sagt ekki bara máli hvað er sagt, heldur hvernig það er sagt.

Það þriðja, sem mér finnst skipta máli, er að það að það sé eitthvað í húfi. Að ég trúi því að allt geti farið virkilega, virkilega úrskeiðis.

Í síðasta lagi finnst mér að sögur eigi helst ekki að vera bara um eitthvað eitt.

Allt þetta reyndi ég að hafa í huga þegar ég sagði söguna af honum Hannesi, sem erfir dularfulla bók þegar Guðvarður píanókennarinn hans deyr. Ég vildi að sagan væri spennandi – en samt svolítið myndin. Ég vildi líka að hún væri um veigamiklar tilfinningar – en samt svolítið myndin.

Svo sendi ég Hannes af stað í leiðangur – og leiðangurinn hans Hannesar snýst á endanum um fleira en bara dularfullu bókina.

Þegar maður les sögu hverfur maður inn í annan heim, svo þið lesendur *Arfsins* sláið í þessa svaðilför með Hannesi. Ég vona að þið kunnið að meta ferðalagið.

*Góða ferð!
Arndís*

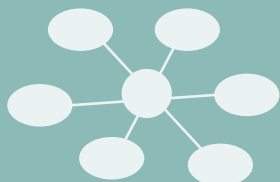

Að spá fyrir
um textann.

LESTRARDAGBÓK

YFIRLITSMYND

KYNNING: 2. HLUTI

Megintilgangur: Að spá fyrir um framvindu textans með vísbendingum á bókarkápunni.

- Sýndu bókarkápuna þannig að allir geti séð og lesið titilinn.
- Útskýrðu fyrir nemendum að þau ætli að æfa sig í að spá fyrir um atburðarásina með því að finna vísbendingar á bókarkápunni og setja fram trúverðuga tilgátu um það hvað bókin gæti fjallað um.
- Ræðið spurningar á borð við: Hvað sjáið þið á bókarkápunni? **Hvað er að gerast þar? Hvað er í forgrunni? En í bakgrunni? Hvaða tilfinningar vakna þegar þið horfið á myndina? Hvað ætli titilinn þýði? Hvað haldið þið að bókin fjalli um?**
- Sýndu baksíðu bókarinnar og lestu upp baksíðutextann.
- **Umræða:** Hvað haldið þið núna að bókin fjalli um?

LESTRARDAGBÓK

Dreifðu lestrardagbókum til nemenda. Hægt er að notast við venjulega stílabók. Biddu nemendur um að skrifa Lestrardagbók og nafnið sitt á forsíðu bókarinnar.

Útskýrðu að lestrardagbókin verði notuð í allri vinnunni með bókina. Nemendur fá reglulega að skrá niður í hana eigin hugsanir og leysa auk þess verkefni. Í lestrardagbókinni getur hver nemandi skrifað hjá sér eigin vangaveltur og ályktanir og tekið þær saman. Síðar meir geta nemendur skoðað fyrri vangaveltur sem þeir hafa skrifað hjá sér. Stundum getur nemandi notað punkta úr lestrardagbókinni til stuðnings í umræðum, en að öðru leyti eru þetta persónulegir punktar hvers og eins.

Segðu nemendum að fletta á fyrstu síðuna í lestrardagbókinni og skrifa fyrir sögnina *Arfurinn*.

Spurning: Hvers vegna heitir bókin *Arfurinn*?

Skrifaðu spurninguna upp á töflu og biddu nemendur um að skrifa spurninguna niður. Leyfðu nemendum að velta spurningunni fyrir sér og skrifa síðan eigin hugsanir í stuttu máli í lestrardagbókina, án þess að gera kröfu um vel mótaðar og réttar setningar. Leggðu áherslu á að engin svör séu rétt eða röng.

Biddu nemendur um að ræða eigin hugmyndir sín á milli og ræða spurninguna.

Gefðu nemendum tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.

Dreifðu yfirlitsmyndinni og ræddu um lestraraðferðina Að spá fyrir um textann.

Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að tengja aftur við megintilgang hennar.

Ræddu um það hvernig titill bókarinnar og smáatriði á kápumynd og baksíðu hennar geta auðveldað lesandanum að öðlast skilning á því um hvað bókin fjallar.

Í ARFINUM FARA STÓRUNDARLEGIR ATBURÐIR AÐ GERAST EFTIR AÐ GUÐVARÐUR VINUR HANNESAR DEYR. LOFORÐIÐ SEM HANNES GAF VINI SÍNUM DREGUR SVO SANNARLEGA DILK Á EFTIR SÉR. ÁÐUR EN HANNES VEIT AF ER HANN FLÆKTUR Í FLÓKIN MÁL SEM GETA ENDAÐ SKELFILEGA.

HÖFUNDUR SÖGUNNAR ER ARNDÍS ÞÓRARINS-DÓTTIR. HÚN HEFUR SKRIFAÐ MARGAR BÆKUR FYRIR BÖRN.

NÁMSEFNIÐ *LESIÐ UPPHÁTT* ER ÞÝTT OG STAÐFÆRT ÚR SÆNSKU. ARFURINN ER FRUMSAMINN MEÐ ÞAÐ Í HUGA AÐ NOTA Í KENNSLU SEM BYGGIR Á UPPLESTRI KENNARA OG SAMSPILI KENNARA OG NEMENDA Á MEÐAN LESTRI SÖGUNNAR STENDUR.

KENNSLULEIÐBEININGAR ERU Á VEF
MENNTAMÁLASTOFNUNAR

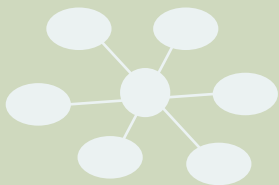

m MENNTAMÁLASTOFNUN
5281

Orð í texta:
útfararstjóri
formóðir
minningargrein
þegar kallið kemur
ranghvolfi
voma yfir
erfidrykkja
undir sjötugu
drattast til

YFIRLITSMYND

LOFORÐIÐ — 1. KAFLI

Megintilgangur: Að túlka og draga ályktanir út frá vísbendingum í texta og myndum.

FYRIR UPPLÆSTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum. Þú velur hvaða orð og orðasambönd þú velur að útskýra, allt eftir aldurs- og getustigi bekkjarins.

- Taktu saman það sem fram kom í kynningunni.

Það er mikilvægt að skilja að manneskjan les til að geta tekið þátt í daglegu lífi samfélagsins. Hægt er að nota ólíkar aðferðir til að bæta eigin lesskilning.

- Skoðaðu yfirlitsmyndina yfir lesskilningsaðferðirnar og farðu aftur yfir þá þætti aðferðarinnar sem nemendur hafa þegar lært um Að spá fyrir um efni texta.

Útskýrðu að í þessari kennslustund verði megináhersla lögð á aðferðina Að draga ályktanir.

Þegar lesandinn dregur ályktanir skráir hann hjá sér það sem ekki er sagt með beinum hætti í textanum. Í þessum kafla er ætlunin að nota vísbendingar til að túlka og draga ályktanir.

Í UPPLÆSTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spyrðu spurninga – sjá spássíutexta í köflum. Gerðu hlé á lestrinum þegar þú sérð stoppmerkið 🛑 og lestu upp spássíutextann. Þannig hugsarðu upphátt með bekknum meðan á lestri stendur. Þú getur valið að hugsa upphátt og svara spurningunum sjálf(ur) eða fengið nemendur til að taka þátt í umræðunni, allt eftir samsetningu bekkjarins. Hafðu í huga að of mörg hlé geta truflað lesturinn og orðið til þess að nemendur missa einbeitinguna og missa áhugann á framvindu sögunnar. Þess vegna er æskilegt að láta umræður fara fram á undan og eftir lesturinn.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

- Umræður:** Hvaða sögupersónum kynntumst við í þessum kafla?

Við kynntumst aðallega Hannesi, mömmu hans og Guðvarði píanókennara.

Hvaða öðrum persónum kynntumst við, sem gætu skipt litlu máli en gætu líka reynst mikilvægar síðar?

Það var minnst á taugaveiklaðan útfararstjóra og vini Guðvarðar sem skrifuðu skrítnar minningargreinar. Svo var þarna frænka Guðvarðar, lögfræðingur og skiptastjóri búsins, Vala skólastjóri ... og Friðsemd, formóðir Hannesar og Guðvarðar. Gæti eitthvert þeirra verið mikilvægt fyrir söguna?

- Sýndu bókarkápuna og ræddu eftirfarandi spurningar: **Hvaða persónur eru á kápumyndinni? Hvernig vitum við það?**

Á kápunni er mynd af tveimur krökkum.

Í textanum er að finna vísbendingar, auðkenndar með stækkunargleri:

Umræða: Ræðið saman um 1. vísbendinguna: „Þeir veltu fyrir sér hvernig kona þessi, Friðsemd, vinnukona í Skálholti, hefði eiginlega verið. Og úr hverju hún hefði dáið, 19 ára gömul.“

– Hvers vegna dó hún og kemur hún meira við sögu?

- Fyrirsögn í lestrardagbók: **1. kafli – Loforð**
- **Spurning:** Hvernig gæti Friðsemd, sameiginleg formóðir Hannesar og Guðvarðar, tengst sögunni okkar?
- Skrifaðu spurninguna upp á töflu og biddu nemendur um að skrifa hana niður. Leyfðu nemendunum að velta spurningunni fyrir sér og skrifa síðan eigin hugsanir í lestrardagbókina, án þess að gera kröfu um vel mótaðar setningar. Leggðu áherslu á að engin svör séu rétt eða röng.
- Leyfðu nemendunum að deila hugsunum sínum hvert með öðru og ræða um það hvort einhverjar vísbendingar hafi verið að finna í textanum.
- Miðað við minningargreinarnar virðist Guðvarður ekki hafa verið mjög vinsæll. Af hverju gæti það verið – og af hverju var hann svona mikill einsetumaður?

Hvernig er Guðvarði lýst?

Hann drakk of mikið, var nett sama um aðra, fór út í búð í náttbuxunum, hló hátt í bíó, átti sérstakan tóbaksskáp (hvernig gæti slíkur skápur litið út?), var með vasa fulla af skítugum vasaklútum og var mjög hrifinn af brauðertum.

Hvers vegna er Hannes svona leiður yfir fráfalli Guðvarðar fyrst hann var ekkert skyldur honum? Hvernig þekktust þeir?

Það er næstum eins og Hannes hafi þekkt Guðvarð best af öllum – og skilið hann betur en aðrir. Guðvarður kenndi Hannesi á píanó.

Önnur smáatriði sem gætu samt skipt máli:

Mamma Hannesar er mjög upptekin af álitum annarra.

Þau búa ekki í Reykjavík og eru nýflutt í bæinn.

- Gefðu nemendum tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.
- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?
Skoðaðu yfirlitsmyndina aftur með bekknum. Útskýrðu að hægt sé að nota vísbendingar úr texta og myndum bókarinnar til að túlka og draga ályktanir. Það var t.d. það sem þið gerðuð í sameiningu með því að skrá niður hvaða persónur var að finna á bókarkápunni.

LOFORÐIÐ

Hann var óumdeilanlega dáiinn. Þótt kæfandi lyktin af blómunum, allar smurðu flatkökurnar og taugaveiklaði út-fararstjórinn hefðu ekki komið til hefði Hannes alltaf verið alveg viss um að Guðvarður væri dáiinn. Hann fann það djúpt innan í sér.

Hannes sat við borð aftast í salnum og nartaði í brauðtertú. Allt í kring var fullt af fólki sem lét eins og það væri á ættarmóti. Galaði hátt yfir salinn hvert til annars, faðmaðist og kysstist eins og það væri frábært að vera þarna öll saman.

Eins og ástæðan fyrir því að þau væru þarna væri ekki sú að Guðvarður var dáiinn.

Hannes var ekkert skyldur Guðvarði. Ekki í alvörunni, jafnvel þótt Guðvarður hefði einu sinni skráð sig inn í Íslendingabók og sýnt Hannesi sameiginlega formóður þeirra sem var fædd 1632. Þeir veltu fyrir sér hvernig kona þessi, Friðsemd, vinnukona í Skálholti, hefði eiginlega verið. Og úr hverju hún hefði dáið, 19 ára gömul.

Það var mjög skrítið að hugsa um að einhver sem hefði verið langa, langa, langa, langa, langa, langa, langa, langa-amma (eða eitthvað svoléiðis) þeirra beggja hefði bara orðið 19 ára. Sérstaklega þegar Guðvarður var sjálfur svona eldgamall.

En þótt Hannes og Guðvarður hefðu bara verið jafnmikið skyldir og næstum allir aðrir Íslendingar fannst Hannesi

Hmm ... hver lofaði hverjum hverju? Forvitnin er vakin ... með einu orði!

Hvernig líður honum? Er hann jákvæður eða neikvæður þarna?

VÍSBENDING:

Ætli þessi Friðsemd komi meira við sögu í bókinni?

Hvers vegna er Hannes svona leiður yfir fráfalli Guðvarðar fyrst hann var ekkert skyldur honum? Hvernig þekktust þeir?

samt eins og hann væri eiginlega sá eini í salnum sem var virkilega leiður yfir því að Guðvarður væri dáiinn.

Það birtust ekki margar minningargreinar í Mogganum. Þær sem birtust – ein frá körlunum í sundlauginni og önnur frá gömlum frænda sem sagði sjálfur að hann hefði ekki hitt Guðvarð mikið síðustu þrjátíu árin – fjölluðu aðallega um það hvað Guðvarður hafði drukkið mikið vín. Það var kannski ekki nefnt berum orðum en samt skrifað þannig að allir skildu hvað var verið að meina. Sumar greinarnar töluðu líka um það hvað hann hefði verið geðvondur. Það stóð alveg berum orðum.

Hannes hafði ekki lesið margar minningargreinar en hann vissi samt að fólk skrifaði alltaf það besta sem það gat sagt í þær. Hann vissi að maður átti alls ekkert að vera að skrifa niður alla hlutina sem maður hugsaði, heldur bara hlutina sem maður vildi að annað fólk vissi um þann sem var dáiinn.

Hvað var eiginlega að þessum vinum Guðvarðar?

Hannes hafði sjálfur ætlað að skrifa um Guðvarð. En mamma hans sagði að það væri ekki viðeigandi að „börn sem væru ekki í fjölskyldunni“ skrifuðu minningargreinar.

– Hannes, maður á ekkert að vera í fjölmiðlum nema til að vekja athygli á því sem maður er sjálfur að gera. Ég vil ekkert að þú sért að skrifa um gamla manninn. Okkar mál koma fólki ekkert við. Svo gæti einhverjum þótt þetta eitt-hvað skrítið, ef þú ferð að segjast hafa verið vinur hans. Nei, þú skrifar ekki orð!

En Hannes var ekki viss um að það skipti svo miklu máli hvað fólki fyndist. Að minnsta kosti fannst Guðvarði það aldrei. Ekki þegar hann fór í búðina á náttbuxunum og inniskónum og ekki þegar hann hló allt of hátt í bíó þannig að allir horfðu á hann. Svo Guðvarði var sjálfsagt alveg sama þótt Hannes hefði ekki skrifað minningargrein til að segja öllum hvernig karl Guðvarður var.

Miklu stærra vandamál var þetta sem Guðvarður sagði áður en hann dó.

Guðvarður var píanókennarinn hans Hannesar. Hann hafði víst kennt við tónlistarskólann í bænum áður en hann varð of gamall og oft fullur til að halda kennarastöðunni. Þá hætti hann formlega að kenna. Þegar Hannes og mamma hans fluttu í bæinn á miðju skólaári hafði Hannes ekki fengið inni í tónlistarskólanum en Guðvarður hafði fallist á að taka hann í einkatíma heima hjá sér.

Mamma var ánægð með það. Hún sagði að það væri miklu finna að eiga svona **mentor** en að vera í sama náminu og allir hinir.

En þeir sátu sem sagt þarna saman á langa píanóbekknunum í stofunni hjá Guðvarði þegar Guðvarður hallaði sér fram og sagði:

– Jæja, Hannes minn. Nú fer að styttest í þessu hjá mér. Og þess vegna þarf ég að biðja þig um svolítinn greiða, góðurinn, sem ég innheimti eftir að **kallið kemur.**

Hannes hafði fyrst ekki tekið eftir þessu með greiðann. Hann hafði bara orðið pirraður á því að Guðvarður væri að

VÍSBENDING:

Hvað ætli hann hafi sagt?

Hvað ætli þetta orð þýði? Hljómar það íslenskt?

Þetta er áhugavert orð,
þekkið þið það?

tala um að deyja. Eins og ekkert væri. Klukkan var bara tvö! Guðvarður átti ekkert að vera fullur á þessum tíma sólarhringsins.

Hannes vissi alveg hvað það þýddi að „kallið kæmi“ og frá hans bæjardyrum séð var alls enginn að kalla á Guðvarð.

En svo stóð Guðvarður upp og fór að tóbaksskápnunum í horninu. Og hann skjögraði ekkert þegar hann gekk og hendurnar skulfu ekki neitt þegar hann sótti lykilinn.

Þá fyrst fór Hannes að hafa áhyggjur. Því ef Guðvarður var ekki fullur, hvað var hann þá eiginlega að meina með þessu tali um að deyja?

– Þú þarft, hafði Guðvarður sagt, að eyðileggja fyrir mig bók.

– Eyðileggja bók? Hannes ranghvolfdi í sér augunum. Guðvarður gat verið svo klikkaður.

– Já, sagði Guðvarður og strauk sér um nefið. Hann notaði neftóbak og það var alltaf eitthvert bölvað klúður með nefið á honum. Hann var með fulla vasa af skítugum vasaklútum sem Hannes var nokkuð viss um að voru það ógeðslegasta sem var til í öllum heiminum. Það var allt í gangi með þessa vasaklúta: lyktin, útlitið og – eins og Hannes hafði því miður einu sinni komist að þegar hann tók einn þeirra upp í ógáti – áferðin. Ef Guðvarður gleymdi þeim á víðavangi þornuðu þeir og urðu harðir af hori og neftóbaki.

– En það er ekki nóg að henda henni bara í ruslið, hélt Guðvarður áfram. Þú verður að tortíma henni.

– Já, fínt, sagði Hannes og lagði hendurnar aftur á nótna-
borðið. Tortíma. Geri það. Endilega.

Það næsta sem hann vissi var að Guðvarður vomaði yfir
honum. Hann greip um hökuna á Hannesi og þvingaði
hann til að horfast í augu við sig. Lykt af neftóbaki, áfengi
og gamalmenni, sem fór ekki alveg jafnoft í bað og það
hefði átt að gera, lagðist yfir Hannes, eins og þykkur koddur
hefði verið lagður yfir andlitið á honum. Hann gat ekki
andað.

– Lofar þú mér því, Hannes? Þrumaði Guðvarður. Að
taka bókina og fylgja leiðbeiningunum sem ég skil eftir
handa þér? Það er slæmt að svíkja loforð við dauða menn.

Hannes flýtti sér að kinka kolli. Hann var næstum
hræddur við Guðvarð sem hann hafði aldrei verið áður.

Það voru hvort sem er örugglega tuttugu ár þangað til
Guðvarður myndi deyja og þá yrðu þeir báðir búnir að
gleyma þessu tali um einhverja bók.

En svo dó Guðvarður. Nokkrum vikum seinna.

Og rétt áðan, þegar Hannes og mamma hans mættu á
hótelið í erfidrykkjuna, beið þar lítil, mjó, gráhærð kona í
svörtu pilsu og svörtum jakka, með þykk gleraugu.

– Þú hlýtur að vera Hannes, sagði hún rómri röddu um
leið og Hannes og mamma hans komu inn. Hann Guð-
varður átti ekki marga kunningja undir sjötugu, bætti hún
við þegar hún sá hvað mamma hans varð hissa á svipinn.

Mamma og Hannes heilsuðu bæði konunni, sem sagðist
vera frænka Guðvarðar og skiptastjóri búsins.

– Hvað er það? spurði Hannes.

Getið þið séð þessa
konu fyrir ykkur? Jafnvel
teiknað af henni mynd?

Hvað dettur ykkur í hug
að „skiptastjóri búsins“
þýði?

– Ég er lögfræðingur og sé um að ganga frá eigum Guðvarðar samkvæmt óskum hans.

Hannes velti fyrir sér hvað yrði um píanóið. Hann velti líka fyrir sér hvað yrði um skítugu vasaklútana. Skyldi þessi kona þurfa að þvo þá sjálf, áður en hún kæmi þeim til erfingjanna, ef hún átti að sjá um allt dótið hans Guðvarðar?

Aumingja hún.

Mamma var farin að heilsa vinnufélögum sínum sem voru komnir í erfidrykkjuna og hætt að fylgjast með Hannesi og lögfræðingnum. En lögfræðingurinn stóð þarna enn þá og hún hélt á umslagi.

Það var þykkt, hvítt og merkt lögmannsstofunni sem konan hlaut að vinna hjá.

– Hann Guðvarður bað mig að koma þessu til þín, sagði hún nokkuð blíðlega um leið og hún rétti honum umslagið. Í erfðaskránni stóð að þú vissir um hvað málið snerist.

Hannes fékk stein í magann.

Jú, auðvitað vissi hann um hvað málið snerist. Hann var bara búinn að vona að Guðvarður hefði verið að rugla eitt-hvað þegar hann talaði um að eyðileggja bók.

En það var greinilega bók í umslaginu. Ekki píanó.

Gat Guðvarður ekki drattast til að arfleiða eina – og þar með uppáhalds – nemandann sinn að píanóinu sínu eins og allir venjulegir einsetumenn hefðu gert? Af hverju þurfti hann alltaf að gera alla hluti öðruvísi en venjulegt fólk?

En Hannes sagði ekkert.

Þessi kona gat ekkert gert að því hvað Guðvarður hafði verið skríttinn.

Lesið á milli lína:
Hvernig líður
Hannes?

Hvers konar menn eru
það?

Svo hann tók við umslaginu og þakkaði kurteislega fyrir sig. Þau mamma hans héldu áfram inn í salinn í átt að hlaðborðinu með öllum brauðtertunum og flatkökunum og kleinunum.

Hannes var með nótnamöppuna sína klemmda undir handleggnum. Vala skólastjóri í tónlistarskólanum hafði hringt í mömmu hans og beðið um að Hannes spilaði í erfiðdrykkjunni. Hannes hafði lofað að hann myndi gera það en hann var ekki viss hvar eða hvenær flutningurinn ætti að fara fram.

Hannes hugsaði með sér að Guðvarði hefði örugglega þótt þetta flott veisla. Honum fannst gott að borða. Mamma Hannesar hafði stundum sent hann í píanótíma með afganga og Guðvarður hafði alltaf ljómað eins og sólin ef það var endi af brauðertu í stóra nestisboxinu sem Hannes færði honum.

Hvers vegna vill hann sýna þessu fólki að Guðvarður var ágætur á meðan hann lifði?

Umslagið frá lögfræðingnum lá við hliðina á köku-disknum hans Hannesar. Hann var ekki enn búinn að opna það.

Hann ætlaði bara að gera það seinna. Þegar hann kæmi heim.

Kannski var þetta ekki einu sinni þessi bók sem Guðvarður hafði talað um.

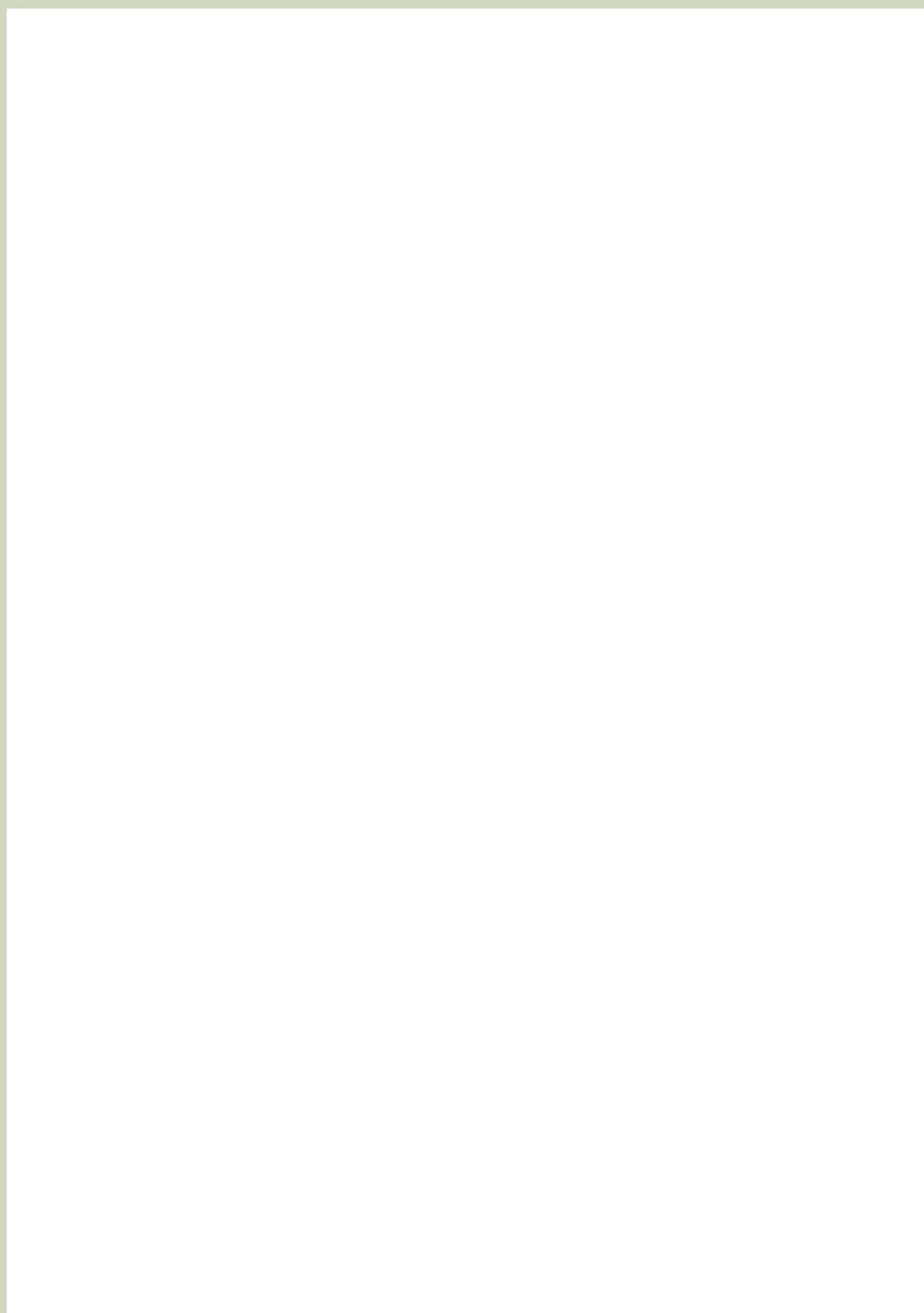
Það gat alveg verið.

Kannski var þetta bara nótnabók sem Guðvarður hélt að Hannesi þætti skemmtileg.

Hannes trúði því samt eiginlega ekki. Hann vissi alveg að þetta var bókin sem Guðvarður hafði verið að tala um.

Hann stakk upp í sig konfektmola og beið eftir því að verða kallaður upp. Hann ætlaði að sýna þessu fólki að Guðvarður hafði verið mjög finn kall sem gat gert alls konar hluti mjög vel.

Til dæmis gat hann alveg kennt strákum á píanó.

Orð í texta:

seildist

bókfell

hámæli

byggðasafn

ÓVINNANDI VERK – 2. KAFLI

Megintilgangur: Að gera sér í hugarlund

FYRIR UPPLESTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Taktu saman atburði fyrsta kafla.

Í fyrsta kafla kom í ljós að Guðvarður, píanókennari Hannesar, er nýlátinn. Hann virðist hafa verið skríttin skríttin; einfari sem drakk of mikið, tók í nef-ið og var nett sama um aðra. Hannes saknar Guðvarðar, en forvitni hans er vakin þegar undarleg frænka Guðvarðar afhendir honum umslag með þykkri bók.

Í UPPLESTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássútexta í köflum.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

- **Umræða:** Eftir að Hannes les bréfið er hann alveg viss um að Guðvarður hafi verið snarruglaður. Hvað haldið þið?
- **Vangavelta:** Hvað segir orðanotkun Guðvarðar í bréfinu um persónuleika hans?

Hann talar mjög óformlega, hann er núna „dauður“ og spyr hvort Hannes hafi fengið eitthvað að „éta“ í erfidrykkjunni.

- **Önnur smáatriði sem gætu samt skipt máli:**

Hannes grætur ekki fyrr en um kvöldið – þegar hann hugsar til þess að hann fékk ekki að spila fyrir Guðvarð í erfidrykkjunni.

Það er fýla upp úr umslaginu, bókin er eldgömul en umslagið skjannhvítt og greinilega ódýrt úr Bónus – algerar andstæður.

Bréfið frá Guðvarði er mjög dramatískt og alvarlegt – og hann nefnir hann líka sönötu Bartóks, sem Hannes fékk ekki að spila.

21. júní er á sama tíma og Evrópumót ungra tónsnillinga – Hannes er mjög upptekinn einmitt þá!

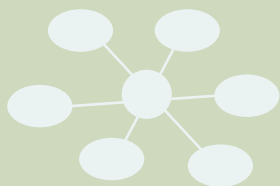
- **Spurning:** Í lok kaflans stendur: „Og Álfrún Lovísa var sko síðasta manneskja á jarðríki sem Hannes ætlaði að koma nálægt.“

Þetta eru ansi stór orð! Hver er eiginlega þessi Álfrún Lovísa – og af hverju vill Hannes ekki koma nálægt henni?

- **Ræðið saman um vísbendingar 1–3 í textanum.**

Fyrirsögn í lestrardagbók: **2. kafli – Óvinnandi verk**

YFIRLITSMYND

Myndaverkefni, leiðbeiningar: Hannes hefur áhyggjur af því að lenda í unglingafangelsi ef það er ólöglegt að eyðileggja svona forngripi. Og þar er örugglega ekkert píanó! Teiknaðu mynd af Hannesi í þessum aðstæðum eða öðrum aðstæðum sem þér dettur í hug.

Biddu nemendur um að teikna aðrar innri myndir sínar í lestrardagbókina.

Leyfðu nemendum að sýna hvert öðru og ræða um hvernig þau sáu Hannes fyrir sér í unglingafangelsi.

Skoðið saman yfirlitsmyndina og ræðið um aðferðina Að sjá fyrir sér.

Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Spjallaðu um að öll sjáum við fyrir okkur ólíkar innri myndir. Þessar innri myndir auðvelda okkur að skilja textann og lifa okkur inn í framvindu sögunnar.

Hvað finnst þér um þetta kaflaheiti?
Og hvaða verk gæti verið óvinnandi?

Hvers vegna bera tilfinningarnar hann ofurliði núna?

ÓVINNANDI VERK

Hannes opnaði ekki umslagið fyrr en hann var kominn upp í rúm um kvöldið.

Hann hafði ekkert grátið allan daginn. Ekki þegar hann klæddi sig í jólafötin sín um morguninn, ekki þegar hann horfði á kistuna í kirkjunni, ekki í erfidrykkjunni. Ekki einu sinni þegar það rann upp fyrir honum að tíminn til að spila í erfidrykkjunni myndi aldrei renna upp. Það var enginn þarna sem vildi hætta að kjafta og borða rjóma-terturtur nógu lengi til þess að hlusta á strák spila á píanó.

En núna þegar hann var alveg einn þarna í herberginu sínu og opnaði umslagið fann hann hvernig tárin ruku fram í augun á honum.

Upp úr umslaginu steig hrikaleg fýla. Lykt sem hann hafði hvergi fundið nema heima hjá Guðvarði. Og átti aldrei eftir að finna aftur. Því Guðvarður var horfinn úr veröldinni og lyktin af honum líka.

Hann seildist varlega ofan í umslagið og dró upp bókina.

Það sem kom upp úr umslaginu var ekki nein venjuleg bók.

Hannes hafði séð myndir af gömlu Íslendingasagna-handritunum í skólanum. Þau voru skítug og krumpuð. Þessi bók var þannig. Eins og hún ætti heima á safni.

Hannes strauk forsíðuna varlega. Hún var mjúk og hann var viss um að þetta væri ekki pappír heldur kannski skinn – bókfell eða eitthvað svoléiðis. Hannes gat ekki lesið

neitt sem stóð þarna. Letrið var gamaldags og ólæsilegt. Kannski var þetta á útlensku?

Hvað sem þetta var, þá var þetta greinilega mjög gamalt og merkilegt.

Upp úr bókinni stóð umslag. Það var skjannahvítt og mjög hversdagslegt. Sennilega bara keypt í Bónus eða eitthvað. Það virtist passa mjög illa við þessa bók. Nafnið hans Hannesar stóð utan á því, skrifað með skjálfandi hendi Guðvarðar.

Hannes læddi fingri undir flipa umslagsins og seildist í bréfið.

Kæri Hannes.

Úr því að þú ert að lesa þetta bréf er ég dauður. Ég vona að þetta hafi allt saman farið vel fram og þú hafir fengið eitthvað **almennilegt að éta í erfidrykkjunni**. Spilaðir þú eitthvað? Ég vona að þú hafir spilað Bartók – ég verð að viðurkenna að ég hef látið þig æfa sönötuna þarna svona hálfpartinn með það á bakvið eyrað að þú gætir spilað hana við þetta tækifæri.

En við þessu að efni þessa bréfs. Ég vona að þú munir það, Hannes, hverju þú lofaðir mér 28. febrúar síðastliðinn. Að þú lofaðir að tortíma fyrir mig þessari bók. Ég vona að þú munir að ég sagði þér að loforð við dauða menn svikur maður ekki.

Hvað segir þetta orðalag um persónuleika Guðvarðar? „Eitthvað almennilegt að éta“?

Hvar er svona merkilegt við sumarsólstöður?

Þetta er áhugavert. Af hverju ætli Snæfellsjökull sé svona mikilvægur lykill í að eyðileggja bókina?

Þetta hljómar ekkert smá mikilvægt. Hvaða hræðilegu afleiðingar gæti þessi bók haft? Hvernig myndi ykkur líða að fá svona verkefni upp í hendurnar?

Hvað þýðir e.s.?

Er þetta góð tilfinning fyrir Hannes? Að mega ekki tala um þetta við neinn?

Ef þú manst það ekki, þá minni ég þig á það núna.

Þessa bók verður að eyðileggja á sumarsólstöðum 21. júní. Þegar sólin sest á þeim degi, verður þú að standa við rætur Snæfellsjökuls (best væri að þú stæðir efst á jöklinum, en ég hef rannsakað málið ítarlega og held að það sé alveg nóg að þú sért við rætur jökulsins) og þú verður að brenna bókina til ösku.

Ef bókinni verður ekki eytt geta afleiðingarnar orðið geigvænlegar.

Þetta er ekkert flókið, það þarf ekkert að semja nein ljóð fyrir tilefnið eða fara með neina helgisíði. Þú bara tekur með þér lítið ferðagrill og á því útrýmir þú bókinni.

Takk fyrir greiðann, Hannes minn, og þakka þér fyrir samfylgdina meðan ég var á lífi.

Með kveðju,

Guðvarður

E.S. Athugaðu, Hannes, að allt sem stendur í þessu bréfi er algjört leyndarmál. Það er fleira en þitt eigið líf sem veltur á því að þetta komist ekki í háæli.

Vá.

Vá. Guðvarður hlaut að hafa verið alveg ROSALEGA fullur þegar hann skrifaði þetta bréf.

Hann hafði í fyrsta lagi aldrei í lífinu kallað Hannes „Hannes sinn.“ Í öðru lagi var alltof lítið af blótsyrðum í bréfinu. Og í þriðja lagi ... Var Guðvarður búinn að gleyma því að hann var bara TÓLF ÁRA?

Snæfellsjökull? Á afmælisdaginn sinn? Með ferðagrill?

Hafði maðurinn verið algjörlega klikkaður? Hvernig átti Hannes að komast í aðra landshluta í miðju sumarfríinu? Átti hann bara að spígspora fram í stofu og spyrja: „Heyrðu, mamma, nennirðu nokkuð að skutla mér smá?“ Það væri sennilega jafnlíklegt til árangurs og ef hann spyrði bara hvort hún væri ekki til í að lána honum bílinn svo hann gæti skotist þetta einn og sjálfur!

Guðvarður var sturlaður.

Fyrir utan að það hlaut að vera ólöglegt að skemma svona gamlar bækur. Hannes gæti lent í unglíngafangelsi – og það voru örugglega engin píanó þar!

Talandi um píanó. Hannes kíkti aftur á dagsetninguna.

Hann gat auðvitað ekkert verið að þvælast um landið 21. júní! Hann hafði í allan vetur verið að undirbúa sig fyrir Evrópumót ungra tónsnillinga sem átti einmitt að vera í Stokkhólmi 20.–25. júní.

Maður hefði nú kannski haldið að sjálfur píanókennarinn hans hefði munað eftir því!

Ef það skipti svona miklu máli að eyðileggja þessa bók, gat Guðvarður þá ekki bara drifið í því sjálfur áður en hann

Þetta er skemmtilegt orð! Hvað gæti það þýtt?

Já, þetta er góð spurning. Hvers vegna eyddi Guðvarður ekki bókinni sjálfur?

dó? Guðvarður átti bíl. Guðvarður var ekki í grunnskóla. Það hefði verið lítið mál fyrir *hann* að skottast á Snæfellsnes.

Hannes tróð bókinni og bréfinu aftur ofan í stóra umslagið, þurrkaði sér um augun, og renndi umslaginu pirraður undir rúmið sitt. Hann gat ekkert staðið í þessu núna. Vildi bara fara að sofa og pæla í þessu seinna. Hann gæti kannski farið með bókina á byggðasafnið, þau hefðu örugglega áhuga á svona gömlu drasli þar. Eða hann gæti spurt mömmu hvað væri best að gera.

Hannes sneri sér ergilegur á hliðina og breiddi sængina upp að eyrum.

Hann ætlaði ekkert að hugsa um þetta meira.

...Hann þekkti ekki einu sinni neinn sem gæti farið með honum í svona ferð!

Hvernig upplifir þú sjónarhornið á teikningunni?

Mamma þoldi ekki að fara í tjaldferðalög – og svo voru það líka yfirleitt fullorðnir sem ákváðu hvenær ætti að fara í ferðalög og hvert ætti að fara. Mamma hans myndi ekki taka því vel ef Hannes væri allt í einu búinn að skipuleggja sumarfríð þeirra út af einhverri delli í Guðvarði.

Nei, það gengi ekki. Ef hann ætlaði í alvöru að gera þetta – sem hann ætlaði ekki að gera – þá kæmi enginn til greina nema Álfrún.

Og Álfrún Lovísa var sko síðasta manneskja á jarðríki sem Hannes ætlaði að koma nálægt.

Sama hvaða vitleysa Guðvarður segði að væri áriðandi.

En hann má ekki segja mömmu sinni frá þessu. hvernig mun hann leysa þetta?

Orð í texta:

slydda

lék á reiðiskjálfi

SKJÁLFTI – 3. KAFLI

Megintilgangur: Að túlka og draga ályktanir út frá eigin reynslu.

FYRIR UPPLESTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Taktu saman atburði 1.–2. kafla.

Í öðrum kafla fylgdumst við með Hannesi eftir jarðarförina. Hann saknar Guðvarðar og rifjar upp minningar um hann, m.a. um skítugu vasaklútana hans. Hannes rannsakar bókina og finnur undarlegt bréf frá Guðvarði. Bókin virðist vera stórhættuleg og verkefni Hannesar er að eyðileggja hana! Hann vantar hjálp ... en hver er eiginlega þessi Álfrún sem kynnt er til sögunnar?

Í UPPLESTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássútexta í köflum.

AÐ UPPLESTRI LOKNUM

- **Umræða:** Þetta er frekar stuttur kafli miðað við hina tvo ... en hann er samt mjög hlaðinn! Getur verið að húshvarfið tengist bókinni ... og hvað merkja lokaorð kaflans?

Hannes er í afneitun og reynir enn að telja sér trú um að verkefnið frá Guðvarði sé ekki mikilvægt.

- **Önnur smáatriði sem gætu skipt máli:**

Hannes saknar Guðvarðar mjög mikið – sérstaklega á þriðjudögum og fimmtudögum.

Ekkert annað en húsið hans Guðvarðar skemmist í jarðskjálftanum!

Það kemur annar jarðskjálfti þegar Hannes hendir bókinni á gólfið – og heimskortið á veggnum hans hrynur! Hvað gæti þetta þýtt – hvað er höfundur að gefa í skyn?

- **Ræðið saman um vísbendingarnar í textanum.**

- Fyrirsögn í lestrardagbók: **3. kafli – Skjálfti**

- **Spurning:** Hvað er söknuður fyrir mér?

Fyrir mér er söknuður þegar ...

Skrifaðu spurninguna upp á töflu og biddu nemendur um að skrifa hana niður. Leyfðu nemendunum að velta spurningunni fyrir sér og skrifa síðan eigin hugsanir í stuttu máli í lestrardagbókina. Leggðu áherslu á að engin svör séu rétt eða röng. Hvettu nemendur til að mynda heilar setningar þar sem þú munir safna saman bókunum og taka saman vangaveltur þeirra fyrir næstu kennslustund.

Safnaðu saman lestrardagbókunum til að geta tekið saman vangaveltur nemenda.

Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Spjallaðu aftur um að hægt sé að skilja texta með því að leita að vísbendingum innan hans. Með því að tengja þessar vísbendingar við eigin reynslu getur lesandinn lifað sig inn í textann og skilið hann betur. Lesandi sem hefur misst einhvern nákominn sér – eða á náinn ættingja sem býr í öðru landi – getur t.d. mátað eigin tilfinningar við það hvernig Hannesi gæti liðið. Hann saknar Guðvarðar – og getur eiginlega ekki rætt það almennilega við neinn.

Kaflaheitin halda áfram að vera kitlandi og forvitnileg. Hvernig tengist „skjálfti“ einhverjum látnum píanókennara?

Hér eru mikil skil í sögunni.

SKJÁLFTI

Það var skrítið að venjast því að Guðvarður væri dáinn. Skrítið að hugsa sér að hann væri ekki lengur til.

Það var líka skrítið hvað þriðjudagarnir og fimmtudagarnir voru tómlegir.

Hannes hafði alltaf farið á fund Guðvarðar á þriðjudögum og fimmtudögum en nú fór hann bara beint heim úr skólanum.

Hann æfði sig sjálfur á píanóið þegar hann var kominn heim en það var auðvitað ekkert í líkingu við það að fara að hitta Guðvarð. Mamma var búin að sækja um fyrir hann í tónlistarskólanum næsta vetur en hann gat ekki byrjað þar strax.

Það var á einum af þessum einmanalegu fimmtudags-eftirmiðdögum sem það fyrsta tortryggilega gerðist.

Hannes var að labba fram hjá litla húsinu hans Guðvarðar í roki og svona rigningu sem veit ekki hvort hún vill vera rigning eða slydda þegar jarðskjálftinn reið yfir.

Hann var mjög snarpur. Miklu snarpari en Hannes hafði fundið áður. Hann datt um koll þar sem hann stóð á götunni og honum fannst hann sjá jörðina hreyfast. Hann heyrði hróp og köll af leikskólalóðinni í næstu götu.

En fyrir framan hann gerðist það skrítnasta af öllu.

Húsið hans Guðvarðar hvarf.

Jörðin bókstaflega gleypði það.

Það var eins og það gerðist hægt. Stór sprunga myndaðist

í framhliðina meðan allt lék á reiðiskjálfi og svo var eins og húsið félli saman um leið og það sogaðist ofan í jörðina.

Húsið hans Guðvarðar var lítið steipt hús sem hafði einhvern tímann verið málað gult. Þakið var með skellóttu rauðu bárujárnri og það var núna það eina sem stóð upp úr holunni.

Jörðin var hætt að skjálfa.

Hávær barnsgrátur heyrðist frá leikskólanum en annars virtist allt bara venjulegt. Hannes gat ekki séð að önnur hús hefðu skemmst. Ekki einu sinni háu blokkirnar, sem hann hefði samt haldið að væru viðkvæmar fyrir jarðskjálftum.

Ekkert hafði gerst, nema að litla húsið hans Guðvarðar hvarf ofan í jörðina.

Vörubíll keyrði fram hjá eins og ekkert hefði í skorist.

Rauða skellóttu þakið var á forsiðunni á öllum dagblöðunum morguninn eftir.

Kraftaverk að húsið var mannlaust!

Mikil mildi að ekki urðu slys á fólki!

Mannbjörg!

Auðvitað var Hannes glaður að enginn skyldi hafa meitt sig.

Auðvitað var miklu betra að þetta kom fyrir húsið hans Guðvarðar, frekar en til dæmis leikskólann sem var fullur

Hvað með þetta orð?
Þekkjum við það?
Getum við giskað á
merkingu þess ef við
hugsum málið?

Hvað haldið þið að sé í
gangi?

Af hverju vill hann ekki drífa í þessu?

VÍSBENDING:

Ætti þetta ekki að benda til þess að eitthvað óvenjulegt er í gangi? Hvers vegna reynir hann að láta sem ekkert sé?

af litlum krökkum. Dót hafði hrúnið úr hillum í öllum húsum í nágrenninu og mikið af glösum og diskum brotnað en það voru engin önnur hús sem skemmdust.

Hannes gat samt ekki að því gert að honum fannst þetta ekki vera tilviljun. Þetta með húsið hans Guðvarðar.

En ef þetta var ekki tilviljun, hvað var það þá?

Um kvöldið dró hann umslagið frá Guðvarði upp undan rúminu sínu. Hann skoðaði bókina og las bréfið aftur.

Augun stöldruðu við þessa setningu: *Ef bókinni verður ekki eytt geta afleiðingarnar orðið geigvænlegar.*

Meinti Guðvarður eitthvað geigvænlegra en að jörðin bókstaflega gleypri heilar byggingar?

Hann las setninguna aftur og það fór hrollur um hann.

Það var samt ekkert vit í þessu. Af hverju hefði jarðskjálftinn átt að tengjast þessu rugli í Guðvarði eitthvað?

Hann stakk bókinni aftur í umslagið og reyndi að hugsa um eitthvað annað. Auðvitað var þetta tilviljun. Ekkert annað kom til greina.

Hann skaut bókinni aftur undir rúm.

Þegar umslagið lenti á gólfinu varð snarpur eftirskjálfti og heimskortið á veggnum hrundi niður á gólf.

Hann reyndi að láta eins og hann hefði ekki tekið eftir því.

LÍFIÐ HELDUR ÁFRAM – 4. KAFLI

Að leysa lestrarhnúta

Megintilgangur: Að leysa úr lestrarhnútum með því að lesa áfram í textanum.

FYRIR UPPLÆSTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – **sjá merkt orð** í textanum.
- Taktu saman hugleiðingar nemenda um spurninguna „Hvað er söknuður fyrir mér?“ og dragðu athyglina að því á hversu ólíkan hátt manneskjur skilja eitt orð.
Við sköpum öll ólíkar innri myndir – og á sama hátt getum við líka skilið orð á ólíkan hátt. Hvað er söknuður eiginlega? Söknuður getur haft ólíka merkingu fyrir ólíkum einstaklingum.
- Leyfðu nemendunum að deila sínum hugleiðingum um söknuður og ræða þær.

Orð í texta:

hamfarir

þjóðargersemar

hjátrúarfullur

Í UPPLÆSTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássiútexta í köflum.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

- **Umræða:** Hvernig gengur Hannesi að jafna sig á fráfalli Guðvarðar?

Hannesi er farið að líða svolítið betur; hann fer í fótbolta með vinum sínum og gerir annað sem minnir hann ekki á Guðvarð. En það er enn þá erfitt að spila á píanóið því að þá spretta minningarnar upp.

- **Spurning:** Af hverju er Hannes svona æstur í að vinna píanókeppnina?

Ein ástæðan fyrir þessum vilja hans er að mamma hans sigraði ballettkeppni þegar hún var á svipuðum aldri. Kannski vill hann gera mömmu sína stolta ... en hvar er pabbi Hannesar? Enn hefur ekkert verið minnst á hann.

- **Önnur smáatriði sem gætu skipt máli:**

Hannes hugsar mikið um píanókeppnina. Hann langar mikið til að vinna og sér sigurinn skýrt fyrir sér.

Hvernig líður Hannesi í lok kaflans? Efast hann núna um að bókin tengist jarðskjálftunum?

Fyrirsögn í lestrardagbók: **4. kafli – Lífið heldur áfram**

- **Spurning:** Hvað bendir til þess að bókin tengist þessum undarlegu hamförum í bænum – sem vísindamenn geta ekki útskýrt?

Skrifaðu spurninguna upp á töflu og biddu nemendur um að skrifa hana niður. Leyfðu nemendum að velta spurningunni fyrir sér og skrifa síðan eigin hugsanir í stuttu máli í lestrardagbókina, án þess að gera kröfu um vel mótaðar setningar. Leggðu áherslu á að engin svör séu rétt eða röng.

Gott er að byrja svona: Ég held að bókin gæti tengst atburðunum vegna þess að ...

Leyfðu nemendum að deila sínum hugleiðingum og ræða þær.

Gefðu þeim tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.

Skoðið saman yfirlitsmyndina og farðu aftur yfir lestraraðferðina *Að leysa lestrarhnúta*.

Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það? Bentu þeim á að skilningurinn aukist eftir því sem lengra er lesið inn í bókina.

Ábending: Áhugavert getur verið að finna píanóverk Bartók á netinu og leyfa nemendum að hlusta.

LÍFIÐ HELDUR ÁFRAM

– Ég tek Hannes! sagði Tryggvi og Hannes fann hvernig honum hlýnaði að innan. Jú, Guðvarður var enn þá dáiinn en lífið hélt áfram og það var alltaf góð tilfinning þegar aðrir voru ánægðir með mann.

Það að Guðvarður væri ekki lengur hér breytti því ekkert.

Og lífið batnaði aðeins. Smám saman. Hannesi tókst oftast að gleyma því að Guðvarður væri dáiinn. Sérstaklega gekk það vel um helgar og á mánudögum, miðvikudögum og föstudögum. Veðrið var líka farið að batna og hann gat verið úti á kvöldin með krökkunum úr bekknum. Hann gerði allskonar hluti sem hann hafði aldrei gert með Guðvarði og minntu hann þess vegna ekkert á hann.

Það var samt enn þá dálítið erfitt að æfa á píanóið. Þegar Hannes tók upp nótnabækurnar sínar sá hann gulnaða fingurna á Guðvarði fyrir sér fletta síðunum. Þegar hann settist á píanóbekkinn fann hann daufa lykt af neftóbaki.

Hann hafði enn ekki getað æft sönötuna eftir Bartók.

En hann gat samt ekki hætt að æfa sig, jafnvel þótt hann langaði stundum til þess. Evrópumótið nálgadist stöðugt og Hannes ætlaði að vinna það. Hann ætlaði ekki bara að standa sig vel – hann ætlaði að koma heim með bikar. Og fá mynd af sér í blöðin. Af því það var gott að ganga vel.

Mamma Hannesar hafði fengið verðlaun í ballett þegar hún var á hans aldri. Hún hafði farið til Spánar og fengið verðlaun sem bjartasta vonin. Hún hafði oft sýnt Hannesi

Takið eftir því að hér hefur einhver tími liðið. Við höfum hoppað fram í tímann ... og kannski veltum við því fyrir okkur hvað hefur gerst í millitíðinni?

Þetta hljómar næstum því eins og Hannes vilji vinna keppnina til að uppfylla draum mömmu sinnar? Eða hvað?

VÍSBENDING:

Það er eitthvað undarlegt í gangi ...

myndirnar, alveg frá því að hann var pínulítill. Þá hafði hann ákveðið að hann ætlaði að gera þetta líka. Hann ætlaði að standa á sviðinu, umkringdur blómum. En hann ætlaði ekki bara að vera bjartasta vonin. Hann ætlaði að koma heim sem sigurvegari.

Hann vildi óska að Guðvarður hefði beðið með það að deyja þangað til mótið var búið! Var það til of mikils mælst? Það hefði allt verið auðveldara þannig.

Og svo var það þetta með bókina. Auðvitað hugsaði Hannes alltaf um bókina sem lá undir rúminu hans þegar hann hugsaði um Evrópumótið. Bókina sem átti að brenna 21. júní.

Þá varð hann enn þá reiðari út í Guðvarð.

Hannes langaði ekki að ræða málið við neinn – alls ekki, hann vildi ekki einu sinni hugsa um það. En samt var nokkuð augljóst að eitthvað dularfullt var í gangi í bænum.

Eða sko, tvennt dularfullt.

Annars vegar höfðu orðið óútskýranlegar hamfarir í bænum sem jarðvísindamennirnir hikstuðu og stömuðu yfir í sjónvarpinu – einn þeirra varð meira að segja eldrauður í framan þegar hann sagði: – Ég ... ég bara veit það ekki, þegar fréttamaðurinn spurði og spurði hvað væri eiginlega í gangi með þessa skjálfta.

Hins vegar hafði Hannesi sjálfum óvænt verið falið að eyðileggja eldgamla bók, bók sem var örugglega á lista yfir ómetanlegar þjóðargersemar í Þjóðminjasafninu.

Hannes var ekkert sérstaklega hjátrúarfullur. Það var samt óneitanlega skríttin tilviljun að tveir rosalega dularfullir hlutir væru að gerast samtímis.

Hannesi fannst eiginlega langlíklegast að það væri engin tilviljun – málin hlutu að tengjast.

Það var svakalegt að hugsa til þess að undir rúminu hans væri fyrirbæri sem gæti látið heilar byggingar hverfa og jörðina nötra og enginn vissi af því nema hann.

Ef hann átti að vera alveg hreinskilinn þá svaf hann bara ekki alveg jafnvel og hann hafði gert áður!

Hannes hafði oft orðið pirraður út í Guðvarð í gegnum tíðina. Guðvarður hafði gert ýmislegt heimskulegt. Hann sagði stundum alls konar vitleysu, hann gleymdi að mæta þar sem hann sagðist ætla að mæta og hann nennti stundum alls ekki að hlusta á Hannes þegar Hannes var að tala við hann.

Hannes hafði samt aldrei verið svona pirraður út í hann áður.

Og svo var hann með samviskubit yfir því að vera pirraður út í einhvern sem var dáiinn.

Hannes var þess vegna svefnlítill, geðvondur – og eiginlega bara skíthræddur.

Getur verið að bókin hafi þessi áhrif?

Orð í texta:
að hunsa
liggja eins og hráviði
erfðamál
yfirdriffin
að hnýsast
að píra
varfærnislega

GESTIR — 5. KAFLI

Megintilgangur: Að spyrja textann spurninga.

FYRIR UPPLESTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Skoðið saman yfirlitsmyndina á bls. 11 og ræðið um aðferðina *Að spyrja textann spurninga*.
- Takið í sameiningu saman hvað kom fyrir Hannes með því að spyrja spurninga:

Munið þið hvernig við spurðum okkur spurningar í fyrri kafla um það hvers vegna Hannes vildi svona mikið sigra keppnina? Hvaða svör fundum við?

Þegar mamma Hannesar var á hans aldri sigraði hún ballettkeppni. Hannes hefur séð myndir af henni með blóm uppi á sviði og hann langar að feta í fótspor hennar.

Farðu yfir atburði síðustu kafla:

Hannes er að jafna sig á fráfalli Guðvarðar, en hann getur ekki lengur horft framhjá því að eitthvað undarlegt er á seyði í bænum hans. Enn hefur ekkert skýrst um þessa undarlegu Álfrúnu Lovísu – sem Hannes vill alls ekki hitta.

Í UPPLESTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássúttexta í köflum.

AÐ UPPLESTRI LOKNUM

Þetta var bæði langur og viðburðaríkur kafla! Það er komið sumar ... en undarlegar marglyttur á gangstéttunum!

- **Umræður:** Fólkið sem Hannes er hræddur við lítur vinsamlega og snyrtilega út, en þegar líður á kaflann beita þau Völu skólastjóra ofbeldi og ógna henni. Hvaða áhrif hefur þetta á lestur okkar?

• **Ræðið saman um vísbendingarnar í textanum.**

- **Vangavelta:** Hvernig líta túristar út? Og hvernig líta þeir ekki út?
- **Vangavelta:** Hvaða máli skiptir fyrir framvindu sögunnar að Vala gaf þeim óvart vitlaust nafn á Hannesi?
- **Umræður:** „Það var orðið langt síðan þau höfðu búið svona lengi á einum stað. Alveg síðan í fyrravetur. Íbúðin þeirra var orðin eins og alvöru heimili.“ Hvað segja þessar setningar um Hannes og mömmu hans? Hvað gæti verið í gangi?

- **Önnur smáatriði sem gætu skipt máli**

Hannes skilur loksins hvað málið er alvarlegt – og þá leitar hann til Álfrúnar. Hannes býr „fyrir austan“ en Álfrún í Reykjavík.

Loksins fáum við að vita eitthvað um Álfrúnu – þau Hannes voru neydd til að halda sameiginleg barnaafmæli. Tilheyrðu þau kannski sömu fjölskyldu?

Álfrún heldur að þetta vesen tengist mömmu Hannesar – af hverju heldur hún það?

Álfrún samþykkir að hjálpa Hannesi – vegna þess að hún skuldar honum greiða. Hvaða greiði gæti það verið?

- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Hmm, hvaða gestir eru væntanlegir?

Hér er aftur búið að hoppa fram í tímann!

VÍSBENDING:

Hér virðast allir í mikilli afneitun – bæði Hannes og hinir.
Hvernig stendur á því?

Hmm ... er mjög snyrtilegt fólk grunsamlegt? Hvers vegna? Er fólkið of gott til að vera satt?

GESTIR

Hannesi hafði næstum tekist að hætta að hugsa um bókina hans Guðvarðar þegar aftur fór að versna í málunum.

Hann var ekki alveg búinn að gleyma öllu um bókina – en næstum því. Skólinn var búinn, það var komið sumar og veðrið var oftast gott. Sumum fannst að vísu risahaglíði sem dundi stundum fyrirvaralaust á bænum óþægilegt, en Hannesi fannst frekar auðvelt að hunsa það, rétt eins og jarðskjálftana, sem enn komu nokkrir á dag.

Hann gat líka leitt hjá sér að marglyttunum skyldi öllum skola á land og lægju eins og hráviði á göngustígunum.

Þetta var örugglega bara hnattræn hlýnun eða eitthvað. En svo tók hann eftir fólkinu.

Það var áberandi í bænum þó það væri ekki jafnvond lykt af þeim og marglyttunum. Þau stóðu í Bónus og voru klædd eins og þau væru að leika í amerískum sjónvarpsþáttum um lögfræðinga. Konurnar voru á háum hælum, karlmennirnir með hneppt upp í höku og með bindi. Fötin voru ekki krumpuð – hvergi.

Þetta fólk var indælt. Það brosti. Það beygði sig niður og tók upp dósir af niðursoðnum tómötum sem hrukku úr hillunum í búðinni þegar smáskjálftar hristu bæinn. Það blés sápuvísur fyrir litlu krakkana. Það hjálpaði fólki að bera matvörur í bílana sína og óskaði öllum góðrar helgar þó það væri bara fimmtudagur.

Hannes vissi ekki af hverju, en hann var hræddur við fólkið. Hann var ekkert hræddur við þann fyrsta sem hann

sá en hann varð hræddur þegar hann sá manneskjur númer tvö og þrjú. Þegar hann sá spariklætt fólk númer fjögur til níu leið honum verulega illa.

– Hver er þetta? hvíslaði hann að Tryggva bekkjarbróður sínum og benti á eina konuna sem stóð eins og klippt út úr tískublaði á horninu hjá fiskbúðinni.

Tryggvi yppti öxlum.

– Örugglega bara túristi.

Túristar standa ekki kyrrir svona lengi, hugsaði Hannes. Túristar eru í vatnsheldum fötum og þeir drekka ávaxtasafa úr fernum og **borða túnfisksamlökur úr plastpokum.** Þetta voru ekki túristar.

Hann sat í sólinni undir lágum vegg á skólalóðinni þegar hann heyrði raddirnar. Hann var að bíða eftir því að leikjánaðmskeið byrjaði eftir hádegisdag og sat með andlitið á móti sólinni og fingurnir á honum hreyfðust ósjálfrátt í grasinu.

Passar þessi lýsing á túristum? Hvernig eru dæmigerðir Íslendingar á ferðalagi, t.d. í heitum löndum?

Hvað er sónata? Er einhver í bekknum að læra tónlist og getur frætt bekkinn um það?

Þekkjum við þetta orð? Af hverju notar Dóra ekki orðið „hljóðfæraleikari“ eða „tónlistarmaður“? Hvað segir það okkur um hana?

VÍSBENDING:

Hvað á Dóra við þegar hún segir „eins og hann lifði“?

VÍSBENDING:

Að hverju er fólkið að leita?

Hann grunaði að það væri **sónatan** eftir Bartók sem þeir væru að ímynda sér. Þessi sem hann hafði átt að spila fyrir Guðvarð.

Hann sat sem sagt þarna þegar hann heyrði þrusk fyrir aftan sig og svo bárust til hans raddir.

– Ég þekkti einu sinni mann sem bjó hérna í plássinu, sagði brosandí kona með eldrauðan varalit, klædd í svartan silkikjól og háa hæla. Hann heitir Guðvarður, kannast þú nokkuð við hann?

Hún var að spyrja Dóru á pósthúsinu.

– Ertu að tala um hann Guðvarð **músikant**? spurði Dóra og hallaði sér fram á göngugrindina. Hann dó í vor.

– Ó, nei! sagði konan með varalitinn og bar höndina upp að munnum, eins og henni væri mjög brugðið. Það er skelfilegt!

– Það var nú ekki skrítið, tautaði Dóra. Eins og hann lifði.

Konan með varalitinn kinkaði kolli eins og hún skildi alveg um hvað Dóra væri að tala.

Hannes fann hvernig hann kreppti hnefana.

En svo hélt ókunnuga konan áfram að spyrja.

– Hann Guðvarður heitinn átti ekki neina fjölskyldu, er það?

– Nei, nei, hann var einstæðingur, sagði Dóra.

Sú með varalitinn hummaði, eins og það væri mjög skiljanlegt. Að auðvitað hefði enginn viljað vera í fjölskyldu með Guðvarði, úr því að hann var eins og hann var.

– En átti hann enga sem ... stóðu honum nærri? Ég

meina, maður spyr sig hvernig erfðamálum hafi verið háttað, sagði hún, og málrómurinn var eins og hún væri að spyrja um það hvað hefði gerst í einhverjum sjónvarpsþætti.

Dóra á pósthúsinu vissi ekkert hvernig erfðamálum hafði verið háttað og benti konunni með varalitinn á að allt sem Guðvarður hefði átt hefði horfið ofan í jörðina nokkrum dögum eftir andlátíð svo erfðamálin skiptu nú kannski ekki svo miklu máli hvort sem var. Konan með varalitinn kinkaði kolli eins og þetta væri mjög góður punktur hjá Dóru og kvaddi hana svo með yfirdrifnum elskulegheitum.

– Þú ættir kannski að heyra í þeim í tónlistarskólanum, kallaði Dóra á eftir henni, greinilega áköf að hjálpa þessari finu konu eins og hún gat. Þau gætu vitað eitthvað!

Ókunnuga konan brosti eins og sólin og sendi Dóru gömlu fingurkoss. Svo hélt hún í átt að tónlistarskólanum.

Námskeiðið hans Hannesar var alveg að byrja, en eitt-hvað rak hann til að standa upp og elta konuna með varalitinn. Ef hún var að hnýsast um Guðvarð kom málið honum við. Hann stóð upp og gekk ákveðinn á eftir henni.

Kennslu var lokið í tónlistarskólanum. Hannes vissi að þar höfðu verið vortónleikar og stigspróf og allskonar fyrir nokkrum vikum. Hann myndi taka þátt í því öllu á næsta ári þegar hann yrði orðinn venjulegur tónlistarskólakrakki. En núna var ekkert í gangi, Vala skólastjóri var sennilega bara að taka saman eftir veturinn og undirbúa haustið.

Hannes fylgdist með varalitskonunni taka upp síma á

Hvers konar tillfinning er það?

Ætti Hannes ekki að vera orðinn tor-tryggjari? Er hann ekki kominn með nægar vísbendingar um að eitthvað undarlegt sé í gangi? Er hann kannski enn þá í afneitun?

leiðinni í tónlistarskólann og um leið og hún hafði lokið símtalinu kom jakkafataklæddur maður með hár sem bylgaðist í snyrtilegri herraklippingu skálmandi til hennar og saman gengu þau í átt að skólanum.

Hannes sá þau stoppa á leiðinni og gefa lítilli stelpu sleikibrjóstsyrkur.

Hannesi rann kalt vatn á milli skinns og hörunds. Hann barðist við löngun til að æpa á stelpuna að smakka ekki sleikjóinn en hann vissi að það var ekkert vit í því. Þetta var ósköp venjulegt fólk.

Þau gengu inn í skólabygginguna og konan læddi annarri höndinni í lófa mannsins. Hannes hikaði fyrir utan og gægðist svo inn. Fallega fólkið var að spjalla við Völu skólastjóra, sem var með úfið hárið í allar áttir. Þau voru öll hlējandi og afslöppuð.

Hann heyrði ekki hvað þau voru að segja en hann langaði til að heyra meira.

Sem var rugl!

Það var allt í lagi að þetta fólk talaði við Völu skólastjóra. Það var bara fínt. Honum kom þetta ekkert við. Hannes átti engan einkarétt á Guðvarði. Annað fólk mátti tala um hann þó svo að Hannes væri ekki með.

Guðvarður lá bara í kassa niðri í jörðinni og þetta skipti engu máli lengur. Hannes átti ekki að vera að þvælast hérna. Hann átti bara að fara á námskeiðið sitt og hætta að hugsa um þetta.

Hannes gekk í hring fyrir utan skólann.

Já, hann átti pottþétt að hætta að hugsa um þetta.

Hann átti alls ekkert að pæla í þessu lengur.

Hann gæti kannski bara kíkt inn í smá stund?

Bara aðeins til að heyra hvaða fólk þetta var. Það var ekkert slæmt. Ef þau þekktu Guðvarð vildu þau kannski líka tala við Hannes? Þeim gæti þótt skemmtilegt að hitta nemanda Guðvarðar.

Hann kíkti inn.

Vala skólastjóri lá upp við vegginn á kennarastofunni. Fallega konan með varalitinn hélt á hnífi. Maðurinn með glansandi hárlokkana hafði þétt tak um hálsinn á Völu. Hann hélt henni svo fast og svo hátt að tærnar á henni snertu ekki jörðina.

Hannes tók andann á lofti. Hver einasti vöðvi í líkam-
anum öskraði á hann að hlaupa burt. En hann gat það ekki. Þvert á alla heilbrigða skynsemi fíkraði hann sig lengra inn í skólann til að heyra hvað væri í gangi.

– Ég ætla ekki að spyrja þig aftur, sagði fallega konan. Segðu mér hverja Guðvarður þekkti. Segðu mér hvert eigur hans fóru og ekki segja mér að allt hafi horfið með húsinu hans. Við erum að leita að grip sem skilaði sér ekki ofan í undirheimana.

Vala kveinkaði sér.

Fallega konan dró hnífinn eftir hvítklæddu lærinu á Völu og dökkrauð rák birtist strax á buxunum hennar.

Vala snökti.

– Ég var búin að segja ykkur það, hann var einn! Alltaf einn! Hann var kynlegur kvistur, það var engin fjölskylda, það voru engir vinir! Ég held að hann hafi ekki umgengist

Hér verða kaflaskil í sögunni: Hannes getur ekki lengur talið sér trú um að hann sé að ímynda sér hlutina. Það er eitthvað undarlegt og stórhættulegt í gangi!

VÍSBENDING:

Hvaða grip vill fólkið finna? Og hvaða fólk er þetta eiginlega? Lögreglan? Sérveitin? Eða eitthvað allt annað?

Hvað ætli „kynlegur kvistur“ þýði?

Þarna var Hannes heppinn!
Vala skólastjóri
ruglaðist á nöfnum!

neinn reglulega nema kannski nemanda sinn á píanóinu, það var enginn!

Hjartað ólmaðist í brjósti Hannesar.

Konan glennti upp augun og Hannes sá nasavængina á henni bærast. Hún dró hnífinn að sér.

– Hvaða barn var það sem Guðvarður þekkti? sagði hún og gekk nær Völu. Segðu mér hver það var. Segðu mér hvað barnið heitir.

Hannes starði á Völu skólastjóra og tárin sem láku niður kinnarnar á henni.

– **Jóhannes!** snökti hún. Hann heitir Jóhannes! Augun í henni ranghvöldust og höfuðið datt út á öxl.

Hannes var byrjaður að hlaupa áður en skólastjórinn skall meðvitundarlaus á gólfdukknum.

Honum datt ekki í hug að fara á námskeiðið. Hann hljóp bara eins hratt og hann gat heim til sín – skaust í gegnum garða og á milli húsa, eins og það væru brjálaðir glæpamenn á eftir honum.

Voru kannski brjálaðir glæpamenn á eftir honum?

Í hvert skipti sem hann lokaði augunum sá hann blóðið renna eftir lærinu á Völu.

Vala þekkti Hannes ekkert. Hann hafði ekki verið nemandi í skólanum. Það var ekki skrítið að hún hefði munað nafnið hans vitlaust. Jóhannes er algengara nafn en Hannes. En þetta breytti því ekki að fólkið í sparifötunum var núna komið með vísbendingu. Nú vissu þau að Guðvarður hafði átt uppáhaldsnemanda. Og þau vissu næstum því hvað hann hét.

Bráðum myndu þau örugglega finna hann. Bráðum myndu þau mæta heim til hans með hnífinn.

Hjartað ólmaðist í brjóstinu á honum þegar hann tróð lyklinum í skrána og ruddist inn í forstofuna.

Hann skellti hurðinni á eftir sér og stóð svo eins og frosinn. Hann horfði í kring um sig og fann hjartað ólmast í brjóstinu. Hann horfði á skóna hennar mömmu í skógrindinni, píanóið í stofunni og hafrakex-krukkuna í eldhúsinu. Það var orðið langt síðan þau höfðu búið svona lengi á einum stað. Alveg síðan í fyrravetur. Íbúðin þeirra var orðin eins og alvöru heimili.

Hann hugsaði um óttann í röddinni á Völu.

Hvað átti hann að gera?

VÍSBENDINGAR:

Hvaða upplýsingar koma fram í síðustu málsgreininni sem fela í sér vísbendingar? Hvað segir þetta um Hannes, mömmu hans, heimilið og líf þeirra?

Af hverju getur lögreglan ekki séð um þetta mál? Og hvaðan kemur þetta fólk?

Hefur eitthvað alvarlegt gerst fyrir 3 árum?

Auðvitað á maður að hringja á lögregluna þegar maður verður vitni að ofbeldi. Maður á að hringja á lögregluna þegar maður er hræddur.

Þetta vita meira að segja leikskólabörn.

En Hannes var alveg viss um að þetta fólk væri ekki eitt-hvað sem lögreglan sæi um.

Skilaði sér ekki ofan í undirheimana.

Hannes var alveg viss – hundrað prósent viss – um að marglytturnar, jarðskjálftarnir og risa-haglélið kom frá þessu fólki. **Lögreglan gat ekki leyst úr því.**

Hann var líka alveg viss um að hann treysti þeim ekki. Ef þau vildu fá bókina, þá var ekki gott að þau fengju hana.

Hann varð að eyðileggja bókina og hann varð að gera það hratt. Áður en hann færi til Svíþjóðar á tónsnillinga-mótið. Hann gat ekki skilið hana eftir á meðan hann færi. Þá kæmi þetta fólk bara hingað heim á meðan mamma væri hérna ein með bókinni.

Hann gat ekki heldur tekið bókina með sér í flugvél.

Í huganum sá Hannes vélina fyrir sér taka dýfu ofan í hafið og bruna í gegnum vatnið á fullri ferð þar til hafsbotninn breiddi út faðminn.

Hann varð að eyðileggja bókina.

Hannes tók upp símann sinn og starði á skjáinn.

Hann ætti auðvitað að senda skilaboð. Hann átti ekkert að hringja. Venjulegt fólk hringdi ekki símtöl.

Sérstaklega ekki í númer sem það hafði ekki notað í þrjú ár.

En hann hafði ekki tíma til að láta Álfrúnu hunsa skrifleg skilaboð. Hann varð að ná í hana og hann varð að ná í hana strax.

Hann ýtti á takkann.

Kannski myndi hún bara ekkert svara? Hann vissi ekki hvort hann var að vonast til þess að hún myndi svara eða myndi ekki svara.

Hann var ekki viss hvað hann myndi gera ef hún svaraði ekki.

Það hringdi.

Hannes fann hvernig svitaperla spratt út á öðru gagnauganu. Hann gægðist út á milli gluggatjaldanna en sá enga hreyfingu. Ekki enn.

Það hringdi áfram.

Kannski sá Álfrún hver var að hringja og ákvað bara að svara ekki?

– Halló?

Hún hljómaði bæði hissa og tortryggin. Auðvitað hlaut númerið hans að standa á skjánum hennar en það var samt eins og hún tryði því ekki að þetta væri hann.

Eða kannski var hún búin að eyða símanúmerinu hans úr símanum sínum og var tortryggin af því hún hélt að þetta væri einhver að biðja um pening fyrir gott málefni?

– Hæ Álfrún, sagði Hannes. Ég þarf ... hjálp.

Röddin í honum hljómaði öll frekar asnaleg en hann hafði ekki tíma til að standa í einhverjum kjaftagangi.

– Hannes? spurði Álfrún.

– Já, auðvitað er þetta ég! sagði Hannes. Og ég þarf hjálp! bætti hann við.

VÍSBENDING:

Aftur kemur þessi Álfrún við sögu. Af hverju hefur Hannes ekki hringt í hana í þrjú ár? Og af hverju er hann hræddur um að hún hunsi textaskilaboð?

Aftur þessi þrjú ár ...
hver er Álfrún og hvað
gerðist á milli þeirra
tveggja fyrir þremur
árum?

AHA! Hér er mikilvæg
vísbending. Eru þau
fyrirum stjúpssystemi?

– Hvað er að? spurði Álfrún.

Hún var strax orðin áhyggjufull, hann heyrði það. Áhyggjufull var gott! Það var sko aldeilis ástæða til að vera áhyggjufull. Þá tæki hún hann vonandi alvarlega.

– Hérna, áttu ekki bíl? spurði Hannes.

– Nei, auðvitað á ég ekki bíl! Nú var hún ekki áhyggjufull, heldur bara hissa. Eða kannski pínulítið hneyksluð. Hannesi fannst röddin í henni hafa breyst svolítið síðan hann heyrði í henni síðast. Eða kannski mundi hann bara ekki vel hvernig hún hafði hljómað. Þrjú ár voru langur tími. Hún hljómaði næstum því fullorðin.

– Já, ókei, þú átt ekki bíl en ertu ekki með bílpróf?

– Jú. Eða, ég var að fá það. Bara í síðustu viku.

– Ég veit, sagði Hannes. Eða, sko, ég hélt það. Að þú hefðir kannski fengið það þá.

Auðvitað vissi hann að Álfrún hafði orðið sautján ára tíunda júní. Ellefu dögum á undan afmælinu hans. Í þrjú ár höfðu þau verið látin halda sameiginleg fjölskylduafmæli um helgina sem lenti á milli afmælisdaganna þeirra. Þau höfðu bæði verið jafnfúl yfir því.

Sem sagt. Hann vissi alveg að Álfrún var orðin sautján. Og Hannes hafði líka verið frekar viss um að Álfrún hefði tekið bílprófið um leið og hún mátti það.

– Af hverju þarftu bíl? spurði Álfrún.

– Geturðu skutlað mér? spurði Hannes og pírði augun út um gluggann. Honum fannst hann sjá hreyfingu á skólalóðinni. Kannski voru það bara krakkar, en kannski eitt-hvað annað. Hann var ekki viss.

Það var þögn í símanum.

– Ertu í Reykjavík? Ég hélt að þið mamma þín ...

– Já, nei, ég er ekki í Reykjavík. Við eigum enn þá heima hér fyrir austan.

– En samt viltu að ég *skutli* þér?

– Já. Það er mjög mikilvægt. Hannes fitlaði við flipann á umslaginu sem bókin hans Guðvarðar lá í.

Álfrún þagði í símann.

– Getur mamma þín ekki ...?

– Nei, sagði Hannes hratt. Ég get ekki beðið neinn nema þig.

– Hannes ... er vandamálið ... eða, sko, þarftu hjálp út af henni? Mömmu þinni? spurði Álfrún varfærnislega.

– Ha? Nei! Það er allt í lagi með mömmu. En ég get ekki ... sko, hún myndi ekki trúa mér. Og þetta er of mikilvægt.

– En þú heldur að ég myndi trúa þér?

– Ég held að það skipti ekki máli, af því ég ætla ekki að segja þér hvert vandamálið er! sagði Hannes hratt.

Álfrún þagði í símann.

– Svo ég á bara að setjast upp í bíl – sem ég á ekki – og koma?

– Já, takk. Það væri fínt.

– Hannes ... ertu eitthvað ruglaður? Ég er í vinnu! Ég á að vera á björgunarsveitaræfingu alla helgina. Og í vinnunni á kvöldin. Ég get ekkert bara komið að redda þér. Ekki núna.

Hannes fann þrjú ár teygja sig á milli þeirra.

– Jú, sagði hann svo. Þú getur það víst. Af því að þú skuldar mér greiða. Núna þarf ég greiða.

Þetta er áhugaverð spurning. Af hverju ætti Hannes að þurfa hjálp út af mömmu sinni?

VÍSBENDING:

Duglegt fólk sem er í björgunarsveitunum.

Hvaða greiði er svo stór að Álfrún ætti að koma og hjálpa Hannesi núna?

Álfrún blótaði.

– Þetta er helvíti stór greiði, Hannes, sagði hún eftir svolitla þögn.

– Geturðu ekki fengið lánaðan bíl hjá pabba þínum? greip hann fram í fyrir henni. Álfrún, ég er viss um að ef þú þarft virkilega að redda bíl, þá geturðu reddað bíl. Og þú verður. Getur þú sótt mig í fyrramálið?

– Í fyrramálið? Þá þarf ég að keyra í næstum alla nótt!

– Það er bjart og fint veður, sagði Hannes. Það er ekkert mál að keyra í nótt! Hringdu þegar þú ert komin í bæinn – ég hitti þig á bensínstöðinni.

– Þú ert ótrúlegur.

– Það er eitt enn.

Hannes var búinn að vera að hugsa málið á meðan hann talaði og áætlunin var að mótast í höfðinu á honum.

– Hvað? Nú hljómaði Álfrún eins og hún næði bara ekki utan um það að Hannes ætlaði að biðja um fleira, eftir að hafa beðið um þennan smágreiða.

– Þú þarft að hringja í mömmu, sagði Hannes hratt. Ég er viss um að hún þekkir ekki í þér röddina.

– Ha?

– Hringdu í hana og segðu að þú sért nýja konan hans pabba. Segðu henni að þið séuð að fara til Tenerife í fyrramálið og að ykkur muni ekkert um að skutla mér líka.

– Skutla þér til Tenerife?

– Skutla mér á flugvöllinn! hvæsti Hannes. Álfrún var næstum orðin fullorðin, átti hún ekki að vera fljótari að fatta en þetta?

- Hvert ertu að fara? spurði Álfrún hátt.
- Ekki á flugvöllinn! Ég segi þér hvert við erum að fara þegar þú sækir mig. Hannes áttaði sig á að því meira sem hún vissi, því meira myndi hún mótmæla. Fyrsta skrefið var að fá hana á staðinn. Ef hún væri komin hingað yrði erfiðara fyrir hana að segja nei.
- Hannes ...
- Þú verður – og þú lofaðir.

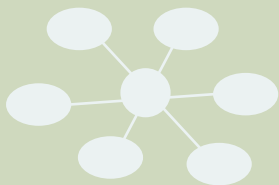
Orð í texta:

boðungar

skógarmítlar

félagsráðgjafar

YFIRLITSMYND

LESTRARDAGBÓK

KLÆKJABRÖGÐ – 6. KAFLI

Megintilgangur: Að leysa lestrarhnúta með því að fletta til baka og lesa aftur.

FYRIR UPPLESTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Skoðið saman yfirlitsmyndina og ræðið um aðferðina Að leysa lestrarhnúta. Bentu nemendum á að stundum þurfi lesandinn að fletta til baka og lesa textann aftur – til að rifja upp það sem lesið var síðast og komast þannig hraðar aftur inn í atburðarásina.
- Takið í sameiningu saman efni bókarinnar hingað til með því að velja þrjá mikilvæga atburði, til dæmis:
 - Hannes fær það undarlega verkefni frá Guðvarði píanókennara að eyðileggja eldgamla bók – sem virðist eiga heima í undirheimum!
 - Eitthvað undarlegt fólk virðist gera hvað sem er til að koma höndum yfir bókina.
 - Álfrún er „fyrirverandi“ stjúpsystir hans; þau hafa ekki talað saman í mörg ár en Álfrún virðist skulda Hannesi greiða. Hann hefur gert eitthvað svakalega mikilvægt fyrir hana – því að hún samþykkir að hjálpa honum.

Í UPPLESTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássúttexta í köflum.

AÐ UPPLESTRI LOKNUM

- **Umræða:** Það kemur ýmislegt í ljós um samband Hannesar við mömmu sína – og um hana sjálfa. Hún er t.d. hrædd við ýmislegt. Gæti eitthvað amað að henni? Sem leiðir til þess að hún flytur svona oft með Hannesi? Það kemur líka fram að Hannes geri oftast allt til að gera hana ánægða. Er það góð afstaða?

Flettum til baka og lestu aftur textann á bls. 43 ef þörf krefur: „Hún var reyndar hrædd við ýmislegt – umferðina, alls konar ósýnilega sjúkdóma, skógarmítla og félagsráðgjafa.“ Af hverju ætli hún sé hrædd við svona margt ... meira að segja félagsráðgjafa?

- Fyrirsögn í lestrardagbók: **6. kafli – Klækjabrögð**
- **Spurning:** Það er greinilegt að fjölskyldutengsl Hannesar eru flókin. Þau Álfrún eru ekki vinir og mamma hans og pabbi tala ekki saman. Hvernig sérðu fyrir þér að hlutirnir hafi verið – og af hverju þeir þróuðust svona?
- **Vangavelta:** Mynduð þið geta farið á bakvið mömmu ykkar og pabba eins og Hannes gerir? Kannski ef lífið lægi við?

Skrifaðu spurninguna upp á töflu. Leyfðu nemendum að velta henni fyrir sér og skrifa síðan eigin hugsanir í lestrardagbókina, án þess að gera kröfu um vel mótaðar og réttar setningar. Leggðu áherslu á að engin svör séu rétt eða röng.

Gott er að byrja svona: **Ég held að [efnisatriði] vegna þess að [efnisatriði].**

Leyfðu nemendunum að deila sínum hugleiðingum og ræða þær.

Flettu til baka, lestu vísbendingarnar aftur og leyfðu nemendum að ræða áfram um tengsl Hannesar og Álfrúnar.

Gefðu nemendum tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.

Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Lesandinn getur flett til baka og lesið aftur til að leysa úr vafaatriðum, eins og þið gerðuð sjálf til að komast að því hver tengsl Hannesar og Álfrúnar voru. Þið flettuð til baka, lásuð vísbendingarnar aftur og dróguð síðan ályktanir.

Hvað þýðir þetta orð
... og hver verður með
klækjabrögð?

VÍSSENDING:

Hvers vegna tala
foreldrarnir ekki saman?

Gæti þetta ekki reynst
svoltíð flókið? Munu
þau trúá honum?

KLÆKJABRÖGÐ

Hannes hafði aldrei áður verið feginn því að foreldrar hans töluðu ekki saman en það einfaldaði vissulega málin þegar maður þurfti að hverfa til þess að brenna stórhættulegar yfirnáttúrulegar bækur.

Áætlunin var svona.

Hann átti að fljúga einn til Svíþjóðar á Evrópumótið – það hafði verið ákveðið fyrir löngu. Hann var spenntur að fara, þetta var í fyrsta sinn sem hann færi einn í flug til útlanda. Föðursystir hans átti heima í Svíþjóð og ætlaði að taka á móti honum þar.

Flugið var bókað 20. júní. Hannes þurfti að láta báða foreldra sína halda að hann væri með hinu í einn dag – frá nítjándasta til tuttugasta. Ef mamma hans héldi að fluginu hans hefði verið flýtt til 19. júní og pabbi hans héldi að mamma hans ætlaði að keyra hann á flugvöllinn 20. júní þá var hann búinn að búa til sólarhringslanga eyðu í líf sitt þar sem allir héldu að hann væri annars staðar. Þetta var einfalt. Pabbi hafði bókað flugmiðann, mamma ætlaði að keyra hann á flugvöllinn.

Nú þurfti hann bara að láta mömmu sína halda að pabbi hans ætlaði að flýta fluginu hans og fara með hann á flugvöllinn einum degi á undan áætlun.

Hvorugt þeirra þyrfti nokkru sinni að komast að svindlinu.

Þá gæti hann leyst þetta leiðindamál með bókina hans Guðvarðar 19. júní, mætt svo einn á flugvöllinn 20. júní og

Umræða: Af hverju hefur þetta svona mikil áhrif á Hannes? Þetta er jú bara jakki. Getur verið að honum finnist hann þurfa að hafa stjórn á einhverju, bara einhverju? Af því að hann er að fara út í flókið – og svolítið óheiðarlegt – ævintýri þar sem ekkert má fara úrskeiðis?

Hvað gæti Hannes verið að hugsa?

Hann sótti jakkafötin inn í skáp, þar sem þau höfðu hangið síðan í jarðarförinni og reyndi að brjóta þau saman til að koma þeim í töskuna fyrir Evrópumótið. Það gekk ágætlega með buxurnar en jakkinn vildi ekki liggja sambrotinn. Ermarnar reyndu að rífa sig lausar og kraginn togaði **boðungana** hvorn í sína áttina. Hannes reyndi og reyndi aftur. Jakkinn lét ekki að stjórn.

Þetta var allt glatað. Hannes fékk tár í augun þar sem hann hélt áfram að slást við flíkina.

Hann gat ekki einu sinni brotið saman einn jakka.

Hvernig átti hann að geta reddað einhverju máli sem hann skildi ekki einu sinni sjálfur?

Hann var meira að segja búinn að klúðra fyrsta skrefinu, að fá Álfrúnu í lið með sér.

Kannski hefði hann átt að vera vinalegri við hana. Biðja hana fallegar.

En hann hafði ekkert viljað hringja í hana.

Hvernig getur maður verið vinalegur við einhvern sem er ekki vinur manns? Þau Álfrún þekktust ekkert. Ekki í alvörunni.

Hann grýtti jakkanum í töskuna og fleygði sér á gólfið.

Kannski yrði húsið þeirra mömmu það næsta sem jörðin myndi gleypa? Hann horfði á veggina og ímyndaði sér djúpar sprungur koma í steypuna þegar moldin þrengdi að útveggjunum. Hann gat næstum því heyrt rúðurnar brotna.

Þá gerðist það. Síminn hjá mömmu hans hringdi.

Hannes sperrti eyrun. Hafði Álfrún kjaftað í pabba sinn? Eða kannski pabba Hannesar? Eða bara lögguna?

Eða gat verið ... ?

Hann heyrði að mamma hljómaði dálítið ringluð. Fljótlega var hún samt orðin alveg brjáluð.

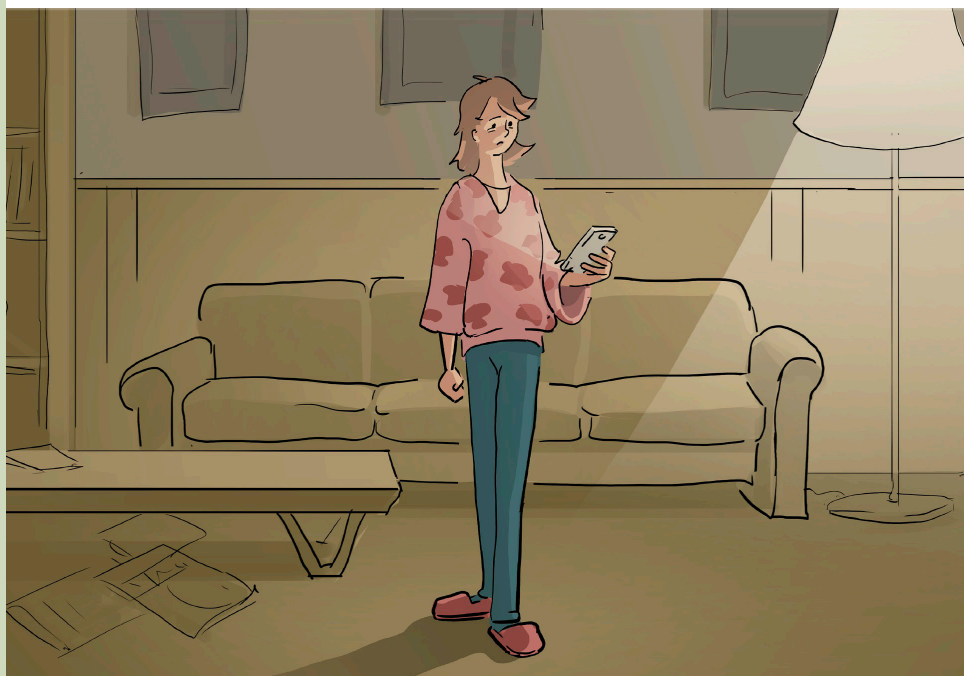
– Þið getið ekki bara tekið svona ákvarðanir án þess að ræða við mig fyrst, Linda! Þið verðið bara að breyta miðanum hans Hannesar aftur! Hvað meinarðu? Hvernig getur verið orðið uppselt í flugið ef þið voruð bara að breyta þessu í dag? Nei, þú talar ekki svona við mig! Ég vil fá að tala við Dan! Jú, gefðu mér samband við hann, þetta er okkar á milli! Halló? Halló?

Hannes fann léttinn hríslast um sig.

Álfrún var með í planinu.

Hannes stökk fram. Nú þurfti hann að grípa inn í áður en mamma hans hringdi alveg óð í pabba hans.

– Hæ, ég var að fá póst frá pabba, sagði Hannes. Það er æðislegt að við förum strax á morgun, **mamma!**

Er pabbi Hannesar útlenskur?

Það hafa komið fram margar vísbendingar um mömmu Hannesar. Hvað er málið með hana? Er hún veik? Gefur myndin vísbendingu um líðan eða stöðu mömmunnar?

Ég er SVO SPENNTUR! Hann reyndi að vera glaður á svipinn og ekkert eins og hann hefði áhyggjur af því að húsið þeirra yrði næsta húsið sem jörðin myndi gleypa, þegar vonða fólkið væri búð að finna út hver þessi Jóhannes, nemi Guðvarðar, væri.

Mamma hans stóð ringluð á miðju stofugólfinu og starði á Hannes og símann sinn til skiptis.

– En þú getur ekki bara farið, Hannes! Ekki strax! Þú þarft að æfa þig meira og ... og, það sem mestu máli skiptir, Hannes, er að ég læt ekki ráðskast svona með mig! Röddin í henni styrktist með hverju orðinu.

– Æ, mamma, ekki svona, sagði Hannes með tilþrifum. Ég get æft mig í Svíþjóð! Það eru tuttugu og fimm stig þar núna! Þetta verður meiriháttar. Aukadagur í Svíþjóð er æði, mamma!

Mamma hans var með símann í lófanum og horfði efins á Hannes.

– En ég var búin að ákveða að kveðja þig í Keflavík, sagði hún svo lágt. Af því ég kemst ekki með til Svíþjóðar. Ég ætlaði að kveðja þig í Keflavík og taka myndir í flugstöðinni. Ég var alveg búin að ákveða þetta.

– Þú kveður mig bara núna, hérna heima, sagði Hannes blíðlega. Og svo sendi ég þér SMS og þú hringir. Þetta verður allt í lagi. Og finnst þér ekki betra að þurfa ekkert að koma til Keflavíkur?

Mamma Hannesar var flughrædd.

Mjög flughrædd.

Hún var reyndar hrædd við ýmislegt – umferðina, alls konar ósýnilega sjúkdóma, skógarmítla og félagsráðgjafa.

En hún var kannski hræddust við flugvélar. Þess vegna ætlaði hún ekki með til Svíþjóðar.

Mamma hans lagði símann frá sér.

– Ég er ekki ánægð, sagði hún svo.

Hannes kyngdi fram hjá óþægindunum í hálsinum. Venjulega gerði hann allt sem hann gat til að halda mömmu ánægðri. Hann heyrði lágar drunur að utan og bylgjurnar frá enn einum jarðskjálftanum létu kristalsglösin í stofu-skápnum syngja lágt.

Mamma tók ekki eftir því. Það komu svo margir jarðskjálftar á dag núna að það voru allir hættir að kippa sér mikið upp við þá.

Hann mátti ekki gefast upp.

Skjálftavirknin virtist vera að aukast – hann varð að losna við þessa bók. Þegar það væri búið gætu þau mamma gert eitthvað frábært saman.

– Nei, ég veit að þú ert ekki ánægð en það er bara af því þú öfundar mig svo mikið að vera að fara í sólina í Svíþjóð, sagði Hannes og blikkaði hana.

Henni fannst yfirleitt skemmtilegt þegar hann blikkaði hana.

Mamma horfði á símann og horfði svo á Hannes.

– Farðu þá og greiddu þér, sagði hún svo og brosti. Ég vil taka nokkrar myndir af þér við píanóið í kvöld. Svo ég eigi góða mynd til að senda blöðunum – ef ég fæ ekki myndirnar af verðlaunaafhendingunni sendar strax. Það er ekki hægt að treysta starfsfólkinu til þess. Það er betra að ég sé tilbúin.

Hannes varpaði öndinni léttar.

Af hverju líður honum svona? Er hann með slæma samvisku af því að ljúga að henni?

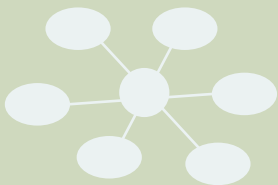
Hún treystir ekki öðru fólki – af hverju ætli það sé?

Að spá fyrir um
textann

Orð í texta:
að súpa hveljur
bólstur
móbergstapi

YFIRLITSMYND

LESTRARDAGBÓK

ÁLFRÚN – 7. KAFLI

Megintilgangur: Að spá fyrir um framvindu sögunnar með hjálp vísbendinga í textanum.

FYRIR UPPLÆSTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Skoðið saman yfirlitsmyndina og ræðið um aðferðina *Að gera forspá um textann*.

Útskýrðu fyrir nemendum að í þessum kafla ætlið þið að gera hlé á lestrinum og freista þess að spá fyrir um framvindu sögunnar með hjálp vísbendinga frá rithöfundinum.

- Takið í sameiningu saman efni síðasta kafla.
Í síðasta kafla setur Hannes í gang mjög flókna áætlun um að plata foreldra sína og láta þau halda að hann sé farinn til Stokkhólms. Álfrún hefur greinilega samþykkt að taka þátt í áætluninni því að hún hringir í mömmu Hannesar og þykist vera Linda, nýja kona pabba hans. Mamma Hannesar er ráðvillt, en virðist ætla að gleypa við planinu og blekkingunni.

Í UPPLÆSTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássútexta í köflum.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

- Fyrirsögn í lestrardagbók: **7. kafli – Álfrún**
- **Ræðið saman um vísbendingarnar í textanum.**
- **Spurning:** Hvernig manngerð er Álfrún, núna þegar þrjú ár eru síðan Hannes sá hana síðast? Hvaða upplýsingar fáum við um hana í þessum kafla, t.d. um útlit hennar og lífsviðhorf?

- Skrifaðu spurninguna upp á töflu og biddu nemendur um að skrifa hana niður. Leyfðu nemendum að velta spurningunni fyrir sér og skrifa síðan eigin hugsanir í stuttu máli í lestrardagbókina, án þess að gera kröfu um vel mótaðar setningar. Leggðu áherslu á að engin svör séu rétt eða röng.

Ég held að Álfrún sé/sé ekki [efnisatriði] vegna þess að [efnisatriði] ...

Leyfðu nemendum að deila sínum hugleiðingum, ræða þær og freista þess að spá fyrir um framvinduna.

Gefðu nemendum tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.

- **Önnur smáatriði sem gætu skipt máli:**

Það er á kreiki svartur og glansandi bíll.

Álfrún er í björgunarsveit – gæti það skipt máli síðar í sögunni? Gæti kápumyndin bent til þess?

Undir lok kaflans byrjar að gjósa úr fjalli sem er ekki einu sinni eldfjall!

ÁLFRÚN

Klukkan sex um morguninn kyssti Hannes mömmu sína bless og ætlaði að leggja af stað út á bensinstöð.

– Koma þau ekki einu sinni upp að dyrum að sækja þig? spurði mamma hans hneyksluð. Dæmigert fyrir hann þabba þinn!

Óvenjusterkur jarðskjálfti reið yfir og þau gripu bæði í dyrakarminn til að halda jafnvægi.

– Hún Linda er kannski hrædd við þig eftir símtalið í gær, sagði Hannes. Og pabbi hefur verið hræddur við þig í mörg ár.

Mamma hans hnussaði en mótmælti ekki. Svo knúsaði hún hann.

Hannes sá að gamall, grænn bíll beið niðri á bensinstöð. Mamma hafði alltaf sagt að Siggi, pabbi Álfrúnar, væri týpan sem keyrði bara druslur, svo þetta hlaut að vera Álfrún. Að minnsta kosti var Álfrún varla á svarta, glansandi bílnum sem var að læðast um göturnar í morgunsólinni. Hannes pírði augun á svarta bílinn. Svo greip hann andann á lofti.

Þetta voru örugglega þau.

Vonda fólkið.

Þau voru á leiðinni.

Hann flýtti sér að kyssa mömmu sína aftur.

– Ég læt þig vita þegar ég lendi, sagði hann. Svo tók hann til fótanna.

Við vitum ekki ennþá hvort Álfrún kemur eins og um var rætt. Kemur hún eða ekki? Hvort bendir kaflaheitið til þess að svarið við þessu sé já eða nei?

Önnur vísbending um mömmuna ...

VÍSSENDING:

Hvaða svarti bíll er þetta eiginlega?

Ætti mamman ekki að fylgja Hannesi alla leið? Er þetta traust, ráðaleysi eða ábyrgðarleysi hjá henni?

Hvað segir þetta orðalag um Álfrúnu og samband hennar við Hannes?

Umræða um útlitsbreytingar á Álfrúnu. Hvernig manngerð er Álfrún, út frá þessari lýsingu og því sem við vitum um hana núna?

Hannes er frekar snjall hérna ... frekar góður í klækjabrögðum!

Hann henti ferðatöskunni inn í aftursætið á bílnum án þess að athuga hver sat við stýrið og settist inn.

– Ókei, drífum okkur!

Álfrún starði á hann.

Hún leit ekki út eins og hún hafði gert þegar hann sá hana síðast.

– Af hverju ertu með ferðatösku? Ertu að strjúka að heiman?

– Nei, ég er ekki að strjúka að heiman! En, hérna, gætir þú kannski keyrt af stað? Hannes fylgdist með svarta bílnum í baksýnispeglinum.

– Og hvert á ég að keyra, yðar hátign?

Álfrún hafði verið með slétt, músarbrúnt hár niður í mitti og bókavarðarleg gleraugu þegar hún var fjórtán ára. Sautján ára Álfrún reyndist vera með hárið rakað í hliðunum og efst á höfðinu var föst flétta sem virtist fléttuð úr hanakambinum hennar. Hún var í flíspeysu merktri björgunarsveit, eins og hún væri á leiðinni í útkall.

– Bara út úr bænum til að byrja með, sagði Hannes og leit út um afturrúðuna, bara sömu leið og þú komst. Hann greip símann sinn og setti inn áminningu um það hvenær hann ætti að senda mömmu sinni SMS um að hann væri lentur og allt gengi vel.

– Já, en hvað er samt málið með allan farangurinn?

Álfrún sat enn þá skökk í sætinu og horfði á hann. Hannesi fannst það svolítið óþægilegt hvað hún starði stíft á hann. Hann var ekki enn búinn að venjast þessari nýju Álfrúnu. Hann beygði sig áfram yfir símann.

- Þú þarft að keyra mig á flugvöllinn.
- Ertu að fara til Keflavíkur? En þú sagðir að við værum ekki að fara þangað! sagði Álfrún. Svo **saup** hún **hveljur**. Ætlaðu að *strjúka úr landi*?
- Ég var að segja þér að ég er ekki að strjúka! En ég þarf samt að komast til Keflavíkur, sagði Hannes og leit aftur um öxl. Svarti bíllinn nálgaðist húsið þeirra mömmu. Gætirðu kannski keyrt af stað núna?
- Til Keflavíkur? spurði hún aftur.
- Nei, á Snæfellsnes!
- Snæfellsnes?
- Álfrún, gerðu það, viltu bara keyra af stað! orgaði Hannes, hærra en hann hafði ætlað að gera. En það virkaði, Álfrún hrökk í kút og leit áhyggjufull á hann. Hún ræsti bílinn og brunaði út af bílastæðinu rétt í þann mund sem svarti bíllinn keyrði hægt fram hjá húsinu og tók stefnuna á bensinstöðina.

Er eitthvað hægt að lesa á milli lína um það hvernig Hannesi líður?

Hér er komin skýringin á árunum þremur!

Hér kemur loksins útskýring á tengslum Hannesar og Álfrúnar. Í þessari lýsingu fáum við líka meiri upp- lýsingar um Hannes og mömmu hans – hvers vegna hefur hann flutt svona oft á aðeins þremur árum?

– Fyrirgefðu, sagði Hannes þegar þau voru komin út á þjóðveginn. En ég er bara í smá vandræðum.

– Smá? spurði Álfrún og virti hann fyrir sér.

– Álfrún, vegurinn! tísti í Hannesi og Álfrún leit aftur af honum og sveigði í skyndi yfir á réttan vegarhelming.

– Æ, fyrirgefðu, þetta er í fyrsta skiptið sem ég keyri fyrir utan Reykjavík, sagði Álfrún, eins og það að halda sig á réttum vegarhelmingi væri ekki stundað í höfuðborginni.

Hannes horfði á hendurnar á henni á stýrinu. Það var grænblátt naglalakk á nöglunum. Hann mundi ekki eftir því að hún hefði notað naglalakk þegar hún var systir hans.

Það voru þrjú ár síðan hann sá hana síðast. Jafnlangur tími og þau höfðu verið í sömu fjölskyldu. Hannes hafði flutt nokkrum sinnum síðan þá. Hann hafði búið í mörgum bæjarfélögum, kynnst mörgum krökkum og átt mörg heimili. Og svo hafði hann kynnst Guðvarði, kynnst honum mjög vel og mætt í jarðarförina hans – allt án þess að Álfrún vissi nokkurn skapaðan hlut um það. Það hafði allt breyst hjá honum síðan þau sáu síðast. Það hlaut líka allt að hafa breyst hjá Álfrúnu og hann vissi ekki hvað það var. Nema að hún var núna farin að nota grænblátt naglalakk. Og rakaði hárið af sér í hliðunum.

– Við erum samt ekki í alvöru að fara á Snæfellsnes? sagði hún í spurnartóni. Ég þarf að mæta í vinnuna, ég get ekkert bara horfið. Ég er með þennan bíl í láni. Og veistu hvað bensín kostar?

Þung druna heyrðist í loftinu. Hannes leit í kringum sig – var komið þrumuveður? Það væri eftir öðru.

En svo sá hann byggingarnar hristast. Þetta var enn einn skjálftinn. Miklu stærri en hinir.

Hann leit ósjálfrátt um öxl til að athuga hvort hann sæi húsið sitt. Var jörðin nokkuð búin að gleypa það? Og mömmu hans?

Nei, húsið stóð þarna enn þá. En upp úr fjallinu fyrir ofan bæinn steig stór **bólstur**. Hannes sá appelsínugult hraun byrja að fíkra sig niður hlíðina.

Það var ekki neinum blöðum um það að fletta.

Það var byrjað að gjósa.

Hannes hafði lært um mismunandi fjöll í skólanum. Sum voru bara klettar sem höfðu skrapast til þangað til þau voru í laginu eins og fjöll, undir risastórum skriðjökli fyrir þúsundum ára. Önnur voru alvöru eldfjöll, sem höfðu hlaðist upp í kringum gíginn sinn. Snæfellsjökull var til dæmis þannig.

Bæjarfjallið þeirra var það ekki. Það var engin eldvirkni í því. Það var eldgamall **móbergsstapi**, steindauður og meinlaus.

En nú hafði opnast sprunga í fjallshlíðinni og djúprauð kvika vall upp úr henni.

– Álfrún, sagði Hannes veikri röddu, við erum *algjörlega* að fara á Snæfellsnes.

Það ætti því ekki að vera nein hætt á eldgosi þar, eða hvað?

LEYNDARMÁL GUÐVARÐAR – 8. KAFLI

Megintilgangur: Að spá fyrir um framvindu sögunnar með því að nota vísbendingar í textanum.

FYRIR UPPLESTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.

Í UPPLESTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássútexta í köflum.

AÐ UPPLESTRI LOKNUM

- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

- **Ræðið saman um vísbendinguna í textanum.**

- **Umræður:** Hannes er loksins búinn að segja Álfrúnu alla söguna. Þessi kafli snýst mest um að kynna til sögunnar nýjar upplýsingar um Guðvarð. Hvers erum við vísari að kafla loknum?

Faðir hans lést þegar Guðvarður var um tvítugt, mamma hans var alltaf heilsuveil og lést fyrir löngu. Guðvarður átti engin börn. En það kom líka í ljós að hann hafði sjálfur verið ungur píanósnillingur sem vann fyrstu Evrópukeppni ungra tónsnillinga!

Af hverju varð Guðvarður þá bara frekar úrillur píanókennari? Sem aldrei spilaði sjálfur á píanóið? Hvað gerðist? Og af hverju er zeta í einu orði blaðafréttarinnar?

LEYNDARMÁL GUÐVARÐAR

Smám saman var hann búinn að segja Álfrúnu alla söguna.

Hann var samt ekki alveg viss um að hún tryði honum.

En hún hafði komið þegar Hannes hringdi, sem lofaði góðu. Og ef Álfrún var til í að muna að einu sinni var Hannes litli bróðir hennar, þá var hún kannski til í að keyra áfram, bara af því hann bað hana um það.

Þetta færi örugglega allt vel. Þau myndu bara stoppa einhvers staðar á leiðinni og kaupa svona ferðagrill eins og Guðvarður hafði nefnt og brenna helvítis bókina. Og þá myndi þetta fólk í jakkafötunum fara aftur heim til sín. Það hlaut að vera.

Guðvarður hefði ekkert beðið Hannes um að brenna bókina ef hann hefði haldið að það myndi gera fólkið í jakkafötunum enn þá reiðara?

Vonandi ekki.

Hannes skildi ekki enn hvernig Guðvarði hafði dottið í hug að láta hann fá þessa vandræðabók sem lá núna í bakpokanum hans.

Voru þeir ekki vinir? Guðvarður var auðvitað ruglaður, en Hannes hafði samt haldið að karlinum hefði þótt þínu-lítið vænt um hann.

Gat verið að honum hefði bara fundist allt í lagi að Hannes myndi lenda í hrikalegu veseni út af þessari bók? Hafði Guðvarður bara ákveðið að hann nennti ekki sjálfur

Finnst okkur skrítið að Álfrún hafi komið? Er ekkert undarlegt að hún sé til í að fara á bakvið foreldra Hannesar og elta þessa dynti í fyrirverandi stjúpbróður sínum? Hvað ætli liggi á bakvið þessa ákvörðun hjá henni?

að standa í einhverju rugli með bókina og að það væri betra að setja allt vesenið á Hannes?

Hann vonaði ekki.

Þau keyrðu áfram. Hannes gjóaði augunum á Álfrúnu.

Hann hafði aldrei ætlað að tala við hana aftur.

En hér voru þau samt.

– En hver var þessi Guðvarður gaur? sagði Álfrún loksins, eftir að hafa flautað hátt á nokkrar kindur sem höfðu vogað sér upp á **vegöxlina**.

– Ég sagði þér það. Hann var vinur ... ég meina, hann var píanókennarinn minn.

– Og þessi píanókennari var bara svona venjulegur gamall kall? Sem var bara með uppi í hillu hjá sér bók sem getur látið jörðina gleypa hús og móbergsstapa blása upp hrauni?

Hannes hrukkaði ennið. Já, auðvitað var Guðvarður bara venjulegur kall. Hvað var hún að meina?

– Guðvarður var mjög venjulegur, sagði Hannes.

– Ókei, hvað veistu samt meira um hann? spurði Álfrún. Var hann alltaf píanókennari? Átti hann alltaf heima þarna í plássinu?

Hannes hikaði.

– Ég ... ég veit það ekki, sagði hann loksins. Hann hafði lesið þessar fáu minningargreinar en það hafði ekki staðið neitt um það hvað Guðvarður hafði gert um ævina. Hafði hann kannski verið giftur einhvern tímann? Jafnvel átt börn? Hannes hélt ekki en hann gat ekki verið viss.

– Nú, verðum við ekki að byrja á að komast að því? spurði Álfrún.

– Nei, sagði Hannes ákveðinn. Það sem við verðum að byrja á að gera er að fara á Snæfellsnes og eyðileggja þessa bók! Þetta var hann alveg viss um. Þetta var verkefnið hans og Guðvarður hafði sagt honum hvernig átti að leysa það og hann ætlaði ekki að láta Álfrúnu eyðileggja það. Jafnvel þótt hún væri eldri en hann og að það væri hún sem stýrði bílnum.

Hann var leiðangursstjórinn.

Álfrún stundi.

– Já, ókei, getum við kannski sett þessar pælingar um Snæfellsnes **aðeins á ís?**

– Ég hef ekki tíma fyrir neinn ís! tísti Hannes. Þetta var dæmigert, hún tók ekkert mark á því að hann væri leiðtögin.

– Gaur, ég er að keyra bílinn, þú getur alveg hangið aðeins í símanum á meðan og rannsakað þetta! sagði Álfrún hátt. Það er ekki eins og þú hafir neitt annað að gera. Við erum að minnsta kosti sammála um það í bili í hvaða átt við keyrum, við getum svo talað um Snæfellsnes aðeins seinna. En núna þurfum við meiri upplýsingar. Hvar fékk hann þessa bók? Hvaða fólk er þetta sem er að reyna að ná henni? Hvernig lendir venjulegur píanókennari í einhverju svona **veseni?** Ég meina, hefur þú ekkert reynt að gúggla manninn?

Nei, Hannes gat ekki sagt að hann hefði reynt að gúggla manninn.

Hann tók upp símann og leit um leið í hliðarspegilinn enn eina ferðina. Hann sá enga svarta lúxusbíla í honum,

Takið eftir því að eftir að Álfrún sækir Hannes breytist hraði og eðli sögunar, t.d. með meiri samtölum.

Umræða um orðalagið „að setja eitthvað á ís“.

svo hann ákvað að hann hefði kannski tíma til að fletta Guðvarði upp.

Hann fann tilkynningu um að hann væri dáinn. Hann fann mynd af Guðvarði af **hagyrðingamóti** frá því fyrir tíu árum síðan og hann fann eitthvert gamalt ættartré en hann fann ekkert sem benti til þess að Guðvarður væri einhver **lykilmaður** í stórum glæpa- eða galdrasamtökum. Hann fann ekkert sem útskýrði af hverju Guðvarður átti bækur sem létu jörðina opnast.

Hann sagði Álfrúnu það. Hún stundi og renndi inn á þröngan afleggjara og stoppaði bílinn.

– Hvað ertu að gera? veinaði Hannes. Keyrðu hraðar! Við verðum að komast áfram! Þau eru rétt á eftir okkur.

– Ókei, sagði Álfrún og Hannes heyrði að hún trúði honum ekki. Ekki alveg. Þótt hún hefði séð eldgosíð og heyrt alla söguna trúði hún því ekki að það væru einhverjir brjálæðingar að elta þau. Það var slæmt. Fólk sem trúir manni ekki vill ekki hjálpa manni.

– Við þurfum að hugsa um þetta, Hannes. Hvar fáum við upplýsingar?

– Ég veit það ekki, sagði Hannes og þrýsti umslaginu með bókinni að sér um leið og hann vatt upp á sig í sætinu til að sjá hvort hann kæmi auga á bílinn á eftir þeim. Honum fannst næstum því eins og það kæmi urr frá umslaginu þegar hann kreisti það. Hann losaði takið varlega og lagði það á lærin á sér.

– Hvað með þetta? spurði Álfrún og benti á nafnið á lögfræðistofunni sem var á umslaginu. Hannes starði á nagla-

lakkaðan fingurinn á Álfrúnu. Eitt augnablik gleymdi hann öllu um eftirförina.

Konan!

Þessi sem lét Hannes fá bókina. Hún þekkti Guðvarð. Hún hafði talað við hann um bókina, þegar hann hafði sagt henni að Hannes ætti að fá hana. Hún hlaut að vita eitt-hvað!

Þetta var góð hugmynd. Þó honum þætti að Álfrún hefði kannski getað stungið upp á þessu á meðan hún keyrði. Honum leið illa sitjandi hérna á bílplaninu.

En hann þurfti að fá upplýsingar, það var alveg rétt hjá Álfrúnu. Og kannski gat konan sagt honum eitthvað gagnlegt.

Ég skal reyna, sagði Hannes. Kannski er hún ekki komin í vinnuna. En, Álfrún, gerðu það, keyrðu af stað!

Hún horfði á hann. Lagði svo frá sér símann sinn og bakkaði varlega af afleggjaranum út á veginn.

Hún var bara frekar góð í að bakka – sennilega betri en í því að keyra beint af augum, hugsaði Hannes.

Hannes varpaði öndinni léttar þegar bíllinn var aftur kominn á ferð, tók upp símann og valdi númerið sem stóð á umslaginu.

Í augnablik áður en hann ýtti á takkann til að hringja hafði hann áhyggjur af því að kannski væri einhver að hlera símann hans.

Svo ákvað hann að það væri rugl. Hann var ekki staddur í einhverri njósnamynd. Þetta var miklu meira eins og Hringadróttinssaga eða Harry Potter. Hringvomar kunnu ekkert á tölvur.

– Góðan daginn, sagði Hannes hikandi þegar var svarað í símann. Hann heyrði strax að þetta var lögfræðingurinn sem hann hafði hitt. Ég heiti Hannes og við hittumst þegar hann Guðvarður ... ég meina, við hittumst í jarðarförinni hans Guðvarðar í vor.

Það kom þögn í símann.

– Þú lést mig fá bók, bætti Hannes við, svona ef það myndi hjálpa henni að muna eftir honum.

– Já, var sagt með semingi. Einmitt.

– Ég er í smá vandræðum með bókina, sagði Hannes og gjóaði augunum niður í kjöltuna á sér þar sem þessi vandræðagripur lá. Og ég er að velta fyrir mér hvort þú hafir einhverjar upplýsingar um ...

– Ég vissi aldrei hvað var í þessu umslagi, sagði konan hvöss. Það kom mér ekki við – ég hnýsist ekki í sendingar sem ég er beðin um að koma til skila.

– Ó, sagði Hannes. Ókei.

Aftur þögðu þau konan bæði. Álfrún sat og gjóaði augunum öðru hvoru á Hannes.

– En ég var að velta fyrir mér, sagði Hannes við konuna þegar þögnin var orðin óbærileg, hvort þú gætir ekki sagt mér eitthvað svolítið meira um Guðvarð.

– Um Guðvarð? Ég hélt að þið þekktust?

Hannes hugsaði um Guðvarð. Jú, auðvitað þekktust þeir. Hannes vissi hvaða neftóbakstegund Guðvarður notaði, hann vissi hvaða geisladiskar gátu fengið hann til að skoppa upp og niður í gula hægindastólnum, hann vissi hvað teiknimyndasögur gátu látið hann flissa þangað til hann fékk hóstaköst. Hann vissi að Guðvarði þóttu pipar-

55

Umræður um þessa lýsingu á Guðvarði. Getið þið séð Guðvarð enn þá betur fyrir ykkur og lýst honum nánar?

kökur með kaffinu góðar og að hann sendi Hannes oftast heim með eina eða tvær í úlpuvasanum, af því það er svo slæmt að verða svangur á löngu ferðalagi. En hann vissi ekkert um fortíð Guðvarðar. Ekkert um fjölskyldu hans. Ekkert um líf hans fyrir utan stofuna sem núna hafði sokkið ofan í jörðina.

– Nei, sagði Hannes í símann. Við þekktumst ekki vel. Ég veit ekkert um hann.

– Nú, hann var einstæðingur, sagði konan. Þetta var orð sem margir höfðu notað um Guðvarð.

– Ég veit það, sagði Hannes. En hvað meinarðu nákvæmlega með því? Átti hann engin systkini eða svoleiðis?

– Nei, engin systkini, sagði konan. Faðir hann lést fyrir mörgum árum – Guðvarður hefur bara verið um tvítugt þá. Og móðir hans var alltaf heilsuveil, það eru líka mörg ár síðan hún lést. Það voru engir afkomendur.

– Ha?

– Guðvarður átti engin börn.

– Já, sagði Hannes. Mig grunaði það nú.

– Einmitt, sagði konan þurrlega. En ég verð að biðja þig um að afsaka mig núna, ég er mjög upptekin og ef það var ekkert fleira ...

Auðvitað var eitthvað fleira. Hannes dauðlangaði til að skamma þessa konu fyrir að hafa komið honum í allt þetta vesen. Hann langaði til að spyrja hvernig hún þekkti Guðvarð og hvort hún hafi vitað til þess að Guðvarður væri mikið að galdra svona í frístundum.

Umræða um orðið „einstæðingur“ ... að standa einn. Vísbendingar um merkingu orðsins er að finna í næstu línum.

Eru viðbrögð konunnar skrýtin eða hvað?

Áhugavert ... Guðvarður átti að verða stórstjarna í tónlistarheiminum. Hvað ætli hafi gerst?

En hann gat ekki spurt að neinu af þessu. Svo hann þakkaði henni bara fyrir og kvaddi.

– Þetta var gagnslaust, sagði hann við Álfrúnu og stundi.

– Kíktu á símann minn, sagði Álfrún og benti með hök-unni á milli sætanna þar sem ljósið frá símaskjánum skein skært. Álfrún hafði greinilega flett upp á einhverju þegar þau stöðvuðu bílinn.

Hannes tók símann upp og leit á skjáinn sem var ólæstur.

Þar var gömul blaðaúrklippa. Með fréttinni var stór mynd af manni í kjólfötum. Hann stóð við hliðina á gljáandi flygli og hélt á stórum blómvendi.

– Hver er þetta?

– Þekkir þú hann ekki?

Hannes rýndi á skjáinn. Undir myndinni stóð: „Hinum unga Guðvarði er spáð mikilli velgengni nú þegar hann leggur af stað í tónleikaferð um alla Evrópu en stærstu tónleikahallir álfunnar hafa boðið hann velkominn.“

Hannes leit aftur á myndina.

Maðurinn á myndinni virtist svona tuttugu sentimetrum stærri en Guðvarður var og að minnsta kosti fimmtíu kílóum léttari. Það var meira hár á höfðinu á honum. Nefið á honum var minna og ekki jafnþrútið. En augun – þau voru eins. Og hendurnar sömuleiðis.

Það var ekkert vit í þessu. Guðvarður hafði aldrei verið einleikari. Var það nokkuð?

– Það eru fleiri blaðagreinar, sagði Álfrún. Bakkaðu í leitarniðurstöðurnar og sjáðu.

Þessi ungi Guðvarður birtist á hverri myndinni á fætur

annarri. Hann var brosandi, svolítið feiminn, en fréttirnar fjölluðu um hann eins og rokkstjörnu.

Hannes fletti áfram.

Það var meira að segja ein frétt um það að í París hefði verið haldið fyrsta Evrópumót ungra tónsnillinga og að ungur píanóleikari frá Akureyri hefði unnið.

Guðvarður hafði sjálfur unnið mótið sem Hannes var að búa sig undir. Og hann hafði aldrei sagt neitt allan tímann sem Hannes var að undirbúa sig.

Hannes hafði einu sinni, þegar hann var þreyttur á að berjast við sama kaflann sem hann virtist bara alls ekki komast í gegnum, argað á Guðvarð.

Það var í eina skiptið sem þeir höfðu rifist. Guðvarður hafði verið orðinn pirraður á því að Hannes gerði alltaf sömu mistökin aftur og aftur. Hannes var pirraður á því að gera alltaf sömu mistökin aftur og aftur og hann var líka pirraður á því að Guðvarður væri pirraður.

– Þegiðu! Þú skilur þetta ekkert. Þú kannt ekki einu sinni á píanó! argaði Hannes.

Og það var alveg rétt, hélt Hannes. Guðvarður var alltaf tilbúinn að segja Hannesi hvernig hann átti að gera hlutina en hann sýndi honum það aldrei. Hann lagði hendurnar aldrei á nótnaborðið heldur gaf Hannesi bara munnlegar leiðbeiningar.

Guðvarður hafði hvítnað í framan þegar Hannes sagði þetta, rokið upp, skálmað inn í eldhús og skellt á eftir sér.

Hannes hafði sjálfur staðið upp og farið heim án þess að kveðja.

Þetta er undarlegt.
Píanókennari sem spilar
aldrei sjálfur ... og
snertir ekki einu sinni
píanóið?

Hannes starði á myndina á skjánum, af þessum unga Guðvarði sem stóð við flygilinn. Var það þess vegna sem Guðvarður hafði orðið svona reiður? Af því hann hafði svo sannarlega kunnað á píanó? En hvað hafði gerst? Af hverju endaði Guðvarður sem píanókennari í þorpi úti á landi, frekar en að verða heimsfrægur?

Og af hverju spilaði hann aldrei neitt?

KAPPAKSTUR – 9. KAFLI

Megintilgangur: Að nota kaflaheiti til að taka saman atburðarás sögunnar.

FYRIR UPPLÆSTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Lestu síðustu setninguna í 8. kafla: „Og af hverju spilaði hann aldrei neitt?“
- Skoðið saman yfirlitsmyndina og ræðið um aðferðina *Að gera samantekt á textanum*.
- Bentu nemendum á að þau geti notað kaflaheiti bókarinnar til að taka saman atburðarás bókarinnar; kaflaheiti eru í réttri tímaröð og hvert heiti segir ákveðna sögu um framvindu hvers kafla.
- Lestu öll kaflaheiti upp í réttri röð og ræddu við nemendur um atburðarás sögunnar út frá þeim. Farðu á dýpri hátt í gegnum efni síðasta kafla áður en þú hefur upplesturinn.

Í síðasta kafla kom í ljós að faðir Guðvarðar lést þegar Guðvarður var um tvítugt, mamma hans var alltaf heilsuveil og lést fyrir löngu. Hann átti engin börn. En það kom líka í ljós að Guðvarður hafði verið ungur píanósnillingur og hann hafði unnið fyrstu Evrópukeppni ungra tónsnillinga!

Í UPPLÆSTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássiutexta í köflum.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

- **Umræða:** Átti kaflaheitið vel við efni kaflans?

Á hvaða hátt?

- **Vangavelta:** Svartklædda konan segir: „Þið hérna á jörðinni lifið svo stutt að þið rennið öll saman. Ég sé voða lítinn mun á þér og Guðvarði.“ Hvernig vera er þetta eiginlega?

- **Önnur smáatriði sem gætu skipt máli:**

Álfrún hringir í vinnuna og þykist vera veik, en hún trúir Hannesi ekki alveg ennþá.

Hún heldur kannski að hann þurfi lækni og sé að ímynda sér þetta allt saman.

Svarti glansandi bíllinn keyrir aftan á þau en Álfrún nær að stinga hann af með háskaleik á þröngri brú.

Þau stoppa á bensínstöð, svartklædd kona hótar Hannesi – og mömmu hans – en Álfrún kemur til bjargar með starfsmönnum á bensínstöðinni.

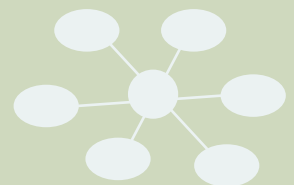
- Fyrirsögn í lestrardagbók: **9. kafli – Kappakstur**

Biddu nemendur um að rifja upp a.m.k. þrjá mikilvæga atburði í bókinni og skrifa þá niður í réttri tímaröð.

Að taka saman
textann

Orð í texta:
hvítt postulín
stálið
geigvænlegar
að skeiða

YFIRLITSMYND

LESTRARDAGBÓK

- Skrifaðu: „Þrír mikilvægir atburðir“ á töfluna og biddu nemendur um að skrifa það niður. Leyfðu nemendunum að velta spurningunni fyrir sér og skrifa síðan eigin hugsanir í stuttu máli í lestrardagbókina.

Leyfðu nemendunum að deila sínum hugleiðingum og ræða þær.

Gefðu nemendum tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.

Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Bentu nemendunum á mikilvægi þess að taka framvindu sögunnar saman reglulega til að rifja upp það sem búið er að lesa og til að sjá fyrir sér hvað gæti gerst næst. Samantekt af þessu tagi getur stundum verið stutt og stundum löng. Kaflaheiti geta gagnast þegar gera þarf lengri samantekt því að í þeim er gjarnan að finna vísbendingar um efni kaflans.

Segðu nemendunum að þú ætlir ekki að lesa kaflaheiti næsta kafla heldur eigi þau sjálf að láta sér detta í hug kaflaheiti sem passar vel.

KAPPAKSTUR

Þau brunuðu áfram eftir endalausum þjóðveginum. Álfrún virtist óróleg, hún trommaði á stýrið og fingurnir á henni fálmuðu stöðugt upp í rakaðan kollinn.

Hannes var næstum feginn þegar síminn hennar hringdi. Að minnsta kosti var hann feginn í smá stund, áður en hann fattaði að hún ætlaði að svara og halda áfram að keyra. Álfrún var ekki frábær bílstjóri þegar hún var með báðar hendur á stýrinu – honum leist ekkert á það að hún ætlaði að brjóta lögin eins og brjálæðingur.

– Hæ, sagði hún í símann. Jú, takk, ég er miklu skárri, sagði hún og hóstaði hátt í símann. Já, ég get örugglega komið í kvöld. Takk fyrir að taka þessu svona vel. Sjáumst þá.

Hún skellti á, rétt áður en þau komu að einbreiðri brú sem risastór vörubíll var einmitt að fara yfir. Álfrún skaust út á brúna rétt áður en vörubíllinn var kominn út á hana og bílstjórinn flautaði á þau skelfingu lostinn.

Hannes hafði staðið við hliðina á húsinu hans Guðvarðar þegar það sökk ofan í jörðina. Hann hafði horft á konuna með varalitinn draga upp hníf og pína Völu skólastjóra. Hann hafði samt sennilega aldrei verið jafnhræddur um að deyja eins og núna.

Álfrún flautaði frekjulega á móti og skaust fram hjá bílstjóranum sem hafði náð að bakka nokkra metra.

Hannes kreppti fingurna um handfangið á hurðinni.

Hmm ... hvað er í gangi hjá Álfrúnu núna? Ætlar hún að hætta við?

Hér er endurlit.
Við fáum upplýsingar
um fyrri tíma.

– Hverjum varstu að segja að þú kæmir í kvöld?

Álfrún gjóaði augunum á hann.

– Það er dónalegt að hlera!

Þegar hún sagði þetta mundu þau bæði eftir því þegar þau voru systkini og Hannes hafði skemmt sér við að laumast til að hlusta á Álfrúnu tala við vinkonur sínar. Álfrún þoldi það ekki en Hannes langaði alltaf að vita um hvað þær voru að tala.

Eitt andartak voru þau bæði aftur komin í Funalindina og áttu herbergi hlið við hlið.

Hannes hristi sig. Þeir dagar voru löngu liðnir.

– Ég er ekki að hlera, sagði hann núna við þessa nýju Álfrúnu sem var ekki systir hans, heldur ókunnug kona með einkennilega hárgreiðslu og vafasama aksturshegðun. Ég sit bara hérna. Hverjum sagðirðu að þú kæmir á morgun?

– Vinnunni, sagði Álfrún hægt. Ég sagði vinnunni að ég kæmi í kvöld. Í gær sagðist ég vera veik en núna sagðist ég ætla að koma í kvöld.

Hannes starði á hana.

– En við verðum ekkert komin aftur af Snæfellsnesi í kvöld!

Álfrún þagði.

– Í alvöru, Álfrún! Þú sagðist ætla að hjálpa mér! Þú skuldar mér greiða!

– Sko, sagði Álfrún. Ég kom til að hjálpa þér. Og ég vil alveg hjálpa þér. En ég er ekki alveg búin að finna út hvernig er best að gera það. Kannski er besta leiðin til að

hjálp þér bara að tala við mömmu þína. Eða pabba. Eða ... eða bara lækni.

– Lækni?

– Hannes, ég held að þú sért ekki alveg ... ég held að þú sért að hafa áhyggjur af hlutum sem við þurfum ekki að hafa áhyggjur af.

– Hlutum sem við þurfum ekki að hafa áhyggjur af? Hannes náði ekki upp í nefið á sér. Hér var hann staddur í svakalegum lífsháska, þar sem voru náttúruhamfarir og líkamsmeiðingar, og Álfrúnu fannst að hann væri *að gera of mikið úr þessu?*

Álfrún dró andann djúpt.

– Ég held að það sé enginn að elta þig, Hannes. Ég skil alveg að þú sért leiður að vinur þinn hafi dáið, en ...

– Hann var ekkert vinur minn, hann var bara kennarinn minn!

Álfrún kinkaði kolli.

– Einmitt. sagði hún. En, sko, ég held að ...

Þau hrukku bæði í kút við dynkinn.

– HVAÐ KEYRÐIR ÞÚ Á? orgaði Hannes. VAR ÞETTA KIND? ÉG BRJÁLAST EF ÞÚ ERT BÚIN AÐ DREPA KIND, ÁLFRÚN!

– Þetta var engin kind, þetta var fyrir aftan okkur! argaði Álfrún. Bíddu, ég verð að stoppa bílinn, við þurfum að tala við fólkið sem ...

Þá var aftur keyrt á þau.

Fyrir aftan þau var svartur, glansandi bíll og hann hafði keyrt á þau. Tvisvar.

Þess vegna kom Álfrún!
Hún heldur að Hannes sé að ímynda sér þetta; að hann sé fyrst og fremst bara leiður yfir því að missa Guðvarð vin sinn. En ætli þetta sé eina ástæðan?

– Þau eru búin að ná okkur! sagði Hannes. Þau eru að reyna að koma okkur út af veginum! Svo þau komist inn í bílinn!

– Nei, sagði Álfrún strax. Nei, það gerir enginn svo-leiðis. Ekki vera ruglaður. Bíddu, við verðum að stoppa og ...

Bíllinn skall á þeim í þriðja sinn. Hannes fann höfuðið á sér flengjast utan í bílrúðuna og hann klemmdi aftur augun.

Álfrúnu tókst enn að halda bílnum á veginum, sem kom dálítið á óvart miðað við hvað hún var léleg í því að halda bílnum á veginum þegar enginn var að klessa á þau.

– Í alvöru? stundi Hannes upp. Ertu alveg viss um að *enginn* geri svo-leiðis?

– Hvað á ég að gera? spurði Álfrún? Þau eru á miklu kraftmeiri bíl en við! Hannes, hringdu á lögguna!

– Lögguna? Ég get ekkert hringt á lögguna, kallaði Hannes. Mamma mín heldur að ég sé með pabba á leiðinni til Svíþjóðar! Ef löggan kemst í málið verð ég sendur til mömmu og við getum aldrei losað okkur við þessa bók! Þú verður að keyra áfram!

Álfrún ók eins og vitleysingur en svarti bíllinn hélt enn í við þau. Og nú var aftur einbreið brú fram undan.

– Álfrún, sagði Hannes. Þú verður að gera eins og áðan. Sérðu rútuna þarna? Þú verður að keyra núna eins hratt og þú getur til að ná smá forskoti. Svo verður þú að komast yfir brúna á undan rútunni, þannig að rútan tefji fyrir þessum bíl á eftir okkur. Það er eina leiðin.

– En þú sagðir á brúnni áðan að ég keyrði eins og fáviti! tísti í Álfrúnu. Og hvað ef rútan hleypir okkur ekki?

– Hún hleypir okkur. Hannes saup hveljur. Og ég held að það væri líka skárri að lenda í árekstri við rútú en að komast að því hvað gerist ef þetta fólk nær okkur, sagði hann svo í hálfum hljóðum.

Álfrún gaf í svo þau þrýstust dýpra ofan í sætin. Og svo þutu þau yfir brúna, rétt áður en rútan sveigði inn á hana. Hannes sá öskuillan ökumanninn steyta hnefann í átt að þeim þegar græna druslan göslaðist yfir brúna. Um leið og Hannes og Álfrún voru þotin fram hjá rútunni renndi hún inn á brúna, svo svarti bíllinn komst ekki yfir á eftir þeim.

Hannes sneri sér við og fylgdist með rútunni aka löturhægt yfir, svo ferðamennirnir gætu tekið myndir út um gluggann. Álfrún ók áfram allt of hratt eftir veginum. Þau þögðu bæði.

Hún hlaut að minnsta kosti að skilja alvöru málsins núna.

– Hvað ertu að gera? spurði Hannes þegar hún sveigði inn á bílapan við bensínstöð skammt frá.

– Ég þarf aðeins að, þú veist. Jafna mig, sagði Álfrún. Ég þarf að hugsa.

– Geturðu ekki hugsað seinna? spurði Hannes óðamála. Þegar við erum í aðeins minni lífshættu!

Álfrún andaði hratt.

– Þetta var bara rugl, sagði hún og kreppti hendurnar um stýrið. Þetta var bara misskilningur.

Hannes starði á hana.

Er Álfrún í svona mikilli afneitan? Er hún nokkuð hluti af plottinu með skrítna snyrtilega fólkinu? Gæti það verið?

– Hvað var misskilningur? spurði Hannes. Það að einhver reyndi að keyra á okkur? Oftar en einu sinni? Hvernig getur það verið misskilningur?

– Ég er ömurlegur bílstjóri, sagði Álfrún, eins og við sjálfa sig.

– Sko, ég er ekki að mótmæla því, sagði Hannes. En þessir árekstrar voru ekki þess vegna. Álfrún, þessir brjálæðingar klesstu á okkur. Viljandi. Þau reyndu að drepa okkur. Út af bókinni!

Álfrún fíktaði í eyrnalokkunum sínum.

– Við förum inn, sagði hún svo. Við förum inn og fáum okkur að borða og ... jöfnum okkur aðeins.

– En þau eru rétt á eftir okkur!

– Það er enginn á eftir okkur, sagði Álfrún. Hannes var ekki viss hvort hún væri að tala við hann eða sjálfa sig.

– Já, en ...

– Ekkert já en. Álfrún leit allt í einu upp og málrómurinn var orðinn hvass. Ég er bílstjórinn. Ég stýri. Ég ræð. Og ef ég segi að við stoppum, þá stoppum við, ókei?

Hannes starði á hana. Hann dró bókina þéttar að sér. Álfrún var hans eina von. Hann varð að halda henni ánægðri. Kannski yrði eitthvað skárra að tala við hana þegar hún væri búin að borða.

– Ókei, sagði hann. En getum við ... getum við að minnsta kosti lagt þarna fyrir aftan? Svo þau sjái ekki bílinn?

– Það er enginn á eftir þér, sagði Álfrún þreytulega.

En hún færði samt bílinn.

Umræða um þessa lífs-
speki. Hannes gleymir
sér svo við þessar hugs-
anir að hann tekur ekki
eftir neinu í kringum sig
... það er nánast eins og
umhverfið verði ósýn-
legt!

– Ég fer og kaupi franskar, sagði Álfrún.

Hannes sagði ekkert. Hann vildi helst ekki sleppa henni úr auglýn. Hún gæti kannski hringt í pabba sinn eða lögg-
una eða eitthvað. En á hinn bóginn þurfti hann alveg rosa-
lega mikið að pissa, svo fyrst þau voru stopp varð hann
eiginlega að sinna því.

Hann kinkaði því kolli og hljóp inn á klósettið.

Það var enginn þar inni og Hannes var mjög feginn
þegar hann kom auga á hvítt postulínið. Þau Álfrún voru
búin að vera lengi á ferðinni.

Hann var að þvo sér um hendur þegar dyrnar opnuðust.

Hannes leit ekki upp – allir vita að það eru reglur að á
almenningsklósettum reynir maður að ímynda sér að hinir
séu ósýnilegir. Það er bara almenn kurteisi. Það er alveg
glatað að hugsa of mikið um það að allir viti bara að mann-
fólkið þurfi allt að bregða sér frá, með reglulegu millibili,
á alveg sérhönnuð afvikin svæði, leysa niður um sig bux-
urnar og losa sig við úrgangsefni út um mjög viðkvæma
staði. Þetta er staðreynd sem er oft langbest að hunsa.

Þess vegna tók Hannes ekkert eftir því að það stóð ein-
hver alveg upp við hann. Ekki fyrr en stálið lagðist upp að
hálsinum á honum.

Hann leit upp í spegilinn og horfðist í augu við konuna
með varalitinn.

Hannes saup hveljur.

– Þú ert væntanlega hann Hannes, sagði konan og brosti.
Við viljum endilega ræða við þig.

Hún sagði þetta eins og þau væru að spjalla saman á kaffihúsi – lágt og kurteislega. Hún hljómaði alls ekkert eins og hún héldi á hnífi við stóru slagæðina í hálsinum á honum.

– Nei, sagði Hannes. Ég heiti ... hann reyndi að hugsa upp alveg nýtt nafni. Ég heiti Guðvarður!

Hann vissi um leið og hann sleppti orðinu að hann hefði eiginlega ekki getað valið verra nafn. Þetta sannaði algjörlega fyrir konunni að hann væri strákurinn sem þau leituðu að.

– Hlustaðu nú á mig, Hannes Guðvarður, sagði konan. Mér er alveg sama hvað þú heitir. Þið hérna á jörðinni lifið svo stutt að þið rennið öll saman. Ég sé voðalega lítinn mun á þér og honum Guðvarði. En ég veit að þú ert með bókina sem Guðvarður fékk hjá mér. Og nú er komið að því að skila bókinni. Það er ljótt að skila ekki því sem aðrir eiga.

– Í fyrsta lagi, sagði Hannes, þá eigið þið ekki bókina! Í öðru lagi veit ég ekkert um hvaða bók þú ert að tala!

– Þú sást jörðina skjálfa, sagði blíðlega konan og herti enn að hálsi Hannesar með hnífnum. Þú finnur eldfjallaöskuna í hálsinum á þér. Þú veist að þú verður að skila bókinni.

Hvað átti hann að gera?

– Þetta hættir allt saman, sagði konan, ef bókin kemst aftur á sinn stað. Þá verða allir óhultir og við hverfum á ný. Hún mamma þín, bætti hún svo við, eins og henni hefði bara dottið þetta í hug, hún býr ein, er það ekki?

Hvað finnst ykkur um þetta?

Hmm, hvað segir þetta um konuna? „Þið hérna á jörðinni lifið svo stutt að þið rennið öll saman.“

Er þetta hótun?

Hannes er við það að gefast upp. Það er kannski ekkert skrítið ... hann er með hnífsblað við hálsinn!

Hannes kyngdi fram hjá hnífsblaðinu.

Af hverju ætti hann ekki bara að láta konuna fá bókina? Það væri langbest. Hann var bara tólf ára! Hann yrði kannski þrettán í vikunni en þetta var ekkert sem krakkar áttu að standa í. Kannski var það hetjulegasta sem hann gæti gert að láta konuna fá bókina og stoppa þar með allt þetta hræðilega.

En svo fannst honum hann heyra rödd Guðvarðar. *Geigvænlegar afleiðingar*, hafði staðið í bréfinu. Guðvarður hafði greinilega trúað því að eitthvað algjörlega hræðilegt myndi gerast ef þetta vonða fólk fengi bókina.

Og ef þau gátu gert svona hræðilega hluti þegar þau voru ekki með hana – hvað gætu þau þá gert þegar þau fengju hana? Bókin var greinilega öflug.

Hannes horfði í augu fallegu konunnar í speglinum og hann vissi að hann treysti henni ekki. Hann var viss um að hún myndi drepa hann um leið og hann væri búinn að láta hana fá bókina.

Það var þá sem það gerðist. Hurðin á klósettinu hrökk upp og inn *skeiðaði* Álfrún.

– Hver djöfullinn gengur hér á? hrópaði Álfrún. Þrír starfsmenn í stuttermabolum merktum bensínstöðinni komu hlaupandi á eftir henni.

– Afsakaðu, fröken, en sérðu ekki að þetta er karlaklósettið? hrópaði einn þeirra.

– Þarna er önnur! tísti annar og benti á spariklæddu konuna, sem hafði látið hnífinn hverfa um leið og dyrnar opnuðust.

– Er fólki bara bókstaflega ekkert heilagt lengur? tísti sá þriðji. Karlaklósettið!

Álfrún blikkaði Hannes og hann smaug út á milli manna þriggja á meðan þeir gerðu sig líklega til að messa yfir konunni með varalitinn fyrir að vaða þarna inn í leyfisleysi.

Orð í texta:

gjóa

neðanjarðarhvelving

RÆKJUSAMLOKA — 10. KAFLI

Megintilgangur: Að æfa sig í að taka saman efni texta með því að velja heiti á kafla.

FYRIR UPPLESTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Taktu saman atburðarás síðasta kafla. Leiddu umræðuna um samantektina og leyfðu nemendum að taka þátt þar til samantektinni er lokið. Síðasti kafli bar yfirskriftina „Kappakstur“. Þar kom í ljós að Hannes er sko ekki að ímynda sér neitt; það eru í alvöru ofbeldisfullar furðuverur á eftir honum og þær svífast einskis til að koma höndum yfir bókina. Hannes og Álfrún rétt ná að sleppa úr klóm þeirra á bensínstöðinni.
- Spjallaðu aftur um að kaflaheiti gefi vísbendingar um efni kaflans og sé því á vissan hátt eins konar samantekt.
- Biddu nemendur um að láta sér detta í hug gott kaflaheiti á kafla dagsins. Leggðu áherslu á að kaflaheitin sem þau stinga upp á eigi að fela í sér stutta samantekt á efni kaflans.

Í UPPLESTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássíutexta í köflum.

AÐ UPPLESTRI LOKNUM

- **Umræða:** Hvaða heiti viljið þið gefa þessum kafla? Hvers vegna stakktu upp á einmitt þessu kaflaheiti?
- Skrifðu tillögur nemendanna upp á töflu og ræðið þær.
- Lestu upp kaflaheiti rithöfundarins: „Rækjusamloka“.
- **Umræða:** Hvað vakti fyrir höfundinum með því að velja þetta kaflaheiti? Þessi kafli ber ansi sérstakt heiti. „Rækjusamloka“. Hvernig líður ykkur með þetta kaflaheiti? Passar það vel inn í æsispennandi frásögn um furðuverur og galdrabækur? Er rithöfundurinn kannski að stríða lesendum? Er einhver tillaga frá nemanda betri en kaflaheiti rithöfundarins? *Ýttu undir umræður um þetta atriði.*
- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það? Rifjaðu upp hvaða aðferðir þið notuðuð í upphafi kennslustundarinnar til að taka saman efni síðasta kafla. Leggðu áherslu á að kaflaheiti eigi á vissan hátt að endurspegla efnisinnihald kaflans; að kaflaheitið sé eins konar samantekt.

RÆKJUSAMLOKA

Græni beyglaði bíllinn var varla kominn út af stæðinu þegar hrikaleg sprenging kvað við.

Ein af dælunum við bensínstöðina virtist hafa sprungið í loft upp, rétt eftir að þau óku fram hjá. Hannes sá fólk hlaupa út af bensínstöðinni og í skjól.

Álfrún gaf frá sér skrítið hljóð þegar hún **gjóaði** augunum í spegilinn.

– Hannes, hvað er eiginlega í gangi með þessa bók?

Hannes stillti sig um að spyrja hvort hún tryði honum núna. Hann vissi að hún hlyti að gera það – hún hafði séð konuna, hnífinn og bensínsprenginguna.

– Ég veit það ekki, sagði hann. En við verðum að eyðileggja hana. Þú skilur það núna, er það ekki?

– En hvað er þetta? Geturðu ekki hringt í einhvern sérfræðing og spurt?

– Sérfræðing? Sérfræðing í hverju? Hannes leit aftur í baksýnispegilinn og á dökkan reykinn sem steig upp af planinu við bensínstöðina. Hann var ekki viss um að það væri til fólk sem sérhæfði sig í svona löguðu.

– Bara, sérfræðing í gömlum bókum eða eitthvað? sagði Álfrún. Geturðu ekki hringt á handritasafn eða eitthvað?

Hannes yppti öxlum. Það var ekki eins og það væri neitt annað að gera, þarna á æstum flóttu í bílnum. Hann gat svo sem hringt. Þó hann efaðist um að eitthvað kæmi út úr því.

Hann fletti upp í símanum og valdi númerið hjá **Árnastofnun** í Reykjavík.

Er „Rækjusamloka“ ekki frekar undarlegt kaflaheiti? Skoðum efnisyfirlitið saman. Þar eru öll hin kaflaheitin frekar dularfull ... en þetta er mjög hversdagslegt! Hvaða áhrif hefur það á okkur sem lesendur?

Hvernig vissi hann að hann ætti að hringja í Árnastofnun?

Umræða um Árnastofnun og vefinn malid.is.

Sérðu manninn fyrir þér? Og hvernig „hljómar“ maður sem er að borða rækjusamloku?

Hvað merkir þessi þögn?

– Já, góðan daginn, ég er hérna með bók sem ég ætlaði að spyrja um, sagði Hannes í símann.

– Er þetta fyrir heimaverkefni? spurði maðurinn sem hafði svarað, frekar áhugalaus.

Hannes leit um öxl og horfði á reykinn stíga upp af bensínstöðinni.

– Nei, sagði hann. Þetta er ekki fyrir heimaverkefni. Ég fann gamla bók heima hjá ... heima hjá afa mínum. Og ég var að pæla hvernig bók þetta væri.

– Ertu búinn að spyrja á skólasafninu? spurði maðurinn í símanum. Hann hljómaði eins og hann væri að borða rækjusamloku um leið og hann talaði.

– Sko, í fyrsta lagi er sumarfrí núna og í öðru lagi er þetta ekki þannig bók. Þetta er meira eins og bækurnar sem þið eruð með. Má ég kannski fá netfangið þitt svo ég geti sýnt þér?

Maðurinn gaf Hannesi netfangið sitt og Hannes sendi honum mynd af bókinni án þess að rjúfa símtalið.

– Jú, bíddu, þetta er að koma, muldraði maðurinn í gegnum rækjusamlokuna.

Svo kom þögn í símann.

– Guðrún! gólaði maðurinn. Þú þarft að koma hingað. Strax!

– Halló? sagði Hannes í símann. Ég hef ekkert mjög mikinn tíma en getur þú nokkuð sagt mér hvað þetta er?

– Ekki mikinn tíma? sagði maðurinn æstur. Hann var greinilega hættur að borða rækjusamlokuna. Nei, þú þarft að koma hingað strax með handritið. Þetta er sennilega

16. aldar handrit, ég sé þarna nokkra galdrastafi sem ég man hreinlega ekki eftir að hafa séð áður og það er heilmikill texti þarna – hvað sagðirðu að handritið væri margar síður?

– Ég sagði það ekki, sagði Hannes. En takk fyrir hjálpinu – það er fínt að vita að þetta sé sem sagt svona galdradót. Rosa gamalt galdradót.

– Bíddu! hrópaði maðurinn. Svona lagað á alls ekki heima á einkaheimilum, forvörðurinn okkar þarf að komast í þetta og við verðum að varðveita handritið í neðanjarðarhvelvingunni hérna undir háskólanum! Halló?!

Hannes skellti á.

Það síðasta sem hann þurfti var fleira fólk sem var alveg að missa sig yfir því að það yrði að eignast þessa bók. Maðurinn yrði ekki glaður ef hann vissi að Hannes ætlaði að kveikja í henni.

Hann yrði samt sennilega enn þá minna glaður ef þessi neðanjarðarhvelving hans og háskólinn sem sat ofan á henni myndi sökkva ofan í jörðina eins og húsið hans Guðvarðar hafði gert.

– Álfrún, við verðum bara að reyna að brenna bókina strax, sagði Hannes. Þótt við séum ekki á réttum stað. Og ekki á réttum degi. Ertu nokkuð með kveikjara?

Hvað ætli forvörður geri í vinnunni? Veit það einhver í bekknum?

SKILNAÐURINN – 11. KAFLI

Megintilgangur: Að mynda tengingar, bæði á milli textans og annarra texta og textans og eigin reynslu.

FYRIR UPPLESTURINN

Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.

Skoðið saman yfirlitsmyndina og ræðið um aðferðina Að draga ályktanir.

Útskýrðu fyrir nemendunum að í þessum kafla ætlið þið að taka sérstaklega eftir því sem ekki stendur í sjálfum textanum með því að skrá niður atriði sem tengjast eigin reynslu eða öðrum hlutum textans.

Lestu aftur upp [síðasta hlutann í 10. kafla] til að koma ykkur aftur inn í atburðarás sögunnar fyrir upplesturinn.

Í UPPLESTRINUM

Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássiutexta í köflum.

AÐ UPPLESTRILOKNUM

- **Umræða:** Hvað er endurlit í frásögn?

Sagan okkar gerist í rauntíma Hannesar og Álfrúnar. Á sama tíma er okkur smám saman sögð forsaga þeirra, aðallega með litlum molum hér og þar. Í þessum kafla fáum við hins vegar að vita allan sannleikann, með svokölluðu 'endurliti' þar sem Hannes hugsar til baka.

- **Umræður:** Allt í einu skiljum við af hverju Hannes og Álfrún hættu að tilheyra sömu fjölskyldu og af hverju þau hafa ekki talast við í þrjú ár. Hvernig er myndin af mömmu Hannesar búin að skýrast? Hvað gæti amað að henni? Hannes hefur lært snemma að bera ábyrgð á sjálfum sér – er það börnum hollt?

- **Umræður:** Hver var stóri greiðinn sem Hannes gerði Álfrúnu?

Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

- **Önnur smáatriði sem gætu skipt máli:**

- **Ræðið saman um vísbendingarnar í textanum.**

Mamma Hannesar segist vera 'afburðamanneskja'. Hvað gæti hún átt við með þessum orðum?

Það er ekki hægt að kveikja í bókinni. Getur verið að það verði að gera það þann 21. júní? Á sumarsólstöðum? Hvað er svona merkilegt við þær?

SKILNAÐURINN

Hannes gat enn þá kallað fram tilfinninguna þegar þau mamma gengu inn um dyrnar í Funalindinni fyrir þremur árum og sáu Sigga, pabba Álfrúnar, sitjandi á gólfinu. Þetta hafði verið erfiður dagur, mamma hans hafði rifist við strákinn sem afgreiddi í Bónus og þau Hannes höfðu endað á því að storma út úr búðinni og skilja allar vörurnar eftir á kassanum. Og svo komu þau heim, með engan kvöldmat, og fundu Sigga umkringdan pappírum.

Hannes hafði fundið mömmu sína stífna upp við hliðina á sér.

– Hvað ertu eiginlega með? Hvernig fannstu þetta? Þú átt ekkert með að hnýsast í mín einkamál!

– Hvað meinarðu? spurði Siggi hissa. Hvað er þetta? spurði hann svo og benti á skjölin. Af hverju vissi ég ekkert af þessu?

Hannes var ekki viss núna, hvernig hann hafði fattað það þá en hann hafði strax áttað sig á því hvað þetta var.

Leynilegustu skjölin hennar mömmu. Skjölin sem hún skoðaði stundum þegar henni leið illa.

Pappírarnir frá því þau pabbi skildu. Allskonar önnur dómsskjöl. Skýrslur frá sálfræðingum. Fjármálapappírar og innheimtubréf. Og svo eitthvað fleira. Sem kom seinna. Bréf fá barnaverndaryfirvöldum. Bréf frá sveitarfélögum. Fullt af sveitarfélögum.

Hver er að skilja?

Aftur fáum við vísbendingar um mömmu Hannesar. Það getur auðvitað komið fyrir besta fólk að missa stjórn á skapi sínu eins og hún gerir í Bónus ... en eru ekki fleiri vísbendingar um hana sem tengjast þessu?

Þarna er aftur eins og Hannes og mamma hans hafi flutt á milli margra sveitarfélaga áður en Siggi kom til sögunnar.

Hvað segir þessi lýsing okkur um Hannes? Og hvernig hann hefur þurft að bera ábyrgð á sjálfum sér?

Af hverju segir mamman „Þú varst að leita að einhverju til að losna við mig.“?

Þau mamma voru vön að flytja þegar nokkur svona bréf voru búin að koma. Þegar þau voru flutt á nýjan stað hættu bréfin frá gamla sveitarfélaginu oftast að berast.

Hannes hafði ekki hugsað um þessi bréf lengi. Það var langt síðan þau höfðu komið síðast. Svona bréf frá skólunum og þeim öllum. Árin áður en mamma kynntist Sigga höfðu oft komið svona bréf. Og líka fyrst eftir að þau hættu saman.

Þau komu ekki lengur. Hannes kunni að búa til nestið sitt sjálfur ef mamma var ekki vel upplögð. Eða ef hún var vel upplögð. Þegar hún var vel upplögð var auðvitað betra að hún þyrfti ekkert að hafa áhyggjur af hlutum eins og nesti. Hann gat líka alveg sjálfur passað upp á að koma með íþróttaföt. Hann vissi líka núna að hann varð að passa að koma ekki í óhreinum fötum í skólann. Þess vegna voru bréfin hætt að koma.

En þarna fyrir öllum þessum árum í Funalindinni hafði Siggi fundið bunkann. Og var alveg hissa. Hann var greinilega ekki vanur að sjá svona bréf.

– Svaraðu mér, maður, hafði mamma Hannesar orgað á pabba Álfrúnar. Hvernig fannstu þetta?

– Þetta var bara hérna á borðinu, sagði Siggi. Ég á heima hérna, manstu.

Mamma Hannesar hafði snúið sér eldsnögg að Álfrúnu.

– Ég vissi það! Ég hef lengi vitað að þú værir bæði lævis og undirförlur! Auðvitað varstu að hnýsast í dótinu mínu. Þú varst að leita að einhverju sem þú gætir notað til að losna við mig, var það ekki? Þessir pappírar hefðu ekkert verið uppi á borði nema af því að þú hefur verið að róta í þeim.

Álfrún hafði hrokkið í kút og glennt upp augun þegar mamma Hannesar hvæsti á hana. Augu þeirra Hannesar mættust eitt augnablik þar sem þau stóðu þarna á milli for-eldra sinna.

Hannes var ekki einu sinni viss af hverju hann sagði það en það hrökk upp úr honum.

– Fyrirgefðu, mamma, það var mér að kenna. Ég var að leita að ... ég var að leita að myndaalbúmunum og tók óvart þessa möppu. Ég hef ekki gengið frá henni aftur. Þess vegna var hún á borðinu. Fyrirgefðu.

– Hannes minn, þú hefur ekkert gert af þér, sagði Siggí vinalega. Ekki nokkurn skapaðan hlut. Við erum fjölskylda. Hér eru engin leyndarmál. Við þurfum bara að vinna úr þessu.

En Hannes vissi um leið og Siggí sagði þetta að það var ekki satt.

Ekki lengur.

Þau voru ekki lengur fjölskylda. Ekki fyrst hann hafði séð bréfin.

– Takk, hafði Álfrún hvíslað seinna um kvöldið. Takk fyrir að bjarga mér.

– Ekkert mál, hafði Hannes hvíslað á móti.

Það var í alvöru ekkert mál. Hann hafði alveg vitað að mamma yrði ekki jafnreið við hann eins og hún hefði orðið við Álfrúnu ef hún hefði vitað að Álfrún hefði verið að gramsa í kassanum.

– Jú, það var í alvöru mjög fallett af þér, sagði Álfrún. Ég skulda þér greiða. Stóran greiða. Ég vissi ekki hvað

Af hverju tekur Hannes á sig sökina?

Hér kom hinn hlutinn af svarinu! Álfrún kom að keyra Hannes á Snæfellsnes vegna þess að hann gerði henni þennan risastóra greiða fyrir þremur árum.

Afburðamanneskja?
Hvað á mamman við?

Þetta var og ætlaði bara aðeins að skoða það. Ég vissi ekki að þetta væri svona mikið leyndarmál.

Raddir foreldrar þeirra heyrðust innan úr stofunni og hækkuðu stöðugt.

– Hver heldur þú svo sem að þú sért, hrópaði mamma Hannesar svo það heyrðist alla leið inn í herbergið hans. Þú veist ekkert hvernig það er að vera **afburðamanneskja!** Þú getur aldrei skilið hvað ég hef mátt þola!

Hannes heyrði ekki hverju Siggi svaraði.

Daginn eftir fluttu Hannes og mamma hans út. Þau höfðu búið í Funalindinni í þrjú ár en mamma gat enn verið snögg að pakka saman öllu sem þau áttu.

Þau voru lögð af stað fyrir kvöldmat.

Mamma neyddist kannski til að halda áfram að tala við pabba Hannesar, af því þau áttu Hannes saman. En næstum alla aðra gat hún hætt að tala við. Hannes vissi þegar þau keyrðu út úr Kópavogi að þau myndu aldrei hitta Álfrúnu eða pabba hennar framar. Það var ekkert sem tengdi þau lengur.

Allt var orðið venjulegt aftur. Þau voru aftur bara tvö.

Og síðan voru liðin þrjú ár.

Þrjú ár þar sem Hannes hafði hvorki hitt Álfrúnu né Sigga. Ekki talað við ömmu Álfrúnar sem hafði samt alltaf gefið honum mjög flottar jóla- og afmælisgjafir.

Og það var fínt.

Hannes og mamma hans höfðu það gott saman. Þau horfðu alltaf saman á bíómyndir á föstudagskvöldum, þau skiptust á að elda og þau höfðu sama húmor. Mamma

hans var kannski ekki eins og aðrar mömmur – en það var líka af því hún var betri. Það var engin mamma glæsilegri en mamma hans Hannesar, þegar hún mætti á bekkjar-skemmtanir með uppsett hár og í síðum kjól. Það var engin mamma klárari en mamma hans Hannesar. Og hann fékk að vera í fjölskyldu með henni.

Hann vonaði bara að mamma hans myndi aldrei fréttu af því að hann hefði hringt í Álfrúnu. Hún yrði ekki glöð.

Hann var samt sjálfur mjög feginn að hafa hringt í hana, nú þegar þau stóðu fyrir utan verslun og Álfrún var að kaupa einnota grill, kveikivökva og eldspýtur. Hannes var ekki góður í svona. Álfrún hafði alltaf verið í skátunum þegar hún var lítil. Kannski var hún það enn þá og gæti fundið út úr þessu.

– Ókei, skátadrottning, sagði Hannes þegar hún kom aftur. Hvað nú?

– Við finnum okkur stað þar sem getur ekki kviknað í neinu öðru, sagði Álfrún. Setjum bókina ofan í holu, svo það sé skjól þar, og látum vaða.

Hannes sá að hendurnar á henni skulfu aðeins, þó röddin væri eðlileg.

– Ókei, sagði hann. Ókei – er þá eftir einhverju að bíða?

Þau voru lengur að finna holu en þau höfðu búist við. Það var gróður alls staðar en á endanum fann Álfrún stað sem hún var ánægð með.

– Hvað heldurðu að gerist? spurði hún þegar þau stigu út úr bílnum, út í súra brennisteinslyktina sem lá yfir öllu. Öskumistrið frá eldgosinu virkaði eins og það hefði verið

sett filma yfir allt í heiminum, svo allir litir yrðu annarlegir. Það var komið kvöld og Hannes var þreyttur. Álf-rún hlaut að vera enn þá þreyttari, hún hafði verið vakandi síðan í gær.

– Ég veit það ekki, sagði Hannes. Kannski bara ... lagast allt? Kannski hættir bara að gjósa og þetta fólk hverfur?

Álf-rún leit í augun á honum. Já, sagði hún svo. Kannski hverfur það. Eða kannski verður það bara enn þá reiðara.

Hannes kyngdi munnvatni.

Honum hafði alveg dottið það í hug líka.

En leiðbeiningarnar frá Guðvarði voru það eina sem hann hafði.

Hann varð að treysta því að það væri rétt hjá honum – að bókin yrði að eyðileggjast.

– Við verðum að reyna, sagði Hannes.

Það voru til leiðbeiningar á netinu um það hvernig maður á að brenna bækur. Það er ekki alveg einfalt mál. Það er erfitt að koma nógu miklu súrefni á milli síðnanna til þess

að eldurinn læsti sig um hana alla. Maður þarf að stilla bókinni upp á alveg sérstakan hátt til að þetta gangi.

Hannes var búinn að horfa á myndböndin.

Hann kunni að brenna bók.

Álfrún kunni að fara með eld.

Þetta hefði átt að vera lítið mál.

Hefði átt.

– Það er eins og kveikivökvinn bara ... festist ekki við hana, sagði Álfrún ergileg.

– Kannski getum við bleytt eitthvað annað í vökvunum og kveikt svo í því? spurði Hannes. Ef við náum að koma upp dálítið góðum loga í einhverjum pappír eða einhverju, þá ætti sá eldur að berast í bókina?

En það skipti engu máli hvað þau gerðu.

Það kviknaði bara alls ekki í bókinni. Það eina sem þeim tókst að brenna var **smurbók** grænu druslunnar.

– Andskotinn, tautaði Álfrún. Þetta á ekki að vera svona. Þetta passar bara ekki.

– Þessi bók er ekki eins og venjulegir hlutir, sagði Hannes. Hann fann það djúpt í brjóstinu að þessi bók myndi bara brenna á Snæfellsnesi á sumarsólstöðum eins og Guðvarður hafði sagt fyrir um.

Hann sparkaði í stóran stein og leit til himins.

Það var komið kvöld og flugvélin hans átti að fara eftir tólf klukkutíma.

Hann yrði ekki um borð.

Það er auðvelt að brenna bækur en af hverju gengur þetta ekki upp hjá þeim?

Þetta er forvitnilegt orð, hver veit hvað smurbók er?

Hvernig líður Hannesi?

Af því það var nú orðið ljóst að hann þurfti í alvöru að vera á Snæfellsnesi 21. júní. Ekki 19. júní. Ekki 20. júní. Ekki á Þingvöllum eða í Ásbyrgi, heldur á Snæfellsnesi. 21. júní. Með ferðagrill.

RIFRILDIÐ – 12. KAFLI

Megintilgangur: Að túlka og draga ályktanir út frá vísbendingum í texta og eigin reynslu.

FYRIR UPPLÆSTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Taktu saman atburðarás síðasta kafla.
Í síðasta kafla fengum við að vita alla forsögu Hannesar og Álfrúnar. Þau hafa farið saman í gegnum flókna reynslu, fyrst að vera stjúpsystkini og svo að upplifa að stjúp fjölskyldan losnaði mjög skyndilega í sundur. Við fengum líka að vita að ekki er hægt að kveikja í bókinni, líklega verður að gera það 21. júní. Umhverfið í kringum þau er lævi blandið með eldgosum og brenni-steinsfnyk.
- Lestu kaflaheitið „Rifrildið“ og ræðið: **Hvað haldið þið að gerist í þessum kafla?**
Kannski hringir mamma Hannesar og er búin að komast að öllu? Eða kannski blossa upp gömul særindi á milli Hannesar og Álfrúnar?.

Orð í texta:

rumdi – að rymja

beið átekta

Í UPPLÆSTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássiúttexta í köflum.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

- Fyrirsögn í lestrardagbók: **12. kafli – Rifrildið**
Lestu eftirfarandi setningar og varpaðu fram spurningunni: Hvers vegna getur reynst flókið að halda tengslum við „fyrirverandi“ stjúpsystkini sín?
„Þú nenntir aldrei að eiga lítinn bróður á meðan við vorum í fjölskyldunni og þú nenntir því sko enn minna þegar ég var bara orðinn fyrirverandi bróðir! Mamma sagði alltaf að ykkur hefði öllum staðið á sama um okkur og það var rétt hjá henni!“
Í stjúp fjölskyldum geta komið upp alls kyns flækjur sem byggja á því að sumir í fjölskyldunni eru blóðskyldir en aðrir ekki. Þegar átök koma upp er algengt að fólk sem elskar hvert annað „gleymi“ því í smástund.
- Skrifaðu spurninguna á töfluna og biddu nemendur um að svara henni skriflega í lestrardagbókina, hvert fyrir sig.
- Leyfðu nemendunum að deila sínum hugleiðingum og ræða þær.
- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það? Við lestur á texta er auðveldara að skilja atburðarásina ef lesandinn rifjar sjálfur upp að hafa upplifað, séð, heyrt eða lesið eitthvað svipað. Stundum getur lesandinn líka skilið hlutina með því að uppgötva vísbendingar sem höfundurinn hefur komið fyrir í textanum og draga ályktanir út frá þeim.

LESTRARDAGBÓK

Þetta er mjög gildis-
hlaðið kaflaheiti. Það
þýðir að það felur í
sér fyrirheit um eitt-
hvað sem er að fara að
gerast.

Forvitnilegt orð,
viðbragðsaðilar.
Hverjir eru það á Íslandi?

Lögregla, björgunar-
sveitir, skátar, slökkvi-
liðið, almannavarnir,
fleiri?

Hér er gat í frásögninni,
fimm klukkutímar að
lengd.

Hvað á Hannes við
með þessum orðum?
„Auðvitað varð þetta
algjört klúður eins og
allt sem þið gerið?“

Og af hverju verður
Álfrún svona reið?

RIFRILDIÐ

Flugvélin var farin. Flugvélin hans var farin og bráðum myndi hún lenda og fjöðursystir hans kæmist að því að það var enginn lítill, píanóspilandi frændi um borð.

Og þá yrði allt vitlaust.

Hannes var ekki um borð, hann myndi ekki vinna tón-
snillingamótið og bráðum yrðu allir viðbragðsaðilar á
Íslandi að leita að honum.

Andskotinn!

Hann var bara fastur hérna í þessum ömurlega litla,
græna bíl sem keyrði núna ótrúlega hægt vestur á bóginn,
eftir að Álfrún hafði heimtað að þau stoppuðu í marga
klukkutíma – fimm klukkutíma! – til að hún gæti sofð.
Og nú keyrði hún allt í einu eins og hún væri spiluð hægt,
af því hún sagðist vera of syfjuð til að þora að keyra hratt.

Hannes hafði aldrei verið í svona vondu skapi áður.

– Allir venjulegir bílstjórar væru komnir á Snæfellsnes
fyrir löngu, hvæsti Hannes.

Álfrún sneri sér í sætinu til að horfa á hann og allur bíll-
inn snerist með henni þegar hún kippti í stýrið.

– Nú, þá hefðir þú kannski átt að hafa samband við alla
þessa venjulegu bílstjóra sem þú þekkir, sagði hún.

– Ég hefði átt að vita að þetta yrði svona, urraði Hannes.
Auðvitað varð þetta algjört klúður eins og allt sem þið
gerið.

– Við? spurði Álfrún.

Hannes sagði ekki neitt.

Hún stoppaði bílinn.

– Hvað ertu að gera? orgaði Hannes. Þú verður að keyra!
Keyrðu hraðar, við erum að flýta okkur!

– Mér finnst að þú getir kannski bara einu sinni reynt að vera dálítið almennilegur, sagði Álfrún. Ég veit ekki hvort þú hefur tekið eftir því en þú ert búinn að frekjast, skamma mig og vera bara frekar dónalegur alveg síðan þú hringdir í mig.

– Dónalegur? Hannes vissi ekki hvert hann ætlaði. **Sko, þegar heimurinn er að farast hefur maður engan tíma fyrir kurteisi!**

– Þú þarft engan auka tíma til að láta eins og almennileg manneskja, sagði Álfrún. Einu sinni, þegar þú varst lítill, þá kunnir þú þetta. Ég er ekkert að biðja þig um að segja miklu fleiri orð en þú gerir. Ég er bara að segja að þú gætir valið orðin sem þú notar aðeins betur. En það er eins og þú sért búinn að gleyma hvernig á að gera það.

– Ég trúi ekki ... sagði Hannes en Álfrún hélt áfram að tala.

– Jú, veistu, þú ættir reyndar að nota dálítið fleiri orð. Við erum búin að keyra mörg hundruð kílómetra saman og það hefur verið tími til að segja: „Hei, Álfrún, takk fyrir að koma. Takk fyrir að redda mér.“ Það var alveg tími til að spyrja kannski: „Hvað er að fréttu af þér, hvað ertu búin að vera að gera síðustu þrjú ár?“ Þú veist ekki einu sinni í hvaða framhaldsskóla ég er eða hver áhugamálin mín eru eða hvar ég vinn eða ...

Er þetta satt? Er Hannes búinn að láta eins og fífl við Álfrúnu?

Af hverju er Hannes búinn að fylgjast með Álfurinu úr fjarlægð öll þessi ár?

Saknar hann hennar?

– Jú, auðvitað veit ég það, það er allt á netinu, sagði Hannes án þess að ætla að segja það. Því auðvitað svaraði Álfurinn:

– En við þekkjumst ekkert á netinu!

Svo þagnaði hún þegar hún fattaði hvað Hannes hafði sagt. Að hann hefði njósnað um hana á öllum samfélagsmiðlunum eins og hann gat. Að hann gúgglaði hana stundum.

Hann var nú meiri bjáninn.

En hann hafði ekkert getað leyft henni að segja að hann vissi ekkert um hana. Að honum stæði alveg á sama.

Því það var ekki satt. Og það var bara frekar ósanngjarnt.

– Áttir þú ekki að vera stóra systirin? spurði hann á móti. Áttir þú ekki að vera sú sem passaði upp á mig? Þú ert heldur ekkert búin að tala við mig. Þú ert ekkert búin að senda mér skilaboð, að fylgjast með mér. Nei, þú lést þig bara hverfa um leið og við fluttum burt. Þú varst bara með þabba þínum í liði. Þú nenntir aldrei að eiga lítinn bróður á meðan við vorum í fjölskyldunni og þú nenntir því sko enn þá minna þegar ég var bara orðinn *fýrrverandi* bróðir! Mamma sagði alltaf að ykkur hefði öllum staðið á sama um okkur og það var rétt hjá henni! Svo, nei, auðvitað var ég ekkert að skrifa þér, eða senda þér vinarbeiðnir eða biðja þig um að vera einhver vinkona mín. Auðvitað gerði ég það ekki. Og ekki heldur núna. Af því ég veit alveg að þú komst bara af því að þú skuldaðir mér greiðann. Svo, nei, ég ákvað að vera ekkert að leika eitthvert leikrit um að við værum vinir. Eða fjölskylda.

Álfrún snarstoppaði bílinn skammt frá húsaþyrpingu og stórri kirkju. Hannes var í smá stund að fatta að hún hafði ætlað að stoppa en ekki bara nauðhemlað af því að það var kind, beygja eða óvæntur túristi á veginum, eins og svo oft áður. Núna var ekkert sérstakt á veginum og Álfrún var stopp. Og hún var brjáluð á svipinn.

– Nei, allt í lagi, sagði Álfrún. Við erum ekki fjölskylda. Þetta er alveg rétt hjá þér, við skulum ekki leika neinn leik. Ég þekki þig ekki og þú þekkir mig ekki. Svo við skulum bara hætta þessu núna.

– Hvað meinarðu? spurði Hannes.

Bókin **rumdi** einkennilega í bakpokanum hans. Hann lét eins og hann heyrði það ekki.

– Þú veist hvað ég meina, sagði Álfrún. Þú varst að segja það. Við erum ókunnug og ég hef enga ástæðu til að keyra ókunnuga á milli landshluta. Sérstaklega fólk sem er leiðinlegt við mig. Fólk sem finnst allt sem ég geri ómerkilegt. Sem finnst að ég geti ekki mögulega haft neitt merkilegra að gera heldur en að leika bílstjóra fyrir stráka í einhverjum hasarleik.

Stráka í hasarleik?

Hannes hafði aldrei heyrt neitt jafnheimskulegt.

– ERTU EITTHVAÐ RUGLUÐ? orgaði hann. Þú veist hvað er að gerast! Þú sást konuna með hnífinn! Þú ert búin að finna jarðskjálftana í hvert sinn sem ég set bókina á jörðina! Bíllinn þinn er allur í rúst eftir að þetta fólk klessti á þig! Ég er ekki að leika neinn leik, þetta er í alvöru!

Álfrún horfði á hann og andlitið á henni var afmyndað

af reiði. Augabrúnirnar voru krumpaðar, nefið á henni var krumpað og varirnar beyglaðar.

– Mér er skítsama, sagði hún svo. Komdu þér út úr bílnum mínum. Ég þarf að mæta í vinnuna og ég ætla ekki að hafa þig með mér.

– En ég verð að komast á Snæfellsnes, sagði Hannes. Ég VERÐ!

– Út úr bílnum, sagði Álfrún hægt og benti út um rúðuna. í átt að kirkjunni. Hannes hafði ekki hugmynd um hvar þau voru.

– Þú meinar þetta ekki, sagði Hannes. Ég skil að þú sért reið, ókei, sorrí, en ég veit alveg að þú meinar ekki í alvöru að þú ætlir að henda mér út.

– Drullaðu þér út, sagði Álfrún, eða ég hendi þér út.

Hannes hallaði sér frá henni og upp að farþegahurðinni.

Hún fnæsti á hann. Þegar hann hreyfði sig ekki meira rykkti hún upp bílstjórastúðinni, stóð upp og skálmaði í kringum bílinn.

Nei. Hún ætlaði ekki í alvöru að ... nei?

Hún ætlaði í alvöru. Hún var hvít í framan af bræði og þegar hún svipti upp hurðinni og stóð yfir Hannesi fannst honum hún vera þrír metrar á hæð.

Hann flýtti sér út úr bílnum til að reyna að koma vitinu fyrir hana.

– Álfrún, sko ... En hann komst ekki lengra. Hún ýtti honum frá bílnum, grýtti bókinni á eftir honum, skellti aftur farþegahurðinni, stíkaði aftur að bílstjórastúðinni, skellti á eftir sér og ók burt.

– Álfrún! kallaði Hannes. Í alvöru, hættu þessum stælum!

Hann vissi alveg að hún var bara að sýna honum að það var hún sem réði. Hann skildi alveg að hún var bara að sýna honum að bíllinn var ómissandi fyrir leiðangurinn og þess vegna yrði hann að vera vinalegur við hana.

Svo myndi hún stoppa og koma aftur.

Örugglega bráðum.

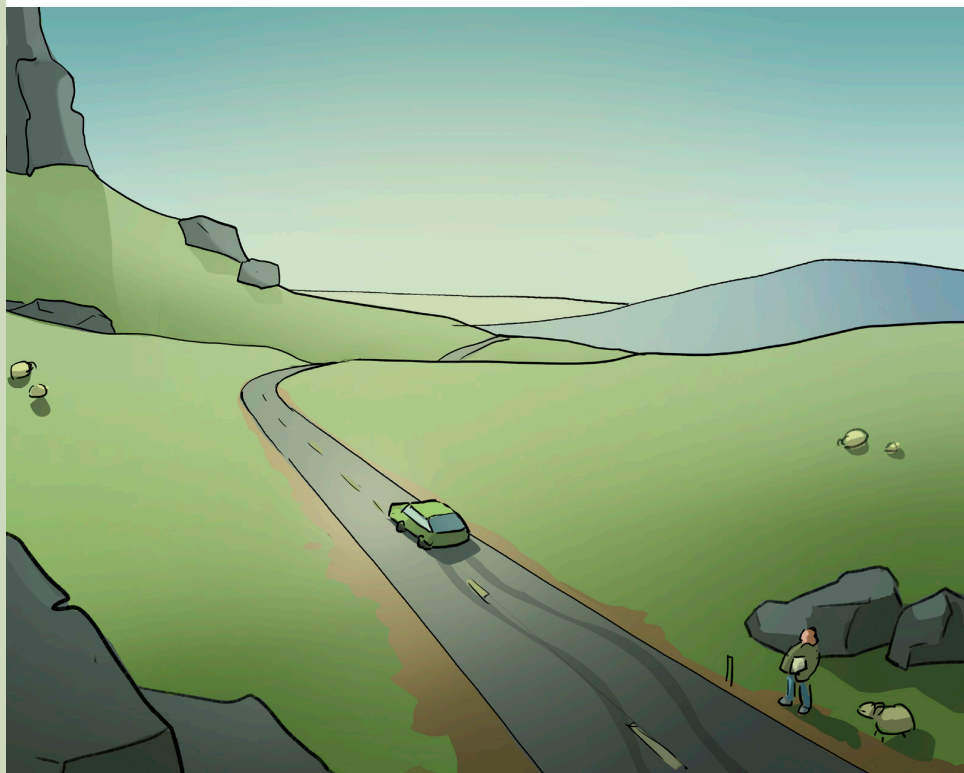
Bíllinn ók allt of hratt í burtu.

Hún hægði ekkert á sér.

Hannes beið átekta.

Bíllinn hvarf úr auglýn.

Það liðu fimm mínútur áður er hann skildi að Álfrún var í alvörunni farin og að hún ætlaði ekki að koma aftur.

Þetta er svolítið svakalegur endir á kafla! Hannes skilinn einn eftir á víðavangi og einhverjar undarlegar og jafnvel hættulegar verur á eftir honum.

Hvað haldið þið að gerist í næsta kafla?

HEL FÆR SITT – 13. KAFLI

Megintilgangur: Að nota tímalínu til að gera samantekt á atburðarásinni.

FYRIR UPPLESTURINN

- **Umræða:** Getur verið að Álfrún sé í alvöru farin? Hvernig gæti verkefni Hannesar þróast núna? Hvað hefðir þú gert til að leysa málin gagnvart Álf-rúnu – og koma í veg fyrir að hún færi?
- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Skoðið saman yfirlitsmyndina og ræðið um aðferðina *Að gera samantekt á textanum*.
- Notaðu tímalínu til að taka saman mikilvægustu atburðina hingað til.
- Spjallaðu um að núna séuð þið langt komin með söguna. Vandamálin hafa orðið flóknari og flóknari og brátt er komið að vendipunkti. Skrifðu helstu atburði upp á töflu og ræðið þá. Notaðu tímalínu og skrifaðu atburðina í rétttri tímaröð, sjá tillögu að tímalínu á bls. 170-171.
- Endaðu á umræðu um spurninguna: **Hver eru vandamálin einmitt núna? Hvað gæti hugsanlega gerst næst?**

Í UPPLESTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássíutexta í köflum.

AÐ UPPLESTRI LOKNUM

- **Umræða:** Tengdu aftur við 1. kafla og spurninguna um Friðsemd, formóður Hannesar og Guðvarðar og hvernig hún gæti tengst atburðunum. Núna vitið þið svarið við spurningunni.

Biddu nemendur um að fletta upp á 1. kafla í lestrardagbókinni og líta á eigin svör við spurningunni.

- **Umræða:** Hvað hélstu þá og hvaða upplýsingar hefurðu núna fengið?
- Spjallaðu um að nú hafið þið lesið áfram og fengið að vita söguna á bakvið Friðsemd.
- **Umræður:** Ræddu með bekknum um söguna af Friðsemd og bókinni.
- Fyrirsögn í lestrardagbók: **13. kafli – Hel fær sitt**
- **Spurning:** Sagan af Friðsemd og bókinni er svakaleg. Getur verið að Guðvarður hafi sótt bókina – til að freista þess að bjarga lífi einhvers? En lífi hvers? Tókst það eða tókst það ekki? Og hvers vegna skilaði hann aldrei bókinni?
- Skrifðu spurninguna upp á töflu og biddu nemendur um að skrifa hana niður. Leyfðu nemendunum að velja spurningunni fyrir sér og skrifa síðan eigin hugsanir í stuttu máli í lestrardagbókina, án þess að gera kröfu um vel mótaðar setningar.
- Leyfðu nemendunum að deila sínum hugleiðingum og ræða þær.

Orð í texta:

ómagar

niðursetningar

að verða þunguð

að fálma

að biðja einhverjum
griða

að fara á vit
skapara sínum

LESTRARDAGBÓK

- Gefðu nemendum tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.
- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Ein leiðin til að gera samantekt á bókmenntatexta er að skrifa alla mikilvæga atburði í réttri tímaröð inn á tímalínu.

Hvað þýðir orðið „hel“? Það kemur fyrir í ýmsum formum, t.d. þegar við segjum „það var heljarinnar fjör á laugar-daginn“. Samt vísar það til helvítis. Sérstakt.

Hvað finnst ykkur um þessi uppeldisráð mömmu hans? Er það rétt að „allir bregðist manni“ og þess vegna sé best að stóla bara á sjálfan sig?

Er Hannes svo hræddur að hann er farinn að gráta?

HEL FÆR SITT

Hún fór. Hún fór í alvörunni.

Hann hefði getað sagt sér það sjálfur. Auðvitað var ekki hægt að stóla á Álfrúnu. Það var alveg rétt sem mamma sagði alltaf, að maður gat ekki stólað á neinn nema sjálfan sig. Allir aðrir bregðast manni.

Hann hafði til dæmis haldið að hann ætti einn vin.

Skrýttinn vin. Eldgamlan og einkennilegan sem var vond lykt af. En hann hafði samt haldið að Guðvarður væri vinur sinn. En svo kom í ljós að Guðvarður hafði bara ekki sagt Hannesi neitt um sjálfan sig. Og nú var Hannes kominn í þetta klandur og það var allt Guðvarði að kenna. Það var aldeilis vinur.

Hannesi hafði aldrei liðið svona illa áður. Hann var aleinn og hann var búinn að missa af flugvélinni. Það voru brjálaðir morðingjar á eftir honum og það lá öskumistur yfir öllu landinu.

Þeir einu sem voru í verri málum en hann var fólkið sem lá undir öllum grænu þúfunum í kirkjugarðinum.

Hannes lét sig falla niður á eina þúfuna og gróf andlitið í höndum sér. Hvað átti hann eiginlega að gera?

Hann fann að andardrátturinn varð stöðugt hraðari og fingurnir á honum voru orðnir ískaldir. Hann sveið í augun og vissi ekki hvort það var út af öskunni eða einhverju öðru.

Hann beit fast á neðri vörina og reyndi að hugsa skýrt.
Hann varð að komast á Snæfellsnes. Hann varð að halda leiðangrinum áfram. Einhvern veginn.
Hann starði stíft fram fyrir sig. Á legsteininum stóð:

Þetta var skráttin áletrun. Og gat verið að steinninn væri fjögur hundruð ára? Hann virtist vera gamall, en kannski ekki svo gamall.

Hannes vissi samt ekki alveg hvernig fjögur hundruð ára gamlir legsteinar litu út.

Friðsemd.

Það var einkennilegt nafn.

Hann var næstum alveg viss um að hann hafði heyrt það áður. Friðsemd? Það var örugglega engin í skólanum sem hét þetta. Kannski hafði hann lesið þetta í einhverri bók.

Hver gæti þessi
Friðsemd verið?
Munum við eftir því að
hafa heyrt nafnið áður?

Skrýtið ... hvað er konan að gera þarna ef hún er ekki í vinnunni?

Nafnið Friðsemd var dálítið eins og það tilheyrði einhverri hetju í sögu.

Hann rétti skyndilega úr bakinu og starði á steininn.

Friðsemd Jónsdóttir.

Dó nítján ára gömul.

Hann mundi. Hann mundi eftir því að hafa borðað pipar-kökur með Guðvarði og skoðað Íslendingabók. Skoðað þetta nafn. Þessi nítján ára formóðir. Konan sem þeir Guðvarður voru báðir sprotnir frá. Hérna var hún. Þetta var hún, hann var viss um það!

Hannes skimaði ört í kringum sig.

Hvað var í gangi? Þetta gat ekki verið tilviljun.

Hannes sá gráhærða, stuttklippta konu á vappi fyrir utan kirkjugarðsvegginn.

– Halló!

Hann spratt á fætur og kallaði.

– Halló! Fyrirgefðu! Stopp! Vinnur þú hérna?

Konan leit upp þegar hann kom hlaupandi.

– Vinn hérna? spurði hún. Já, ég vinn hérna. Ég er kannski ekki í vinnu hérna, sagði hún hugsí, en ég vinn hérna samt. Ég kem hingað og hugsa um eitt og annað. Passa upp á að hlutirnir séu í lagi. Það er svo mikilvægt að hlutirnir séu í lagi, finnst þér það ekki?

Hannes mændi á hana.

Hlutirnir voru eins lítið í lagi og þeir höfðu nokkru sinni verið.

– Friðsemd, sagði hann í staðinn. Veistu eitthvað um fólkið sem er grafið hérna. Eins og hana Friðsemd ...

– Jónsdóttur, sagði konan og kinkaði kolli. Já, þú hefur rekið augun í steininn? Hann var endurreistur fyrir nokkrum áratugum. Það var óvenjulegt – Friðsemd var bara venjuleg vinnukona, bláfátæk og af lágum stigum. Það hefur auðvitað búið margt fólk hérna í Skálholti sem ekki hefur fengið reist um sig minnismerki. Hér voru alltaf ómagar og sjúklingar og niðursetningar, þó það sjáist ekki mikil merki um það núna. En það var fólk hérna í sveitinni sem kunni söguna af Friðsemd og vildi ekki að hún gleymdist. Það eru sumir sem vilja halda hlutum til haga. Vilja passa upp á hluti.

– Söguna um Friðsemd? spurði Hannes spenntur. Er saga?

– Það er heldur betur til saga, sagði konan sem var ekki í vinnu í kirkjugarðinum heldur vann þar bara.

– Geturðu nokkuð sagt mér þessa sögu? bað Hannes. Það er mikilvægt.

Og konan brosti, kinkaði kolli og hallaði sér fram á legsteininn hennar Friðsemdar. Eins og hún væri glöð að einhver hefði spurt hana. Eins og hana langaði að segja sögur. Hannes var búinn að leita að svörum í marga daga og enginn hafði viljað láta hann fá þau og hér var komin kona sem vildi ekkert frekar en að einhver hlustaði á hana. Hann hefði getað farið að skæla, honum var svo létt.

– Friðsemd var bara átján ára, sagði konan, þegar hún varð þunguð. Hún var ekki gift, hún var vinnukona hérna í sveitinni en annað eins hafði nú gerst. Það var samt ekki ákjósanlegt. Auðvitað ekki. En svo kemur að því að hún

Þegar við lesum sögu er mjög algengt að innan sögunnar séu sagðar aðrar sögur. Saga innan sögu – allt í einu er ókunnuga konan orðin að nýjum sögumanni með nýja sögurödd.

Hvað merkir orðið sótt í þessu samhengi?

Hvers vegna átti Friðsemd ekki að eignast barn utan hjónabands?

„Hún mátti ekki á sér heilli taka.“ Hvað ætli þetta þýði?

verður léttari og það fæðist stór og sterklegur drengur. En svo gerist það einkennilega. Sóttin heldur áfram og það kemur annað barn. Og þetta barn er öðruvísi. Miklu minna, óttalega veiklulegt. Í þá daga var ekki hægt að fylgjast með meðgöngunni eins og núna, svo enginn vissi að það væri von á tvíburum. Nú, það var kallaður til prestur sem skírði bæði börnin – það fannst öllum augljóst að minni tvíburinn myndi ekki lifa lengi, svo það varð að drífa í þessu. Og sjálfsagt hefur flestum þótt það fullgott að fá eitt lifandi barn. Það var alls ekkert sjálfsagt að meðganga endaði með lifandi barni. En Friðsemd var ekki þannig, segir sagan. Hún vildi ekki bara príska sig sæla að fá einn heilbrigðan son, hún var staðráðin í því að þeir ættu báðir að lifa.

– Já, er það eitthvað skrítið? spurði Hannes. Auðvitað vildi hún ekki að litla barnið myndi deyja.

– Hlutirnir voru öðruvísi þá, sagði konan annars hugar. Friðsemd átti auðvitað ekkert að eignast barn, svona utan hjónabands. Flestum fannst að eitt væri meira en nóg. Nú, minni drengurinn hélt áfram að veslast upp á meðan sá stærri dafnaði. Og Friðsemd varð örvæntingarfullri með hverjum deginum sem leið. Hún mátti ekki á sér heilli taka, hún vakti allar nætur yfir börnunum og varð stöðugt órólegri. Og svo kom að því að Friðsemd hvarf. Eina nóttina lágu börnin í fleti hennar en Friðsemd var hvergi sjáanleg.

– Hvar var hún? spurði Hannes. Konan yppti öxlum.

– Hún var í burtu heila nótt og heilan dag. Þegar hún kom aftur var sjalið sem hún hafði yfir sér orðið gegnblaut

af brjóstamjólk, því hún hafði verið í burtu frá drengjunum sínum í heilan sólarhring. Konan tók sér málhvöld. Og Friðsemd hélt á bók.

– Bók? spurði Hannes og fálmaði eins og ósjálfrátt eftir bakpokanum sínum.

– Bók, endurtók konan. Og árið 1651 var það ekkert smámál að vinnukona kæmi heim með bók. Og það sem meira er, bókin var greinilega galdrabók.

Hannes tísti.

– Æ, þetta 17. aldar lið var allt með galdra á heilanum, sagði konan og hnussaði. Friðsemd hefði getað komið heim með IKEA-bæklinginn og fólk hefði sennilega haldið að það væri galdrabók. En sagan segir nú samt að þetta hafi verið alvöru galdrabók. Og að Friðsemd hafi stigið niður í undirdjúpin og sótt hana þangað.

– Hvað ætlaði hún að gera við bókina? hvíslaði Hannes.

– Sagan segir að Friðsemd hafi farið niður til heljar til að biðja litla, veikburða drengnum sínum griða, sagði konan hægt. Og að þar hafi hún fengið hræðilegan grip. Bók sem innihélt galdrapul. Færi maður með þuluna var hægt að bjarga einu lífi á kostnað annars, sagði konan með miklum alvörupunga.

– Ha? sagði Hannes.

– Já, sagði konan. Til að bjarga einu lífi varð annað að koma í staðinn. Og ég sagði þér áðan að Skálholt var fullt af niðursetningum. Hér voru gamalmenni, fatlað fólk, alls kyns vesalingar. Örugglega ýmsir sem Friðsemd fannst að væri ekki stórmál að færu aðeins fyrr á vit skapara síns en

Bók! Ætli þetta sé galdrabókin hans Guðvarðar?

Kaflaheitið er áletrunin
á legsteininum!

áætlunin var. Ekki ef það gat bjargað drengnum hennar. Honum, sem átti allt lífið fram undan.

Hannes kreppti hnefana. Það var hrikalegt að hugsa þannig.

En svo mundi hann eftir því þegar kisan hennar Álfrúnar eignaðist kettlinga, fyrir mörgum árum. Áður en mamma hafði farið með kisuna og alla kettlingana í Kattholt og skilið þau þar eftir. Hannes mundi hvað kettlingarnir voru ótrúlega litlir þegar þeir kúrdú í hendinni á honum. Hann mundi að þeir titruðu um leið og þeir önduðu. Allur líkaminn passaði í lófann á honum.

Hann hugsaði um það hvernig það væri að horfa á lítið barn sem væri þannig.

Væru ekki flestir tilbúnir að gera hvað sem er til að bjarga því?

Friðsemd hafði greinilega verið það.

– Og hvað? spurði hann. Hvað gerðist?

– Hel fékk sitt, sagði konan með áhersluþunga. Gamalmennin í Skálholti lifðu öll af þennan dag. Friðsemd hneig hins vegar sjálf niður örend um leið og hún hafði farið með þuluna.

– Örend?

– Steindauð, sagði konan.

Hannes saup hveljur, jafnvel þótt hann hefði alveg vitað að Friðsemd dó þegar hún var bara aðeins eldri en Álfrún var núna. Þó að hann hefði átt að vita að sagan hennar Friðsemdar endaði ekki vel.

– Og barnið? spurði hann.

– Drengurinn óx og dafnaði og varð gæfumaður, þrátt fyrir allt, sagði konan og þurrkaði mold af höndunum á sér á buxnaskálmunum. Hann eignaðist konu og ein átta börn, held ég. Bróðir hans – stóri tvíburinn – drukknaði hins vegar fjórtán ára gamall.

Hannes vissi ekki hvað hann átti að halda.

Það var þá litli tvíburinn – sá sem Friðsemd bjargaði – sem var forfaðir þeirra Guðvarðar. Ef Friðsemd hefði ekki farið með þuluna væri Hannes ekki til.

– Já, það eru ýmsar sögurnar hérna úr sveitinni, sagði konan og horfði yfir kirkjugarðinn. Ég get til dæmis sagt þér söguna af honum Pétri gamla, sem er grafinn hérna í næstu röð, hann ...

– En bókin? greip Hannes fram í fyrir henni. Hvað varð um bókina?

– Bókina? spurði konan. Það er merkilegt að þú skulir spyrja að því. Það er saga til um það líka. Að þegar Friðsemd var öll hafi komið kona á svörtum hesti. Kona sem enginn hafði séð áður, þótt hún væri klædd eins og biskupsfrú, með mikið hár og dökk augu. Og konan gekk inn í bæinn, sótti bókina og gekk út aftur án þess að yrða á neinn. Hvorki hún né bókin sáu aftur.

Hannesi snöggekólnaði.

Hann gat alveg ímyndað sér hvaða kona þetta hafði verið.

Hann stóð upp og kvaddi. Hann þurfti að hugsa og hann gat ekki gert það með þessa kirkjugarðskonu yfir sér.

Er þetta ekki kunnuglegt?

Getur verið að þetta sé satt? Hverjum vildi Guðvarður bjarga? Og tókst það?

Meiri brennisteinslykt? Er að koma annað eldgos? Eða er eitthvað allt annað að koma?

Bókin í bakpokanum hans var alveg örugglega bókin í sögunni. En af hverju hafði Guðvarður átt hana? Ef bókin hafði farið aftur ofan í jörðina árið sextánhundruð og eitt-hvað, þá hefði Guðvarður þurft að sækja hana þangað.

Var það kannski þess vegna sem Guðvarður dó? Hafði hann verið að reyna að bjarga lífi einhvers? Og lífi hvers?

En nú þegar hann var dáiinn var þessi kona komin. Og hún vildi fá bókina sína aftur.

Hannes sveið í hálsinn af öskunni og hann var með höfuðverk. Hann skildi ekkert hvað var í gangi!

Hann opnaði símann sinn aftur og skoðaði allt sem hann hafði safnað um Guðvarð.

Þetta var eins og að reyna að púsla púsluspili þar sem ekkert gekk upp! Hann vildi óska að hann gæti bara hringt í Guðvarð og pín hann til að segja sér satt. Hann varð að fá að vita meira ef þetta átti að ganga upp.

En hann var kominn með einhver svör.

Hann vissi núna hvað bókin gat gert.

Hann tók bókina upp úr umslaginu og handlék hana. Kannski var það ímyndun en það var eins og brennisteins-lyktin í loftinu magnaðist.

Þetta var ótrúlega öflugt tól. Sumt fólk í heiminum mátti bara alls ekki deyja. Hlytu ekki Sameinuðu þjóðirnar eða ríkisstjórnin eða einhver að vilja eiga bókina? Ef einhver mjög mikilvægur væri alveg að fara að deyja, þá þurfti að vera hægt að bjarga honum. Ef einhver snillingur, sem væri til dæmis alveg að fara að gera mikilvæga uppgötvun sem gæti leyst öll vandamálin út af hlýnun jarðar eða

eitthvað svoleiðis, fengi hræðilegan sjúkdóm. Þá væri nú frábært ef einhver sem skipti miklu minna máli gæti bara lesið bókina og dáið til að bjarga snillingnum!

Var ekki klikkun að kveikja í svona bók?

Hún mátti auðvitað alls ekki komast í hendurnar á einhverjum vondum! Hannes skildi það alveg. Það væri hræðilegt ef hún væri notuð til að bjarga lífi einhverra skúrka. Það væri hægt að pína saklaust fólk til að lesa galdurinn, svo það myndi deyja í staðinn fyrir fúlmennið.

En ef bókin væri á góðum og öruggum stað gæti hún á endanum bjargað heiminum!

Alveg eins og hún hafði bjargað Hannesi sjálfum, Guðvarði og öllum ættingjum þeirra. Án bókarinnar hefði ekkert þeirra orðið til.

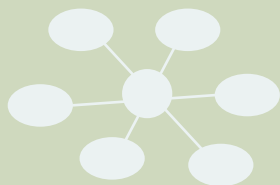
Hannes leit til himins. Loftið var pissugult á litinn.

Æ, þessi eldgos og vesen hlytu að hætta á endanum.

Var það ekki?

Orð í texta:
veðurgnýr
hjartagæska
að gjalda fyrir
eitthvað
kjólföt
flón

YFIRLITSMYND

LESTRARDAGBÓK

BÓKAVÖRÐUR ÚR UNDIRDJÚPUNUM – 14. KAFLI

Megintilgangur: Að nota yfirlitsmynd til að gera samantekt.

FYRIR UPPLESTURINN

- **Umræða:** Hvaða persónur er núna búið að kynna til sögunnar, hvað vitum við um þær og hvernig tengjast þær?

Til að taka efnið saman getur þú varpað yfirlitsmyndinni á bls. 11 upp fyrir nemendur eða dreift henni á þann hátt sem hentar ykkur.

Hannes og mamma hans, sem virðist eiga erfitt og vera á eins konar flóttu.

Pabbi Hannesar og Linda, nýja konan hans; foreldrar Hannesar talast ekki við.

Álfrún og pabbi hennar; þau voru í sömu fjölskyldu í þrjú ár, en sambandið endaði þegar pabbi Álfrúnar las „leynibréf“ frá mömmu Hannesar.

Guðvarður og frænka hans skiptastjórinn; Friðsemd og dularfullu tvíburarnir hennar.

Pabbi Guðvarðar, sem dó sama ár og hann hætti að spila á píanó, og mamma Guðvarðar.

Vonda fólkið, sem virðist koma úr undirheimum.

- Ljúktu umræðunni með því að biðja nemendur um að að taka eftir því í upplestrinum hvort ráðgátan með Guðvarð og bókina leysist.

Í UPPLESTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássútexta í köflum.

AÐ UPPLESTRI LOKNUM

- **Ræðið saman um vísbendingarnar í textanum.**

- **Umræða:** Hvernig lítur ráðgátan um Guðvarð og bókina núna út?
- Fyrirsögn í lestrardagbók: 14. kafli – Bókavörður úr undirdjúpunum
- Skrifaðu „Fjölskyldusaga Guðvarðar“ upp á töflu og biðdu nemendur um að skrifa það hjá sér. Leyfðu nemendunum að velta viðfangsefninu fyrir sér og gera síðan eigin hugarkort yfir það sem þeir vita um fjölskyldu Guðvarðar og flókna sögu hennar.
- Leyfðu nemendunum að deila sínum hugleiðingum og ræða þær.
- Gefðu nemendum tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.
- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Hægt er að nota ólíkar aðferðir til að taka saman efni texta. Í síðustu kennslustund fenguð þið að nota tímalínu til að gera samantektina. Nú hafið þið fengið að prófa að gera samantekt með hugarkorti.

BÓKAVÖRÐUR ÚR UNDIRDJÚPUNUM

Stór elding klauf himininn í tvennt þegar henni sló niður í kirkjuturninn rétt hjá Hannesi.

Hannes hrökk í kút og klemmdi aftur augun.

Hann fann að eitthvað hafði gerst áður en hann opnaði þau aftur.

Þess vegna var hann ekkert hissa að sjá konuna augliti til auglitis við sig. Ekki kirkjugarðskonuna í moldugu buxunum. Heldur hina. Þessa fallegu. Þessa sem átti langa hnífinn.

– Láttu mig fá bókina, Hannes, sagði hún hátt.

– Nei! kallaði Hannes yfir **veðurgnýinn**. Það brann eldur í kirkjuturninum.

– Þú átt ekki þessa bók, kallaði konan á móti. Ég á þessa bók. Og ég lána hana ekki nema ég fái eitthvað í staðinn.

Hannes kyngdi.

– Hvað meinarðu með því? spurði hann.

– Ég meina að Friðsemd þurfti að borga fyrir að fá að fara með bókina upp úr djúpunum. Hún fékk hana en varð að borga með **hjarthagæsku** sinni. Og svo þurfti hún auðvitað líka **að gjalda fyrir** að nota hana. En það er annað mál.

Svo hló hún.

– En af hverju vildi Guðvarður fá bókina? Hverjum vildi hann bjarga? **Og hvað þurfti hann að borga?** kallaði Hannes.

Þetta kaflaheiti gefur
ansi sterkar vísbend-
ingar um hvað gerist í
þessum kafla ...

Hvaða gjald greiddi
Guðvarður eiginlega
fyrir að nota bókina?

Hvað gæti það verið?

– Veistu ekkert um hann Guðvarð vin þinn? spurði konan sem hafði tekið nokkur skref í átt að Hannesi. Dettur þér ekkert í hug sem Guðvarður átti einu sinni en virtist svo glata?

Hannes hrökk undan henni og kreppti hendurnar um handritið. Við hreyfinguna féll síminn hans úr höndunum á honum og niður á stéttina. Af skjánum brosti Guðvarður í kjólfötunum uppi á sviðinu.

– Ertu að tala um ...? En það er svo langt síðan! hrökk upp úr Hannesi.

– Já, það er langt síðan Guðvarður fékk hjá mér bókina, sagði konan. Og hann notaði hana bara einu sinni. Það kom mér á óvart að hann gripi aldrei til hennar aftur. Að honum þætti í lagi að geyma hana bara í sokkaskúffunni í öll þessi ár, á meðan gott fólk allt í kring um hann dó án þess að hann reyndi að bjarga því. Hún hikaði svolítið. Nei, sagði hún svo. Það kom mér kannski ekki mikið á óvart. Það eru ekki allir sem hafa geð í sér til að nota bókina. Eða kjark.

– Hvað meinarðu? spurði Hannes aftur. Ef Guðvarður hefði notað bókina hefði hann dáið!

– Ó, hann Guðvarður hélt einmitt líka að hún virkaði þannig, sagði konan og flissaði. Þess vegna var hann alveg tilbúinn að gefa frá sér tónlistargáfuna til að fá hana að láni þegar hann kom til mín. Hvaða máli skipti það að hann gæti aldrei aftur spilað á hljóðfærið, úr því hann var hvort sem er að ganga í dauðann? En bókin virkar ekki þannig, Hannes litli. Bókin velur sjálf hvaða líf hún tekur í staðinn fyrir lífið sem er framlengt. Það getur verið líf þess sem

les galdurinn – en það getur líka verið líf einhvers annars. Svo þegar flónið hann Guðvarður las galdurinn yfir rúmi dauðveikrar móður sinnar, tilbúinn að deyja í hennar stað, þá kom dauðinn ekki. Ekki til hans.

– Pabbi hans, hvíslaði Hannes. Pabbi hans dó sama ár og Guðvarður hætti að spila.

Konan brosti.

Aumingja Guðvarður! Að þurfa að lifa með því öll þessi ár að hafa lesið galdur sem fórnaði lífi pabba hans. Líf fullt af sektarkennd– og hann gat ekki einu sinni spilað á píanóið. Það var hrikalegt.

Og þegar Guðvarður dó sjálfur var bara eitt sem honum fannst skipta máli.

Að bókin yrði eyðilögð.

Guðvarður var búinn að hugsa málið í meira en hálfa öld og honum fannst að það væri það eina rétta í stöðunni. Hann gat ekki eyðilagt hana sjálfur. Kannski fannst honum tilhugsunin óbærileg, úr því að hann vissi hvað bókin var öflug. Kannski gat hann ekki afborið að láta eitthvað frá sér sem hann hafði borgað fyrir svona dýru verði.

En hann vildi að bókin yrði eyðilögð. Þess vegna hafði hann beðið Hannes um að gera það. Því hann hélt að það hlyti að vera auðveldara að farga bókinni ef maður vissi ekki hvers hún var megnug.

Þess vegna hafði hann ekkert útskýrt.

Guðvarði fannst, þegar hann var orðinn gamall maður, að Hannes yrði að koma í veg fyrir að einhverjir fleiri gætu notað bókina.

VÍSBENDING:

Hér er svarið komið!

Þess vegna fól hann Hannesi verkefnið.

– Og nú er Guðvarður loksins dáinn líka, sagði konan. Og ég er komin að sækja bókina mína. Sem ég ætla að geyma hjá mér þangað til einhver kemur aftur til mín. Tilbúinn að semja við mig til að bjarga lífi. Og ég held, Hannes litli, að ég ætli að taka þig með mér líka. Fyrst þú ert búinn að vera svona erfiður við okkur er engin ástæða til að aðskilja þig og þessa bók. Þið komið bara bæði með mér.

Hannes vafði bókina þéttar að sér.

Önnur elding leiftraði á himninum og þruman drundi um leið. Veðrið var beint fyrir ofan þau. Um leið og Hannes opnaði augun eftir blossann sá hann að nú var hann umkringdur.

Konan gekk nær. Það var eins og rigningin snerti hana ekki, hárið var alveg þurrt þó að rigningin læki niður hálsinn á Hannesi.

Hann leit á bókina sem var enn í höndum hans.

Bókin var líka þurr.

Fólkið – eða púkarnir – sem voru allt í kring um hann nálgudust um leið og konan kom nær.

Hannes vafði bókinni þétt að sér og klemmdi aftur augun. Hann fann langa fingur læsast um upphandleggina, grípa um ökkjana og þrengja að hálsinum. Rigningin buldi á andlitinu á honum.

Hann hugsaði um mömmu sína. Hvernig þeim pabba myndi líða þegar kæmi í ljós að Hannes væri horfinn.

Þau myndu aldrei fá nein svör við því hvað hefði orðið um hann. Hann hefði bara gufað upp.

Hann fann að klærnar sem héldu honum voru farnar að grafast inn í holdið. Eitthvað togaði fast í bókina og enn aðrar hendur spenntu upp á honum fingurna.

Aftur leiftraði elding. Hannes opnaði augun þegar hann heyrði hátt org.

Í ljósblossanum stóð eitthvað rautt.

Eitthvað rautt sem var með hárið rakað í hliðunum og þó Hannes sæi það ekki vissi hann að þetta eitthvað var með blágrænt naglalakk.

Og þetta eitthvað kallaði hátt:

– Sleppið litla bróður mínum!

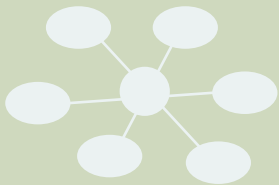
Hvað segir þetta um
Álfrúnu og tilfinningar
hennar til Hannesar?

Orð í texta:

að vera
í einum hnapp

YFIRLITSMYND

SKÁLHOLTSBARDAGI – 15. KAFLI

Megintilgangur: Að spyrja spurninga úr textanum.

FYRIR UPPLÆSTURINN

- Flettdu til baka og lestu aftur lýsinguna á því þegar Álfrún snýr aftur til að bjarga Hannesi:
- „Í ljósblossanum stóð eitthvað rautt. Eitthvað rautt sem var með hárið rakað í hliðunum og þó Hannes sæi það ekki vissi hann að þetta eitthvað var með blágrænt naglalakk.

Og þetta eitthvað kallaði hátt:

– Sleppið litla bróður mínum!“

- Ræddu um „eitthvað rautt“. Af hverju er Álfrún rauð og hvað gæti það þýtt fyrir næstu skref í sögunni?

Hún er klædd í björgunarsveitargallann líklega er hún ekki ein heldur með fleiri félögum.

Ræddu um atburði síðasta kafla og hvað gæti hugsanlega gerst í kaflanum „Skálholtsbardagi“.

Í síðasta kafla fengum við að vita alla söguna um bókina og undirheima-konuna – og við fengum líka að vita hvers vegna líf Guðvarðar þróaðist eins og það gerði. Hann sótti bókina til að bjarga móður sinni, en bókin valdi frekar að taka líf föður hans. Þetta gat Guðvarður aldrei fyrirgefið sér og þess vegna hætti hann alfarið að spila á píanóið. Í kaflanum kemur líka fram að konan ætlar að taka Hannes með sér niður í undirheima – hann er sem sagt í stórhættu!

- Skoðið yfirlitsmyndina og ræðið um aðferðina Að spyrja spurninga.
- Útskýrðu að í þessum kafla munir þú gera reglulega hlé á lestrinum til að spyrja textann spurninga. Þegar þú gerir hlé er nemendum frjálst að setja fram eigin spurningar, aðrar en þínar.

Í UPPLÆSTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spyrðu spurninga – sjá spássíutexta í köflum.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

- **Umræða:** Þessi kafla er frekar stuttur en viðburðaríkur þar sem björgunarsveitarkrakkarnir berjast við undarlegar svartar verur – og hafa betur – á meðan konan stendur afsíðis og hverfur í lokin. Höfundur lýsir þessu svona: „Þetta var bardagi, alveg brjálaður, eins og eitthvað úr bíómynd.“

Ræddu við bekkinn á þessum forsendum: Eru bíómyndabardagar mjög raunverulegir? Hafið þið lent í slag og fundið hvað bara eitt högg er sárt og getur gert mann ringlaðan og hræddan?

- **Umræða:** Kaflinn endar á því sem á ensku er kallað „cliffhanger“, en þar eru lesendur skildir eftir í hvínandi óvissu um hvað gerist næst. Þetta er sérlega áhugavert í t.d. sjónvarpsþáttum sem sýndir eru einu sinni í viku, eða í

framhaldssögum í tímaritum. Hvaða áhrif hefur þetta á ykkur?]

- Fyrirsögn í lestrardagbók: **15. kafli – Skálholtsbardagi**
 - Skrifaðu „Spurningar úr kaflanum Skálholtsbardagi“ upp á töflu og biddu nemendur um að skrifa það hjá sér.
 - Leyfðu nemendunum að finna upp á spurningum til textans í næsta kafla og skrifa þær hjá sér, t.d. Hvert gæti konan hafa horfið – hvað hefur hún í hyggju? Hvaða undarlegu atburðir eiga sér stað í lok kaflans. „Það var greinilega eitthvað að.“ Hvað gæti verið að? Hvað er það versta sem gæti gerst?
 - Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?
- Rifjaðu upp hvernig þið fóruð að því áður að spyrja textann spurninga til að skilja hann betur.

Álfrún sneri aftur!
Var reiðikastið hennar
í alvöru ... og svo skipti
hún um skoðun? Eða
var þetta brella hjá
henni? Vegna þess að
hún vissi að Hannes
myndi aldrei samþykkja
að biðja um aðstoð frá
öðrum?

Þetta kaflaheiti er líka
mjög „bókmenntalegt“
og hljómar eins og eitt-
hvað upp úr Íslendinga-
sögunum.

Hér æsast leikar svo
um munar. Takið eftir
því hvernig frásögnin
verður hraðari.

SKÁLHOLTSBARDAGI

Álfrún var ekki ein. Út úr bílum fyrir aftan hana spruttu tuttugu úlpuklæddir björgunarsveitarmenn. Sumir þeirra sveifluðu ísöxum yfir höfði sér, aðrir voru með hunda og einn virtist halda á stóru slökkvitæki. Þau ráku upp stríðs-öskur og komu hlaupandi í átt að Hannesi.

Hann fann takið á handleggnum á sér linast. Nokkrar hendur slepptu honum til að snúa sér að björgunarsveitarfólkinu.

Fyrst hélt Hannes að björgunarsveitarfólkið myndi koma og ræða alvarlega við viðstadda. Björgunarsveitarfólk virtist yfirleitt frekar yfirvegað, svona þegar það var að selja jólatré eða elta trampólín.

En sjálfsagt litu þetta ekki út fyrir að vera aðstæður þar sem maður þurfti að vera rólegur. Sjálfsagt leit þetta út eins og aðstæður þar sem maður þurfti að vera svolítið brjáláður, því Hannes lá þarna á jörðinni, gjörsamlega umkringdur einhverjum hræðilegum verum.

Eitthvað svart stökk beint á björgunarsveitarstelpuna með ísöxina. Hinir í björgunarsveitinni ráku upp öskur og hlupu til að hjálpa henni.

Svo byrjaði bardaginn.

Þetta voru nefnilega ekki slagsmál. Þetta var bardagi, alveg brjáláður, eins og eitthvað úr bíómynd. Hannes sparkaði fast í eitthvað svart sem hékk á fætinum á honum og hann henti sér yfir bókina, svo enginn gæti náð á henni taki.

Hann var ekki góður í því að berjast. Hann spilaði stundum fótbolta en hann var oftast bara inni að æfa sig á píanóið. Sumir skólafélagar hans voru að æfa taekwondo eða eitthvað svoleiðis – en Hannes kunni ekkert slíkt. Það eina sem hann þurfti að gera núna var að passa bókina. Það var það eina í veröldinni sem skipti máli.

– Komdu, stubbur, hrópaði tröllvaxinn björgunarsveitargæi og henti Hannesi hálfpartinn aftur inn í kirkjugarðinn og frá mesta hamaganginum. Hannes lét ekki segja sér það tvisvar – hann forðaði sér.

Hann hjúfraði sig niður á bak við legstein Friðsemdar og hugsaði um það sem stóð á honum.

Hel myndi ekki fá sitt í dag. Hel myndi ekki fá þessa bók.

Björgunarsveitarfólkið var ótrúlegt. Það barðist og slóst og öskraði – þótt enginn virtist alveg vita við hvern var verið að slást. Það var erfitt að koma auga á þetta svarta – það eina sem Hannes sá vel var konan í fína kjólnum. Núna stóð hún fyrir utan hópinn, uppi á hól í kannski hálfu kílómetra fjarlægð. Hún fylgdist með. Hannes gat ekki séð hvernig hún var á svipinn en hann óttaðist að hún væri að horfa á hann.

Hann vogaði sér að kíkja yfir legsteininn á slagsmálin.

Það sem hann sá kom á óvart.

Björgunarsveitin var að ... vinna.

Það voru miklu færri svartir skuggar en áðan. Það var greinilega ekkert sem gat staðið í vegi fyrir íslenskri björgunarsveit! Hann reyndi að koma auga á Álfrúnu en sá hana ekki. Hann sá hins vegar rauðklædda veru tæma úr heilu

Gefa myndirnar
einhverjar vísbendingar
um hvers vegna úlpan
er rifin og tætt?

Þetta er mjög spenn-
andi! Allar verurnar eru
horfnar, allt virðist á
réttri leið, en samt er
eitthvað mikið að ...

slökkvitæki beint framan í svona svart fyrirbæri sem bein-
línis lak niður í jörðina og hvarf.

Hann leit aftur í átt að hólnum.

Konan í fína kjólnum var horfin.

Björgunarsveitarfólkið var fljótt að ganga frá svörtu ver-
unum sem eftir voru. Að endingu voru þær allar horfnar.
Hannes stóð varlega upp.

– Takk, sagði hann við stóran strák sem stóð nálægt
honum. Rauða björgunarsveitarúlpan hans var öll rifin.

Strákurinn svaraði ekki. Hann var ringlaður á svipinn
eins og hann væri að vakna og væri ekki alveg viss hvar
hann var staddur.

Hannes sá að hann horfði á eitthvað nálægt kirkjunni.

Þar voru margir úlpuklæddir í einum hnapp. Fólkið stóð
í kringum eitthvað.

Hannes og strákurinn sneru sér báðir í áttina að þessari
samkomu og flýttu sér þangað.

Það var greinilega eitthvað að.

ÞYRLAN – 16. KAFLI

Megintilgangur: Að túlka textann út frá eigin reynslu og innri myndum.

FYRIR UPPLÆSTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.
- Taktu saman atburði síðasta kafla.
Í síðasta kafla skall á rosalegur lokabardagi á milli björgunarsveitakrakkanna og svörtu veranna, sem virðast hafa verið einhvers konar illir andar eða draugar. Björgunarsveitin hafði á endanum betur, en konan er horfin og undir lok kaflans er eitthvað hræðilegt á seyði.
- Biddu nemendur um að fletta upp á 15. kafla í lestrardagbókinni og lesa eigin spurningar hvert fyrir annað, áður en upplestur á næsta kafla hefst.

Orð í texta:
að skima

Í UPPLÆSTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássiútexta í köflum.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

Gefðu nemendum tíma til að ræða hvort kaflinn hafi svarað einhverjum spurningum þeirra.

- **Umræða:** Svaraði þessi kafla spurningum ykkar, t.d. um það hvað gerðist hræðilegt í lok síðasta kafla?
- **Umræða:** Í þessum kafla fer fram mikil innri barátta Hannesar. Hann áttar sig á því að Álfrúnu þykir mjög vænt um hann – annars hefði hún ekki komið, kallað á vini sína til hjálpar og nánast fórnað lífi sínu fyrir hann. Hann finnur líka að hann er næstum tilbúinn að fórna hinum krökkunum, sem eru „aukaleikarar“, fyrir Álfrúnu. En á endanum getur hann ekki tekið sér vald yfir lífi og dauða.
- Fyrirsögn í lestrardagbók: **16. kafla – Þyrlan**
- **Spurning:** Hvers vegna á Hannes svona erfitt með að biðja aðra um að hjálpa sér?
- Vísbendingin liggur í þessari tilvitnun, sem þú getur rætt við bekkinn:
 - „Honum fannst óþægilegt að biðja fólk um hjálp. Sérstaklega ókunnuga. Hann var vanur að standa á eigin fótum. Vilja ekki skulda neinum neitt. Það sagði mamma að væri mikilvægast af öllu.“
- Hvers vegna er mamma Hannesar svona hrædd við annað fólk? Og eru þetta góð skilaboð frá henni – á maður aldrei að treysta öðrum og reyna alltaf að gera allt sjálfur?
- Vísbendingin liggur í þessari tilvitnun, sem þú getur rætt við bekkinn:
 - „Honum fannst óþægilegt að biðja fólk um hjálp. Sérstaklega ókunnuga. Hann var vanur að standa á eigin fótum. Vilja ekki skulda neinum neitt. Það sagði mamma að væri mikilvægast af öllu.“

LESTRARDAGBÓK

- Hvers vegna er mamma Hannesar svona hrædd við annað fólk? Og eru þetta góð skilaboð frá henni – á maður aldrei að treysta öðrum og reyna alltaf að gera allt sjálfur?
- Skrifaðu spurningarnar upp á töflu og biddu nemendur um að skrifa þær hjá sér. Biddu nemendurna um að ímynda sér hvers vegna Hannes getur allt í einu lesið lettrið í bókinni, sem áður var honum óskiljanlegt.
- Kannski þarf sá sem les textann að vera fullur örvæntingar og standa frammi fyrir raunverulegri hættu til að geta skilið hann?
- Gefðu nemendum færi á að velta spurningunum fyrir sér og skrifa hugleiðingar sínar í lestrardagbókina.
Leggðu áherslu á að engin svör séu rétt eða röng.
Gott er að byrja svona: **Ég held að ... vegna þess að ...**
- Leyfðu nemendum að deila sínum hugleiðingum og ræða þær.
- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?
Útskýrðu að höfundurinn nýtir sér getu lesandans til að draga ályktanir út frá eigin reynslu og innri myndum til að ýta undir upplifun og spennu í textanum.

ÞYRLAN

Hannes fann að hnén á honum titruðu. Það var eins og þau virkuðu ekki almennilega lengur. Hann gat gengið en hann fann ekkert fyrir fótunum á sér, það var eins og hann titraði og í hverju skrefi var hann óviss um það hvort fæturnir myndu halda áfram að bera hann.

Hann skimaði en kom ekki auga á Álfrúnu.

Það var enn þá mígandi rigning og bókin í fanginu á honum gaf frá sér þunga, vonða lykt. Eins og eitthvað gamalt og myglað sem gat gert fólk veikt.

Hvar var Álfrún? Hann sá hana ekki í hópnum sem þeir stóri gaurinn nálgudust.

Björgunarsveitarkrakkarnir stóðu þétt í kringum eitt-hvað. Þau töluðu hátt og hreyfðu sig hratt. Einn í hópnum var að sækja eitthvað í björgunarsveitarjeppann. Annar talaði í símann.

Hannes heyrði þetta allt saman óskýrt.

Hann var bara enn að leita að Álfrúnu. Hann þurfti að segja takk. Af því hún hafði komið aftur.

Þrátt fyrir allt hafði hún komið aftur. Þótt hann hefði verið algjör asni. Hún bjargaði honum.

Hann þurfti bæði að segja takk og fyrirgefðu.

Svo kom hann auga á hana. Hann sá hana þarna þar sem hún lá á jörðinni.

Það var ótrúlega mikið blóð.

Andlitið á henni var svo fölt að það var eiginlega grátt.

Þetta er svakaleg lýsing.
Er þetta örugglega
barnabók?

Það var enginn litur á vörunum á henni. Þær voru alveg gráar. Hannes hafði aldrei séð gráar varir áður. Hann vissi ekki að varir gætu verið gráar.

Ein stelpa úr hópnum hélt björgunarsveitarpeysu þétt upp að hálsinum á Álfrúnu.

– Ég þarf aðra peysu, kallaði stelpan. Það er búið að blæða í gegnum þessa.

Einhver henti í hana peysu og sagði um leið: – Settu þessa ofan á hina. Og haltu áfram að þrýsta á sárið. Eins fast og þú getur án þess að kæfa hana. Þessi kvikindi tættu hálsinn á henni alveg í sundur.

Tættu hálsinn á henni í sundur?

Hannes færðist enn þá nær henni.

– Álfrún, hvíslaði hann.

Það var útilokað að hún gæti heyrt í honum. Það var allt fullt af fólki í kringum hana. Fólk að skipuleggja, hugga, hjúkra og redda. Hún gat ekki heyrt í honum.

Hún opnaði samt augun pínulítið.

Og þau Hannes horfðust í augu í smá stund. Áður en hún lokaði þeim aftur.

– Þyrlan kemur, kallaði þessi sem var í símanum. Við þurfum bara að halda henni á lífi þangað til!

Venjulega er ekkert svo mikið mál að passa upp á að einhver deyi ekki. Hannes hafði einu sinni passað hund fyrir vin hans pabba. Kallinn hafði sagt að þetta væri ekkert flókið – ef hundurinn væri enn á lífi þegar pössunin væri búin þá hefði Hannes staðið sig vel.

En núna – ef það þurfti að kalla út áhöfn, gera þyrlu

tilbúna til brottfarar og hún þyrfti að fljúga marga, marga kílómetra áður en hún kæmi – þá var það næstum því óskiljanlega erfitt að ætla að halda Álfrúnu á lífi þangað til þýrlan kæmi.

Hún leit út eins og hún væri komin hálfa leið út úr heiminum.

Hannes kreppti fingurna utan um bókina.

Álfrún hafði komið til baka.

Álfrún kom aftur til að bjarga honum – þrátt fyrir allt sem hann hafði sagt. Þótt þau hefðu ekki talað saman í þrjú ár þá kom hún samt. Og fékk vini sína til að koma líka.

Það var ekki hægt að hún myndi bara deyja. Það var ekki hægt og það var ekki sanngjarnt.

Það varð einhver að vera í heiminum sem var með grænblátt naglalakk og fléttaðan hanakamb.

Hannes gat ekki borðað brauðtertuna í erfidrykkjunni hennar Álfrúnar. Hann bara gat það ekki.

Sérstaklega ekki ef það var honum að kenna.

Hann bakkaði frá björgunarsveitarfólkinu. Hann bakk-aði að stórri þúfu og settist niður.

Hann opnaði bókina.

Stafirnir voru allir óskiljanlegir fyrst þegar hann sá bókina.

Núna var auðvelt að lesa þá.

Hann horfði á björgunarsveitarkrakkana. Þau voru öll bara einhverjir aukaleikarar í þessari sögu. Ekkert þeirra var jafnmikilvægt og Álfrún. Ekkert þeirra.

Og hann var sjálfur auðvitað tilbúinn til að deyja í dag,

Hvers vegna getur hann núna lesið bókina?

Ég held að Hannes sé að hugsa um eitthvað ráða-brugg. Hvað gæti það verið?

í rigningunni og öskufallinu. Þetta vesen allt saman – það var hans klúður. Þetta var hans verkefni. Ef einhver hérna átti að deyja, þá var það hann. Allt í einu núna fann hann að hann var alveg tilbúinn til þess. Fyrir Álfrúnu.

Hann byrjaði að lesa.

Lágt, næstum í hljóði, byrjaði Hannes að lesa bókina. Hann tók ekki eftir neinu í kring um sig. Ekki fyrr en hann heyrði skjáfið í vatnsheldri úlpu. Stóri strákurinn sem hafði staðið með honum áðan var kominn aftur. Hann var farinn úr úlpunni og lagði hana varlega um axlirnar á Hannesi. Hún var enn þá hlý.

Strákurinn sagði ekkert. Hann truflaði Hannes ekki og spurði ekki að neinu. Hann bara lagði úlpuna yfir axlirnar á honum og klappaði honum stuttlega á öxlina. Hannes sá að það var langur skurður eftir kinninni á honum. Eins og hann hefði verið klóraður með beittri kló. Þeir horfðust eitt andartak í augu, Hannes og björgunarsveitargaurinn. Svo gekk strákurinn aftur frá honum, eins og hann vildi leyfa honum að vera í friði.

Hannes hikaði við lesturinn.

Hvað var hann að gera?

Hvað var hann að pæla?

Álfrún Lovísa hafði beðið þetta fólk um hjálp og þau höfðu öll komið. Þau drifu sig í úlpur og flýttu sér af stað bara af því að Álfrún hafði beðið þau um það. Þetta var örugglega ekki formlegt útkall. Álfrún Lovísa hafði ekki hringt í lögguna. Hún hringdi í vini sína í björgunarsveitinni. Og þau komu.

Hvað gerðist hér eiginlega?

Hannes gat ekki bara *drepið* eitthvert þeirra.

Þau voru kannski aukapersónur í hans lífi en þau voru aðalpersónur í einhverjum öðrum sögum.

Þetta var gott fólk.

Hvað var hann að pæla?

Hann horfði á gönguskóna hennar Álfrúnar. Fæturnir á henni hreyfðust ekki.

En hvað ef hún myndi í alvöru deyja? Hvað þá?

Hann vafði úlpunni þéttar að sér og fann tárin sem höfðu aldrei komið þegar Guðvarður dó byrja að streyma niður kinnarnar.

Hann langaði að fara og halda í höndina á Álfrúnu. Hann langaði að segja þessu fólki að hún væri stóra systir hans og þess vegna yrði hann að fá að vera hjá henni. Hann langaði að krjúpa við hliðina á henni og segja henni að það yrði allt í lagi. En hann gat ekki staðið upp. Hann gat ekki farið til hennar.

Svo hann sat bara þarna og grét í rigningunni.

Alveg þangað til hann heyrði drunurnar í þyrlunni.

Hann sat eins og steinrunninn og fylgdist með fólkinu hlaupa út úr þyrlunni, fylgdist með þeim taka við stjórninni af björgunarsveitarkrökkunum og svo hlupu þau eins hratt og þau gátu með Álfrúnu um borð í þyrluna.

Spaðarnir höfðu aldrei hætt að snúast.

Þessi hraði merkti bara eitt. Álfrún var á lífi.

Hún var enn á lífi og það voru læknað í þyrlunni. Hannes gat ekki beðið um meira.

Hannes er á milli steins og sleggju ... þetta eru stórar siðferðislegar spurningar!

Hannes er greinilega undir miklum áhrifum frá lífsspeki móður sinnar, enda engin furða. En kannski er hann núna að skilja að ekki allt sem mamma hans segir er endilega rétt. Hann er að þroskast og öðlast eigin sjálfsvitund.

Þegar þyrlan var farin nálguðust lögreglubílar, Hannesi leið eins og hann væri að vakna eftir vondan draum.

Lögreglan myndi spyrja spurninga. Það var augljóst að hann var ekki einn af björgunarsveitarkrökkunum, hann var lang yngstur í hópnum. Og lögreglan myndi vilja vita hvað hafði gerst hérna og krakkarnir áttu eftir að segja frá því að Álfrún hefði beðið þau að koma. Til að hjálpa bróður sínum.

Hann fattaði að flugvélin hans hlaut að eiga að lenda bráðum í Svíþjóð. Eða var hún kannski lent? Var frænka hans kannski búin að sjá að það var enginn Hannes um borð í vélinni? Var hún búin að hringja í pabba hans, sem var búin að hringja í mömmu hans, sem hélt að Hannes væri búinn að vera í Svíþjóð síðan í gær?

Hannes horfði aftur á bókina.

Það var komið kvöld og eftir örfáa klukkutíma yrði kominn 21. júní – sumarsólstöður. Afmælið hans.

Hann gat ekki talað við lögregluna núna.

Hannes varð að fara og standa við loforð.

Honum fannst óþægilegt að biðja fólk um hjálp. Sérstaklega ókunnuga. Hann var vanur að standa á eigin fótum. Vilja ekki skulda neinum neitt. Það sagði mamma að væri mikilvægast af öllu.

En það voru svo margir búnir að hjálpa Hannesi í dag.

Álfrún var á flugi einhvers staðar hátt yfir landinu og varirnar á henni voru gráar.

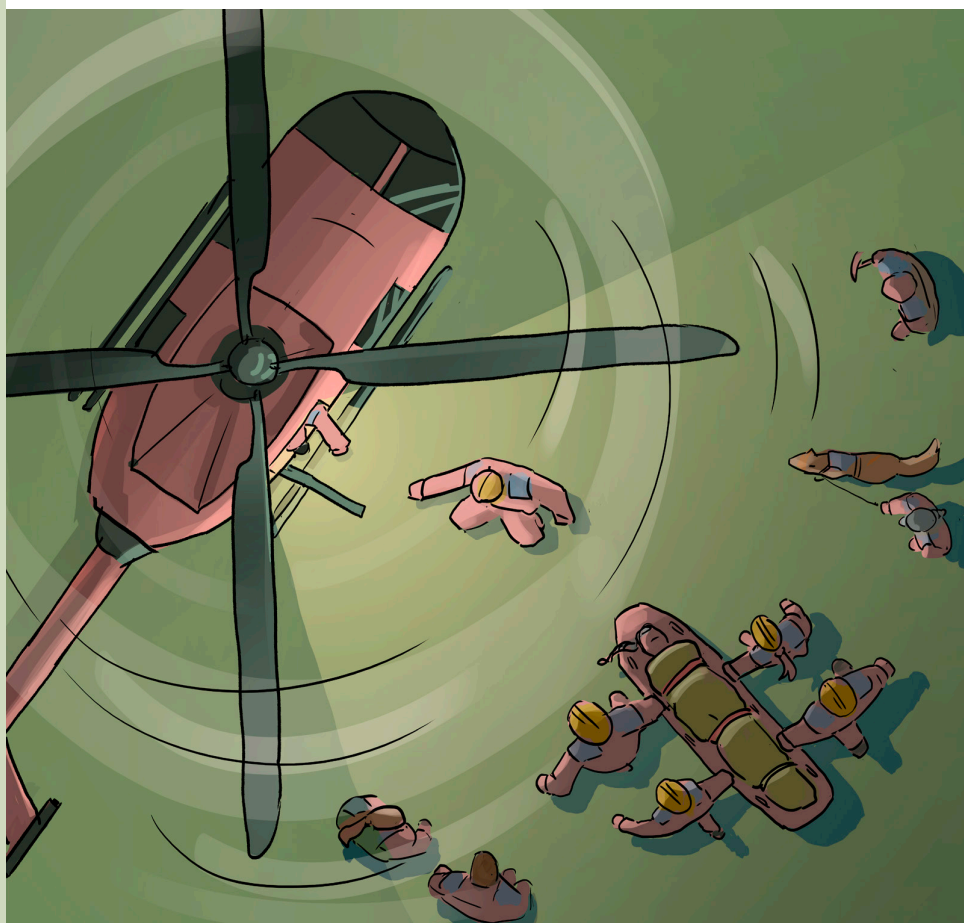
Hann gat ekki gefist upp núna. Hann mátti ekki láta vondu konuna fá bókina svo að einhver annar bjáni gæti

stigið niður í undirdjúpin eftir fjögur hundruð ár og afhent það dýrmætasta sem hann átti í skiptum fyrir hana.

Þessi bók varð að hverfa.

Annars hefði allt þetta vesen verið til einskis. Annars var Álfrún í lífshættu út af engu.

– Afsakaðu, sagði Hannes við strákinn sem hafði lánað honum úlpuna. Takk fyrir alla hjálpina í dag. Þið björguðuð lífi mínu. En ég þarf að biðja þig um annan mjög stóran greiða.

Orð í texta:
setja eitthvað
úr skorðum

SÓNATA AÐ LEIÐARLOKUM – 17. KAFLI

Megintilgangur: Að skoða hvernig höfundurinn lætur bókina enda og skrifa sameiginlega samantekt.

FYRIR UPPLÆSTURINN

- Farðu yfir orð og orðasambönd sem gætu reynst flókin – sjá merkt orð í textanum.

Sýndu nemendum yfirlitsmyndina og farðu aftur yfir aðferðina: Að sjá fyrir sér/að gera sér í hugarlund.

Biddu nemendur um að lesa eigin hugleiðingar um bardagann í 16. kafla.

Lestu aftur neðangreinda efnisgrein úr síðasta kafla og biddu nemendur um að loka augunum og sjá fyrir sér innri myndir af atburðunum.

„Það var enginn litur á vörunum á henni. Þær voru alveg gráar. Hannes hafði aldrei séð gráar varir áður. Hann vissi ekki að varir gætu verið gráar.

Ein stelpa úr hópnum hélt björgunarsveitarpeysu þétt upp að hálsinum á Álfrúnu.

– Ég þarf aðra peysu, kallaði stelpan. Það er búið að blæða í gegnum þessa.

Einhver henti í hana peysu og sagði um leið:

– Settu þessa ofan á hina. Og haltu áfram að þrýsta á sárið. Eins fast og þú getur án þess að kæfa hana. Þessi kvikindi tættu hálsinn á henni alveg í sundur.

Tættu hálsinn á henni í sundur?“

- Fyrirsögn í lestrardagbók: **17. kafla – Sónata að leiðarlokum**
- Myndaverkefni, leiðbeiningar: Hvaða myndrænu atriði er að finna í kaflanum, fyrir utan Álfrúnu blóðuga með gráar varir? Þyrland fljúga í burtu? Björgunarsveitarstrákurinn sem leggur úlpu yfir axlir Hannesar?
- Gefðu nemendum tíma til að teikna sínar innri myndir í lestrardagbókina.
- Leyfðu nemendum að sýna hvoru öðru sínar myndir, bera þær saman og ræða þær.
- **Umræða:** Hvernig haldið þið að bókina muni enda?

Í UPPLÆSTRINUM

- Hugsaðu upphátt eða spurðu spurninga – sjá spássúttexta í köflum.

AÐ UPPLÆSTRI LOKNUM

- **Umræða:** Hvers vegna haldið þið að höfundurinn hafi látið bókina enda með þessum hætti? Hvaða áhrif hefur það á okkur sem lesendur að á milli síðasta og næstsíðasta kafla er gat í frásögninni? Allt í einu er Hannes mættur til Stokkhólms til að taka þátt í keppninni.

Hefðir þú látið bókina enda svona? Skiptir þig máli að fá ekki að vita hvort Hannes vann keppnina eða ekki?

Skrifaðu tímalínu upp á töflu.

Leiddu umræðu um mikilvæga atburði í bókinni og skrifaðu þá í rétttri tíma-röð inn á tímalínuna, sjá tillögu á bls. 170. Athugaðu að notkun tímalínunnar er tillaga þar sem dregin er athygli að meginatburðarásinni, s.s. hvað varð til þess að Hannes fékk Álfrúnu til að hjálpa sér. Hugsanlega beinist ykkar umræða að öðrum hliðaratburðum, til dæmis tengslum Hannesar við mömmu sína eða því hvað hrjáir hana.

Spurningar sem styðja við umræðuna:

Hverjar eru aðalpersónur bókarinnar?

Í hvaða umhverfi og aðstæðum gerist bókin?

Hvert er meginvandamálið sem fjallað er um?

Hvaða aðrar hindranir verða á vegi aðalpersónanna?

Hvernig eru vandamálin leyst?

Hvernig endar bókin?

Hver er meginboðskapur bókarinnar?

Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Umræða: Hver er hægt að segja að boðskapur bókarinnar sé?

Höfundur bókarinnar lætur vandamálin leysast í lokin. Allt bendir til þess að Hannes og Álfrún verði vinir eftir þetta ævintýri. Bókin endar því vel – þótt við fáum ekki að vita hvort Hannes vann keppnina – og hún inniheldur boðskap sem væri til dæmis hægt að orða svona:

„Það er bæði flókið að tilheyra fjölskyldu og stjúp-fjölskyldu – sérstaklega þegar leyndarmál og samskiptaleysi ráða ríkjum.“

„Það er mikilvægt að treysta öðru fólki og biðja um hjálp þegar maður þarf á henni að halda.“

Hvað þýðir þetta
kaflaheiti?

Takið eftir því að frá-
sögnin er búin að taka
risastórt stökk. Allt í
einu er Hannes staddur
uppi á sviði í Svíþjóð
– í kaflanum á undan
var hann á leiðinni að
brenna bókina.

Höfundurinn lætur
okkur lesendur um að
geta í eyðurnar; að
sjá fyrir okkur hvernig
honum gekk að eyði-
leggja bókina.

Hvað finnst ykkur um
það?

SÓNATA AÐ LEIÐARLOKUM

Hannes dró djúpt andann og lokaði augunum.

Það var lykt af blómum í loftinu. Þau minntu hann á lyktina í kirkjunni þegar Guðvarður var jarðaður. Eða nei, þau minntu hann ekki bara á það. Þau minntu líka á lyktina af rósunum sem hann hafði keypt handa mömmu sinni á mæðradaginn í fyrra. Þau minntu líka á lyktina sem var í garðinum heima hjá frænku hans í Uppsölum. Þau minntu á lyktina á sjúkrastofu og þau minntu á lyktina af ilmvatni.

Blómailmurinn kæfði minninguna um lyktina af sviðnu bókfelli, sem hafði logað glatt í morgunsólinni á Snæfellsnesi daginn áður.

Hannes fann fingurna bærast í kunnuglegum hreyfingum þar sem þeir lágu í kjöltu hans. Það voru blóm allt í kringum sviðið og það var góð lykt af þeim.

Þegar Hannes hafði komið inn í búningsherbergið hafði heyrst tónlist af sviðinu en nú var hún þögnuð og ómur af lófataki heyrðist innan úr salnum.

Sænski maðurinn sem hafði fylgt honum inn í búningsherbergið, hann Jörgen, gaf honum merki. Það var komið að Hannesi.

Hann stóð upp og gekk eins og í leiðslu inn á sviðið.

Hann sá ekkert.

Pabbi hans var kannski þarna úti í salnum. Jú, hann var það sennilega en Hannes sá hann ekki. Hann gat varla greint dómaraborðið. Það voru samt einhverjir í salnum,

Því hann heyrði núna að allir voru að klappa. Klappa fyrir honum.

Hannes staðnæmdist á miðju sviðinu eins og Jörgen hafði sagt honum að gera.

Hann pírdi augun á móti ljósinu.

– Välkommen! var sagt fyrir aftan kastarana.

– Takk fyrir, svaraði Hannes á ensku. Takk fyrir að leyfa mér að vera síðastur.

Hann fann hjartað berjast í brjóstinu á sér og fingurnir voru sveittir.

Vonandi ekki svo sveittir að þeir myndu renna á nótnaborðinu.

– Það var nú bara sjálfsagt, í ljósi aðstæðna, sagði röddin fyrir aftan ljósin. **Og svo voru nú líka fleiri en þú seinir,** þetta er allt dálítið á eftir áætlun hjá okkur.

Já, það var svo sannarlega allt á eftir áætlun. Ekki bara á Evrópumóti ungra tónsnillinga, heldur eiginlega um allan heim.

Flestir keppendurnir höfðu komið seint þar sem það voru miklar raskanir á flugsamgöngum síðustu daga vegna eldgossins á Íslandi.

Það hafði sett allt úr skorðum.

Jörgen hafði trúað Hannesi fyrir því að það hefði þurft að kalla inn jógakennara frá allri Suður-Svíþjóð til að aðstoða ungu tónsnillingana við að takast á við stressið sem þessu fylgdi. Allir keppendurnir höfðu komist úr jafnvægi við þessa óheppilegu byrjun á keppni sem þeir höfðu allir stefnt á síðan þeir voru bara pínulitlir tónlistarnemendur.

Af hverju voru fleiri keppendur seinir? Hvað gæti hafa orðið til þess?

Hannes svarar „já“. Eftir allt sem á undan hefur gengið lítur hann núna á Álfrúnu sem systur sína ... jafnvel þótt séu bara fyrrverandi stjúp-systkini.

Hann hikaði áður en hann svarar, sem bendir til þess að hann sé að hugsa málið. „Er hún systir mín? Já, hún er systir mín.“

Allir voru búnir að æfa sig og æfa sig og æfa sig til þess að allt yrði örugglega fullkomið – og svo gerðist eitthvað sem setti allt úr skorðum.

Hannes hafði næstum því farið að hlæja. Fannst þeim þetta stressandi? Í alvöru?

En svo ákvað hann að hlæja ekki. Undir venjulegum kringumstæðum hefði hann örugglega fengið útbrot af angist við það að mæta of seint í þessa keppni. Það var ekki hinum krökkunum að kenna að þeir höfðu aldrei séð undirheimana opnast og myrkrið teygja sig á móti þeim.

– Er systir þín orðin hressari? spurði annar dómari út úr myrkrinu. Við heyrðum að það hefði orðið eitthvert slys í fjölskyldunni.

Hannes hikaði.

– Já, sagði hann svo. Hún er að minnsta kosti vöknuð. Þetta verður vonandi allt í lagi. Hann fann neglurnar grafast inn í lófana. Ég er spenntur að komast aftur heim að hitta hana.

– Einmitt, sagði dómariinn og Hannesi fannst hann heyra hluttekningu í röddinni.

– Og hvað ætlar þú að spila fyrir okkur? spurði fyrri dómariinn, eins og til að ljúka spjallinu.

Hannes þurrkaði lófana á buxunum.

Hann gat ekkert hjálpað Álfrúnu núna. Það eina sem hann gat var að gera sitt besta. Hann hugsaði um það hvað hann langaði til að sýna henni upptöku af þessu þegar hann kæmi heim. Pabbi hans var örugglega að taka upp á símann sinn.

Kannski gæti hann líka sýnt Sigga upptökuna. Og ömmu hennar Álfrúnar. Hann myndi örugglega hitta þau aftur á spítalanum. Það var gott, hugsaði hann, að tilheyra fleirum. Að eiga meira en bara einn vin.

Hann ræksti sig og horfði niður fyrir sig. Hann hugsaði líka um það hvað hann var að gera þarna.

Af hverju hann hafði ekki bara ákveðið að sleppa þessu.

Og það snerist ekkert um mömmu eða um blaðaviðtölin eða um neitt svoleiðis. Það snerist um nokkuð sem Guðvarður hafði einu sinni sagt honum. Maður yrði að geta horft framan í heiminn.

Þarna á sviðinu fann Hannes svo vel hvað hann var lifandi. Hann fann hvernig hjartað barðist í brjóstinu, hvernig loftið streymdi ótt og títt ofan í lungun og hvernig blóðið fossaði um æðarnar.

Hann var kominn til Stokkhólms.

Hann var lifandi. Og hann hafði hæfileika. Fullt af fólki langaði til að geta spilað á hljóðfæri en gat það ekki. Hannes gat spilað á píanó.

– Þetta er verk sem ég ætlaði að spila fyrir kennarann minn fyrir nokkrum mánuðum. Hannes leit upp og beint inn í ljósið. Ég gat ekki spilað það fyrir hann þá en ég ætla að spila það fyrir hann núna.

Hannes sneri sér frá kastljósunum og gekk ákveðnum skrefum að flyglinum sem beið eftir honum aftast á sviðinu.

Það var eins og það væri dauf lykt af neftóbaki í loftinu.

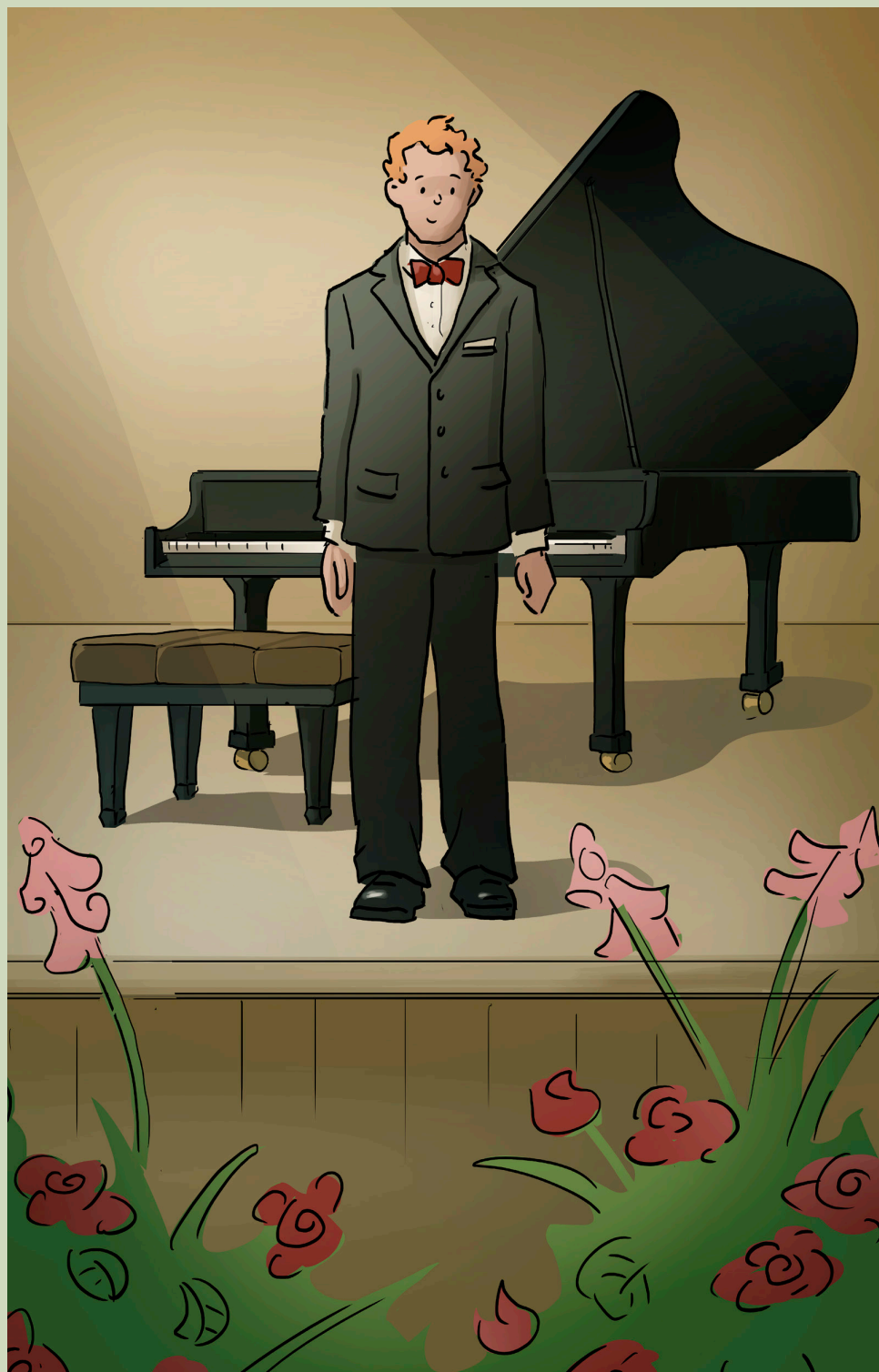
Hannes brosti með sjálfum sér og settist á píanóbekkinn. Svo lokaði hann augunum og byrjaði.

Pabbi Hannesar hefur fylgt honum í keppnina. Hann er ekki lengur einn og fjölskyldan öll komin nær honum. Reyndar hefur fjölskyldan stækkað heilmikið; hann er aftur kominn í tengsl við Álfrúnu og hennar fjölskyldu, meira að segja ömmu hennar.

Hannesi tekst að eyðileggja bókina. En honum tekst líka að komast í keppnina ... og þar með uppfylla draum Guðvarðar.

AÐ LEIÐARLOKUM: 1. HLUTI

Megintilgangur: Að taka saman efni bókarinnar.

- **Umræða:** Ef þú ætlaðir að gera þína eigin bókarkápu fyrir „Arfinn“ – hvernig mynd myndirðu teikna á bókarkápuna og hvernig myndirðu hafa baksíðutextann?

- Verkefni: Gerðu þína eigin bókarkápu fyrir *Arfinn*. Byrjaðu á því að skrifa uppkast að baksíðutexta í lestrardagbókina.

Hafðu sameiginlegu tímalínuna sýnilega til stuðnings í þessu einstaklingsverkefni um baksíðutexta. Bentu nemendum á að mikilvægt sé að aðalpersónur, umhverfi, vandamál og atburðir komi fram í rétttri tímaröð, en að sjálf úrlausnin eigi ekki að koma fram í baksíðutextanum.

Gott er að byrja svona: *Arfurinn* ____ fjallar um ...

- Leyfðu nemendum að lesa baksíðutexta hvor annars og ræða um þá.
- Gefðu nemendum tíma til að skrifa fleira niður eða breyta fyrri punktum ef svo ber undir.
- Leiðréttu textann til að nemendur geti hreinskrifað hann.
- Dreifðu A4-blöðum og biddu nemendur um að brjóta sitt blað saman til helminga. Samanbrotið blaðið stendur núna fyrir ímyndaða bókarkápu í stærðinni A5.
- Biddu nemendur um að hreinskrifa baksíðutexta sinn á bakhlið „bókarkápuunnar“.
- Biddu nemendur um að loka augunum og sjá fyrir sér hvaða myndskreytingu þau vilja velja sem kápumynd – mynd sem dregur atburðarásina vel saman.
- Leyfðu nemendum að spjalla um myndskreytinguna í pörum, gera uppkast að henni í lestrardagbókina og teikna myndina að lokum á framsíðu samantrotna A4-blaðsins.
- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Að gera samantekt á texta er ein af mörgum aðferðum sem góðir lesendur nota til að skilja texta betur. Með því að notast við lestraraðferðirnar er hægt að auka lesskilning sinn.

AÐ LEIÐARLOKUM: 2. HLUTI

Megintilgangur: Að velta fyrir sér lestraraðferðunum og eigin námsaðferðum.

- Leyfðu nemendum að fletta upp eigin frjálslestrarbókum Leyfðu nemendum að lesa í eigin bókum í hljóði og biddu þau um að velta því fyrir sér á sama tíma hvaða lestraraðferðum þau eru vön að beita við lesturinn. Biddu þau um að merkja við þær aðferðir sem þau nota á yfirlitsmyndinni.
- Umræður eftir lestur í hljóði:

Hvar og hvenær notaðir þú lestraraðferðirnar í eigin lestri? Geturðu gefið dæmi? Hvers vegna er mikilvægt að geta nýtt sér læsisaðferðir?

Rifjaðu upp að vísindamenn hafi rannsakað góða lesendur og komist að því að þeir noti vissar aðferðir, svokallaðar lestraraðferðir, til að skilja texta sem þeir lesa. Hægt er að bæta eigið læsi með því að æfa sig í að nota lestraraðferðirnar. Því að það er auðvitað tilgangur með því að lesa – að skilja textann sem lesinn er!

- Biddu hvern nemanda fyrir sig að hugsa um hvaða lestraraðferðir – eða hluta þeirra – hann eða hún þarf að þjálfar betur til að auka lesskilning sinn. Nemendur geta notað eigin merkingar á yfirlitsmyndinni til að sjá betur á hvaða sviðum þau þarfnast meiri þjálfunar.
- Fyrirsögn í lestrardagbók: **Lokavangaveitur**
- Biddu nemendur um að skoða merkingar sínar á yfirlitsmyndinni og skrifa síðan dæmi um hvaða aðferð eða aðferðir þau eru vön að nota og eru örugg með, auk þess að skrifa niður aðferðir sem þau vilja vinna nánar með til að auka lesskilning sinn. Önnur leið er sú að fjölfalda og nota formið „Tvær stjórnur, ein ósk“ á bls. 172. Þar geta nemendur skrifað niður tvær aðferðir sem þau eru örugg á og í reitinn hjá töfrasprotanum skrifa þau niður það svið sem þau óska sér helst að betrubæta.
- Leyfðu nemendunum að velta þessu fyrir sér og skrifa síðan niður eigin hugsanir.
- Safnaðu lestrardagbókunum saman til að ná utan um hugleiðingar nemendanna. Notaðu þær sem stuðningsefni þegar þú skipuleggur frekari lestrarkennslu.
- Taktu saman efni kennslustundarinnar með því að ræða við nemendur um megintilgang hennar. Náðum við settu marki og hvernig gerðum við það?

Það er mikilvægt að staldra reglulega við og velta því fyrir sér sem lesið er hverju sinni; að skoða bæði aðferðir sem virka vel og aðferðir sem þarf að æfa betur. Lesandi sem er meðvitaður um það sem hann kann og það sem betur má fara á auðveldara með að taka framförum í þekkingarleit sinni.

Þennan verk-
efnahluta þarf
að tengja við
lestur nemenda
í hljóði, í yndis-
lestri eða á fag-
urbókmenntum.

LESTRARDAGBÓK

BRÉF FRÁ HÖFUNDI EFTIR LESTUR

Kæri lesandi.

Takk fyrir að lesa *Arfinn*. Þegar maður situr einn við tölvuna og raðar saman orðum virðist tilhugsunin um að saga verði bók stundum mjög fjarlæg. Enn fjarlægari er hugmyndin um lesanda. En þú last bókina mína og tilhugsunin um það gleður mig, nú þegar ég skrifa þetta bréf, ein heima í haustrigningu, mörgum mánuðum áður en *Arfurinn* kemur fyrir almenningssjónir.

Arfurinn var upphaflega bara óljós hugmynd, skrifuð í frjálsu flæði, um strák sem er mættur í erfidrykkju vinar síns. Ég vissi strax að Hannes átti að eyðileggja bók og ég vissi að Guðvarður, hinn látni, hafði verið píanókennarinn hans. Ég vissi ekki hvernig Guðvarður hafði eignast bókina, hvað stóð í henni eða af hverju þurfti að eyðileggja hana. Ég vissi ekki hvað myndi gerast ef hún yrði ekki eyðilögð.

Ég nefndi í drögum fyrsta kaflans, í algjöru ábyrgðarleysi, 19 ára gamla formóður, til þess að árétta að Hannes og Guðvarður væru ekki skyldir. Það var líka eitthvað spaugilegt við það að stilla upp unglingi sem væri langa-langa-langa-langa-langamma fjörgamals manns, fannst mér.

Spaugilegt og átakanlegt í senn, auðvitað.

Það var ekki fyrr en mörgum árum seinna sem ég uppgötvaði að Friðsemd vinnukona hafði mikilvægu hlutverki að gegna.

En úr því að Guðvarður var dáinn, strax þarna í fyrsta kaflanum, þá þurfti Hannes minn einhvern annan til þess að halla sér að í verkefninu fram undan – ekki gat hann verið að gaufast þetta einn. Og kom upp hugmyndin um Álfrúnu Lovísu.

Rofin tengsl í fjölskyldum er þema sem er mér hugleikið. Slíkar aðstæður eru í næstum hverri einustu fjölskyldu, þó það sé ekki alltaf mikið talað um það. Það verða vinslit á milli foreldra og fullorðinna barna þeirra, systkini hætta að tala saman, eða það fæðast börn sem sumir ákveða að láta eins og hafi aldrei fæðst.

Það er eitthvað við orðasambandið *fyrirverandi stjúpsystir* sem mér finnst áhrifa-mikið. Í þessum tveimur orðum er svo mikil saga. Fyrst um ástarsögu, bjartsýni og sameiningu tveggja fjölskyldna, og svo um sambandsslit, vonbrigði og tengslarof – því alveg sama hvað skilnaður fer vel fram er alltaf áfall að hafa einu sinni tilheyrt sömu fjölskyldu og sama heimili en gera það ekki lengur.

Svo Álfrún varð fyrirverandi stjúpsystir.

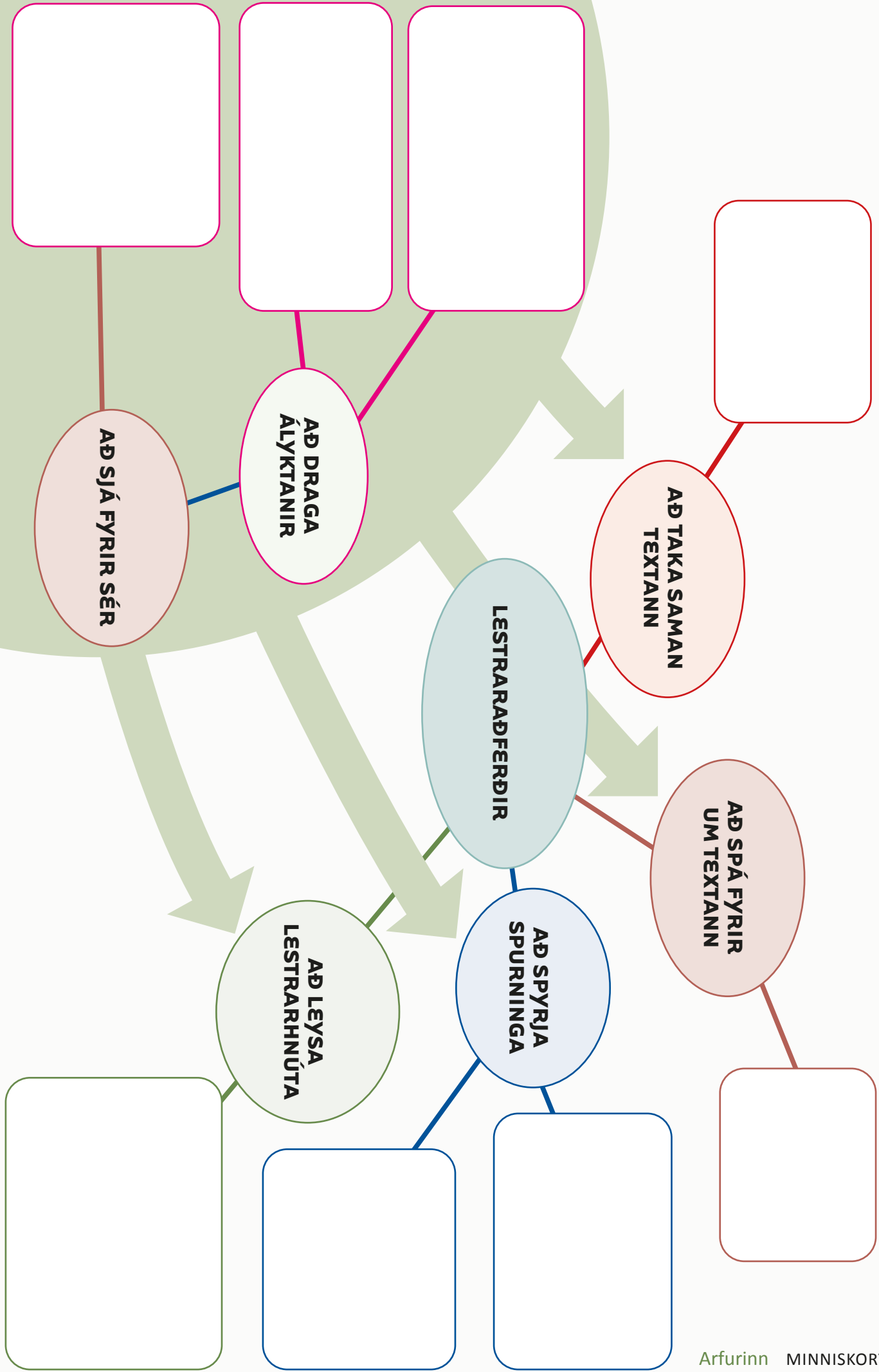
Saman við þetta blönduðust svo hugleiðingar um áhrif veikinda – í þessu tilfelli geðsjúkdóma – foreldra á börn sín.

En svo mátti þetta auðvitað ekki vera mjög leiðinlegt! Mér fannst að sagan yrði að vera hröð og fyndin, þrátt fyrir að hún byrjaði á jarðarför og væri með dálítið þungan handfarangur. Ég lét þess vegna eftir mér að sprengja upp eins og eina bensíndælu og reyndi að hafa samtölin létt og skemmtileg.

Þú verður að leggja mat á það hvernig þetta lukkaðist allt saman hjá mér.

Með bestu kveðju úr fortíðinni,

Arndís

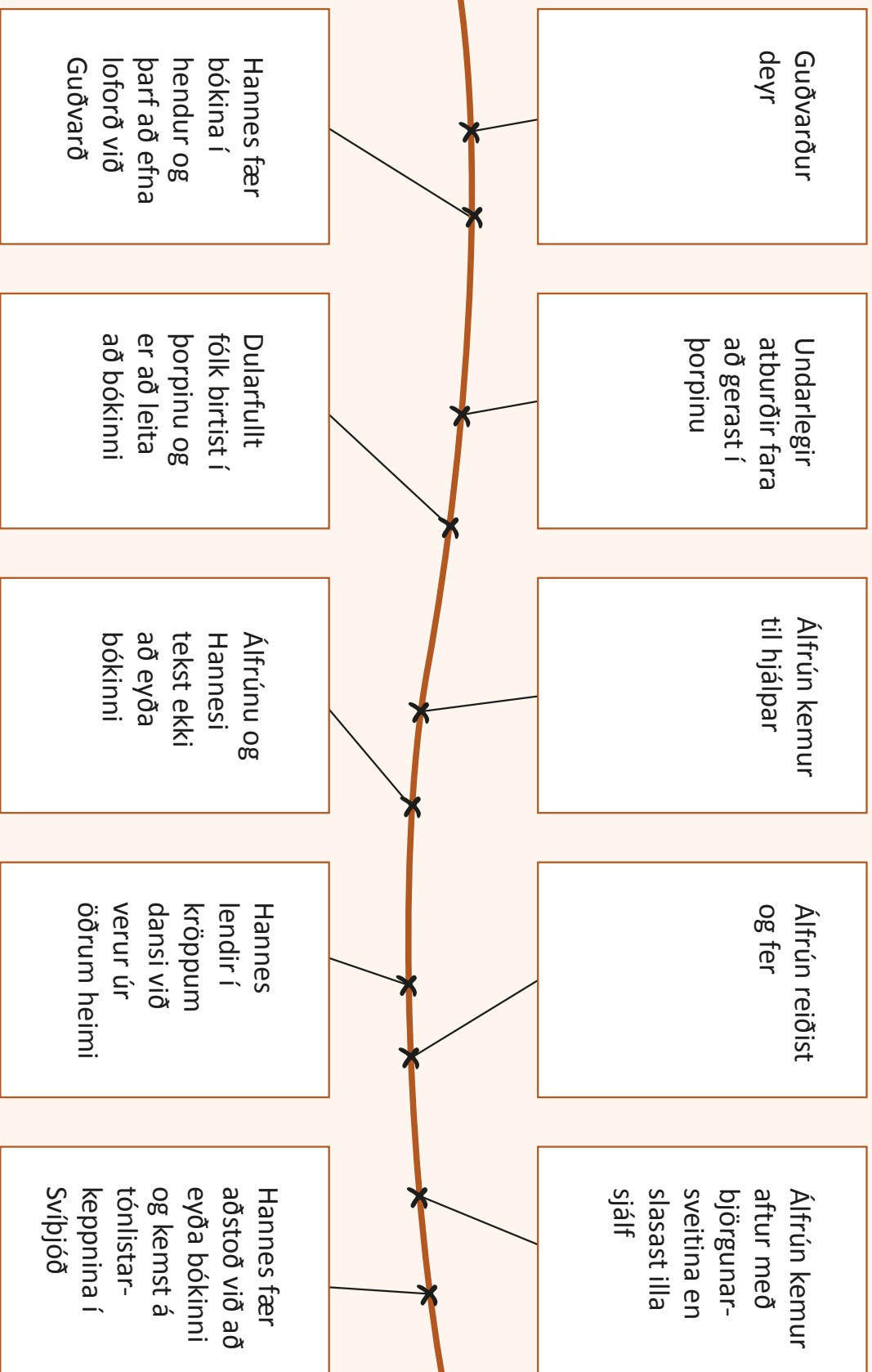

TÍMALÍNA

ADALPERSÓNUR: Hannes, Álfrún

UMHVERFI: Ísland, út á landi, Snæfellsnes

VANDAMÁLID ER: Hannes þarf að eyða galdrabók

TÍMALÍNA

ADALPERSÓNUR: _____

UMHVERFI: _____

VANDAMÁLID ER: _____

TVÆR STJÖRNUR OG EIN ÓSK

TVÆR STJÖRNUR OG EIN ÓSK

This image shows a full page of blank, lined paper. It features approximately 20 evenly spaced horizontal grey lines across its entire width, providing a template for handwriting practice or general note-taking. The margins are consistent on all sides.

LEIÐARVÍSIR UM UPPLESTUR, LÆSI OG LESTRARAÐFERÐIR

Í þessum leiðarvísi er að finna skýrar og nákvæmar leiðbeiningar með lestri á skáldsögunni *Arfinum* eftir Arndísi Þórarinsdóttur. Leiðbeiningarnar eru einkum ætlaðar miðstigskennurum og hugsaðar sem stuðningur við kennslu í lesskilningi. Margar af kennsluaðferðunum sem bent er á og stuðst er við í leiðarvísinum eru gagnreyndar og þekktar innan lestrarfræðanna.

Höfundar leiðbeininganna eru Gunilla Ulefors og Charlotta Lövbrand grunnskólakennarar og fyrirlesarar. Þýðandi og staðfærandi er Davíð Hörgdal Stefánsson. Höfundur íslensku skáldsögunnar er sem fyrr segir Arndís Þórarinsdóttir.

MENNTAMÁLASTOFNUN

40634